

KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS

Socialinių ir humanitarinių mokslų fakultetas

Pedagogikos katedra

Vaida Urvikienė

**ETNINĖS KULTŪROS UGDYMO INTEGRACIJA Į LIETUVIŲ KALBOS PAMOKAS
PRADINĖSE KLASĖSE**

Išimokyklinio ir pradinio ugdymo magistrantūros studijų programos baigiamasis darbas

Darbo autorius

HMSIPU18 Vaida Urvikienė

Darbo vadovas

Prof. Dr. Rasa Braslauskienė

Klaipėda, 2020

TURINYS

SANTRAUKA	2
SUMMARY	5
LENTELIŲ SĄRAŠAS	7
PAVEIKSLĖLIŲ SĄRAŠAS	8
ĮVADAS	9
1. ETNINĖS KULTŪROS UGDYMO INTEGRACIJOS Į LIETUVIŲ KALBOS PAMOKAS PRADINĖSE KLASĖSE TEORINIAI PAGRINDAI	13
1.1. Etninės kultūros sampratos apibrėžtis	13
1.2. Integracijos galimybės ugdymo procese.....	18
1.3. Etninės kultūros ugdymo integravimo ypatumai lietuvių kalbos pamokose pradinėse klasėse.....	23
2. ETNINĖS KULTŪROS UGDYMO INTEGRACIJOS GALIMYBIŲ Į LIETUVIŲ KALBOS PAMOKAS PRADINĖSE KLASĖSE EMPIRINIS TYRIMAS	37
2.1. Tyrimo metodika	37
2.2. Tyrimo etika	41
2.3. Tyrimo rezultatai	43
2.3.1 Pradinių klasių mokytojų nuomonės apie etninės kultūros ugdymo integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse rezultatų vertinimas.....	43
2.3.2 Tėvų nuomonės apie etninės kultūros ugdymo integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse rezultatų interpretavimas.....	51
REKOMENDACIJOS	65
DISKUSIJA	67
IŠVADOS	69
LITERATŪRA	71
PRIEDAI	75

SANTRAUKA

Urvikienė V. „Etninės kultūros ugdymo integracija į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse“. Ikimokyklinio ir pradinio ugdymo magistrantūros studijų programos baigiamasis darbas. Darbo vadovė prof. dr. Rasa Braslauskienė. Klaipėdos universitetas. Klaipėda, 2020. Darbo apimtis 74 p. (be priedų).

Raktažodžiai: etninė kultūra, integracija, ugdymas.

Etninė kultūra plačiąja prasme yra šimtmečiais kurta tautos kultūros vertybių visuma, kuri keliauja iš kartos į kartą ir nuolat atsinaujina. Etninė kultūra padeda ugdyti tautinį jauno žmogaus tapatumą ir savimonę. Praeityje pagrindiniai etninės kultūros skleidėjai buvo visuomenė ir šeima, tačiau šiandieninėje visuomenėje etninės kultūros sklaida ir mokymu rūpinasi ir švietimo įstaigos. Mokyklų pedagogai turi sukaupę didelę etninės kultūros dėstymo, integravimo bei sklaidos patirtį.

Etninės kultūros svarba bendrajam mokinių ugdymui akcentuojama įvairiuose švietimo dokumentuose (*Lietuvos Respublikos Etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymas*, 1999; *Lietuvos kultūros politikos nuostatai*, 2001; *Lietuvių etninės kultūros ugdymo bendrojo ugdymo mokykloje strategija*, 2006; *ŠMSM Pagrindinio ugdymo etninės kultūros bendroji programa*, 2012; *Valstybinė švietimo strategija 2013–2022 m*), kuriuose analizuojamas etninės kultūros puoselėjimas bei jos svarba ugdymo procese.

Magistro darbą sudaro dvi dalys. Pirmoje dalyje aptariama etninės kultūros samprata, analizuojamos integracijos galimybės ugdymo procese ir išsiaiškinami etninės kultūros integravimo ypatumai į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse. Antroje darbo dalyje apibūdinama tyrimo metodologija, etika, aptariami tyrimo rezultatai.

Tyrimo objektas - etninės kultūros ugdymo integracijos galimybės į lietuvių kalbos pamokose pradinėse klasėse.

Tyrimo tikslas - atskleisti etninės kultūros ugdymo integravimo galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti etninės kultūros ugdymo integracijos į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse teorinius pagrindus.
2. Ištirti pradinių klasių mokytojų nuomonę apie etninės kultūros ugdymo integracijos galimybes lietuvių kalbos pamokose pradinėse klasėse.
3. Ištirti tėvų nuomonę apie etninės kultūros ugdymo integracijos galimybes lietuvių kalbos pamokose pradinėse klasėse.

4. Parengti rekomendacijas pradinių klasių mokytojams ir tėvams apie etninės kultūros integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse.

Tyrimo metodika. Atlikta mokslinės literatūros analizė, dokumentų analizė, pusiau standartizuotas interviu, anketinė apklausa (raštu), gautų duomenų (content) turinio analizė, kiekybinė ir kokybinė rezultatų analizė.

Išvados. Išnagrinėjus etninės kultūros sampratą, jos integravimo galimybes į lietuvių kalbos pamokas, išstudijavus etninės kultūros ugdymo integraciją reglamentuojančius dokumentus bei atlikus empirinį tyrimą, galima daryti tokias išvadas:

1. Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė atskleidė, jog etninės kultūros ugdymo integracija į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse užima svarbią vietą Lietuvos švietimo sistemoje ir yra reglamentuojama daugelyje dokumentų. Kadangi etninė kultūra – neatsiejama kultūros vertybių visuma, tai jos ugdymas puoselėja darnaus bendravimo visuomenėje tradicijas, ugdo pozityvią ir tautišką individo pasaulėjautą. Etninės kultūros integravimas į lietuvių kalbos pamokas yra labai svarbus, siekiant ugdyti žmogaus ir gamtos darną, bei iš kartos į kartą perduodamus papročius, tradicijas ir vertybes.
2. Ištyrus pradinių klasių mokytojų nuomonę apie etninės kultūros integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse, paaiškėjo, kad tyrime dalyvavę pradinių klasių mokytojai labai dažnai integruoja etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas ir naudoja įvairius ugdymo metodus ir formas. Tyrimo metu mokytojai pasidalijo etninės kultūros integracijos sėkmėmis, kurios labiausiai priklauso nuo mokytojo pasirengimo ir asmeninio tobulinimosi. Informantai teigė, kad etninės kultūros integravimo galimybės būtų didesnės, jeigu vadovėliuose ir kitose ugdymo priemonėse būtų didesnė etnokultūrinių kūrinių gausa, atsirastų leidinių skirtų etninės kultūros ugdymui.
3. Ištyrus pradinių klasių mokinių tėvų nuomonę apie etninės kultūros integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse, paaiškėjo, kad tėvams svarbus etninės kultūros ugdymo integravimas. Tėvai mano, kad etninė kultūra ugdo meilę gimtajam kraštui, pilietiškumą, vaikų vertybines nuostatas, skatina norą sužinoti savo tautos praeitį ir supažindina su liaudies kūryba. Tyrimo dalyviai teigė, kad jų vaikų ugdymo įstaigoje organizuojama pakankamai daug etninę kultūrą puoselėjančių ir ugdančių renginių ir veiklų, tačiau jie ne pakankamai prisideda prie šių veiklų organizavimo, ne visada jose dalyvauja. Respondentai įvardijo svarbiausius reikalavimus pedagogui, ugdančiam etninę kultūrą, taip pat išsakė savo nuomonę apie etninės kultūros ugdymo gerinimą.
4. Siekiant dažnesnio ir kokybiškesnio etninės kultūros ugdymo integravimo yra pateiktos rekomendacijos pradinių klasių mokytojams, mokinių tėvams ir mokyklos vadovams kaip

gerinti etninės kultūros ugdymo integravimo galimybes lietuvių kalbos pamokose pradinėse klasėse. Rekomendacijos sudarytos remiantis pradinių klasių mokinių tėvų ir pradinių klasių mokytojų tyrimo metu gautais rezultatais.

SUMMARY

Urvikienė V. “Integration of Education of Ethnic Culture into Lithuanian language Lessons in Primary School”. The final work of the preschool and primary education master program. Supervisor of the work prof. dr. Rasa Braslauskienė. Klaipėdos university. Klaipėda, 2020. Thesis consist of: 74 p. (without additives).

Key words: ethnic culture, integration, education

Ethnic culture in its broadest way is creation of hundreds of years of nations cultural totality, which travels from generation to generation and is constantly renewed. Ethnic culture helps to develop young individual ethnic identity and self-awareness. In the past, family and society were main sources of ethnic culture, but nowadays schools take this role. Teachers have saved a lot of experience in this field.

The importance of ethnic culture to general education of children is emphasized in various education documents: (*Lietuvos Respublikos Etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymas, 1999; Lietuvos kultūros politikos nuostatai, 2001; Lietuvių etninės kultūros ugdymo bendrojo ugdymo mokykloje strategija, 2006; ŠMSM Pagrindinio ugdymo etninės kultūros bendroji programa, 2012; Valstybinė švietimo strategija 2013–2022 m*)

Master's thesis consists of two part: first part describes meaning of ethnic culture itself, analyses its integration possibilities and peculiarity in primary class Lithuanian language lessons. Second part discusses methodology, ethics and results of this research.

Research object - integration possibilities of ethnic culture education in primary class Lithuanian language lessons

Research purpose – expose integration possibilities of ethnic culture education in primary class Lithuanian language lessons

Research goal:

1. Analyze theoretical basis about integration possibilities of ethnic culture education in primary class Lithuanian language lessons
2. Study primary class teachers opinion regarding integration possibilities of ethnic culture education in primary class Lithuanian language lessons
3. Study parents opinion regarding integration possibilities of ethnic culture education in primary class Lithuanian language lessons
4. Prepare recommendations to primary class teachers and parents regarding integration possibilities of ethnic culture education in primary class Lithuanian language lessons

Research method. Analysis of scientific literature, documents analysis, semi-standardized interview, questionnaire survey analysis of its content., quantitative and qualitative of its results.

Results. After analyzing ethnic culture concept, its integration possibilities in primary class Lithuanian language lessons, studying ethnic culture regulation documents and performing empirical study, following results were reached:

1. Analysis of scientific literature and documents shows, that integration of ethnic culture education in primary class Lithuanian language lessons takes great part of Lithuania's education system and is regulated by many documents. Moreover, ethnic culture is inseparable part of whole culture values, it fosters peaceful communication values in society. Integration of ethnic culture education in primary class Lithuanian language lessons is very important to develop humans and nature's balance, pass on customs, traditions, values from generation to generation.
2. After studying primary class teachers' opinion about integration possibilities of ethnic culture education in primary class Lithuanian language lessons, it was clear that teachers very often integrate ethnic culture education process by using various methods. In their opinion, integration success depends on preparations and personal teachers' development. Also, more textbooks and other educational publications with ethnic culture theme texts would be a great help.
3. After studying primary class students' parents' opinion about integration possibilities of ethnic culture education in primary class Lithuanian language lessons, it is clear that it is very important to parents. They think, that ethnic culture helps to develop: children's love to fatherland, citizenship, values and curiosity to learn about nation's past. In parents' opinion, there are quite a lot of ethnic culture themed events, but they take little part in these events. Parents also told their requirements for teacher, which is supposed to teach about ethnic culture.
4. In order to achieve more effective integration of ethnic culture education in primary class, certain recommendations were made for teachers, parents and heads of school. These recommendations were made by using primary class teachers' and parents' survey results.

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė Etninės kultūros integravimo galimybės į lietuvių kalbos pradinėms klasių bendrojo ugdymo programą.....	29 psl.
2 lentelė Kokybinio tyrimo informantų demografinė charakteristika	39 psl.
3 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį (n=86).....	40 psl.
4 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių (n=86).....	40 psl.
5 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą (n=86).....	41 psl.
6 lentelė. PM etninės kultūros sąvokos samprata.....	43 psl.
7 lentelė. PM asmeninis santykis su etnine kultūra.....	43 psl.
8 lentelė. PM nuomonė, kur vaikas pirmiausia turėtų susipažinti su etnine kultūra.....	44 psl.
9 lentelė. PM reikalingų metodinių žinių ir patirties įgijimas etninės kultūros ugdymui.....	44 psl.
10 lentelė. PM etninės kultūros ugdymo integravimo į lietuvių kalbos pamokas dažnumas....	45 psl.
11 lentelė. PM nuomonė apie etninės kultūros ugdymo integracijos svarbą į lietuvių kalbos pamokas.....	45 psl.
12 lentelė. Veiksniai lemiantys PM patiriamas sėkmes ir nesėkmes integruojant etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas.....	46 psl.
13 lentelė. PM naudojamos etninės kultūros ugdymo formos ir dažniausiai naudojamos liaudies kūrybos rūšys.....	47 psl.
14 lentelė. Mokykloje organizuojamos tradicinės šventės, kurios skatina etninės kultūros ugdymą.....	48 psl.
15 lentelė. Mokinių tėvų pagalba ugdant etninę kultūrą.....	49 psl.
16 lentelė. PM rekomendacijos ir siūlymai siekiant pagerinti etninės kultūros integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse.....	50 psl.

PAVEIKSLĖLIŲ SĄRAŠAS

1 pav. Etninės kultūros sritys.....	15 psl.
2 pav. Liaudies kūrybos sandara.....	17 psl.
3 pav. Integracijos modelio schema pagal H.H. Jacobs.....	21 psl.
4 pav. Integruojamų etninės kultūros lietuvių kalbos pamokose sričių schema.....	25 psl.
5 pav. Metų ratas.....	27 psl.
6 pav. Tyrimo loginė schema.....	37 psl.
7 pav. MT etninės kultūros sąvokos samprata.....	52 psl.
8 pav. MT nuomonė, kur vaikas pirmiausia turėtų susipažinti su etnine kultūra.....	52 psl.
9 pav. Kaip MT plečia savo akiratį etnokultūros srityje.....	53 psl.
10 pav. Etninės kultūros apraiškų dažnumas MT namuose.....	54 psl.
11 pav. Kaip MT sužino apie etninės kultūros integraciją į lietuvių kalbos pamokas.....	55 psl.
12 pav. MT nuomonė, ar jų vaikams patinka lietuvių kalbos pamokos, į kurias integruojama etninė kultūra.....	56 psl.
13 pav. MT nuomonė apie etninės kultūros ugdymo integravimo reikšmę jų vaikams.....	57 psl.
14 pav. MT nuomonė apie jų vaikų mėgiamas tautosakas/ liaudies kūrybos rūšis.....	58 psl.
15 pav. MT nuomonė, kaip dažnai jų vaikų mokykloje organizuojamos įvairios veiklos, kurios skatina etninės kultūros ugdymą.....	59 psl.
16 pav. kaip dažnai MT prisideda prie etninės kultūros ugdymo savo vaiko mokykloje.....	60 psl.
17 pav. reikalavimų svarba pedagogui, ugdančiam etninę kultūrą.....	62 psl.
18 pav. MT nuomonė apie etninės kultūros ugdymo integravimo gerinimą.....	63 psl.

IVADAS

Temos aktualumas. Etninės kultūros ugdymas - šiuo metu viena iš aktualiausių temų. Tai neatsiejama praeities ir dabarties kartų kultūrų sąsaja. Pamatinė šios kultūros dalis yra etninė kultūra, kuri turi būti pradėta ugdyti ankstyvajame amžiuje. Labai svarbus etninės kultūros ugdymo tęstinumas pradinėse klasėse. Etnokultūros ugdymas- neatskiriama bendrojo ugdymo dalis (*Švietimo, mokslo ir sporto ministerija – toliau tekste- (ŠMSM), Pagrindinio ugdymo etninės kultūros bendroji programa, 2012*).

Etninė kultūra tiesiogiai siejasi su lietuvių kalbos pažinimu, nes dar ankstyvajame amžiuje gimtosios kalbos pažinimas prasideda nuo tautosakos. *Bendrose ugdymo programose* (2008), nurodoma pagarba gimtajai kalbai, tautos kultūrai ir tradicijoms. Siekiama, kad mokiniai suvoktų save kaip atsakingą savo tautos narį, bei ugdytų toleranciją kitoms tautoms. Mokykla yra žinių ir įgūdžių šaltinis, kurie padeda vaikui tobulėti ir augti dvasiškai. Vienas iš pagrindinių ugdymo įstaigų uždavinių turėtų būti – praplėsti mokinių etninės kultūros suvokimą bei ugdymą, auginti ir puoselėti mokinių dorovines vertybes. Etninės kultūros ryšiai su lietuvių kalba yra neatsiejami. Etninė kultūra neatsiejama su gimtąja kalba, kuri padeda ugdyti mokinių kūrybiškumą, tautinio paveldo svarbos suvokimą ir dorovinių vertybių augimą. Etninės kultūros ugdymas yra integrali bendrojo ugdymo dalis, kuri padeda siekti kultūrinio sąmoningumo ugdymo tikslų, t.y formuoti asmens kompetenciją, kuri reiškiasi mokėjimu pažinti, gerbti, saugoti kultūrinę įvairovę ir dalyvauti socialiai vertingoje kultūrinės raiškos veikoje (*ŠMSM, Pagrindinio ugdymo etninės kultūros bendroji programa, 2012*).

Etnine kultūra besiremianti tauta gali išlaikyti savo visuomenės narių pilietinį brandumą, dalyvauti pasaulio civilizacijoje kaip lygiavertė partnerė, išlaikyti tokiai partnerystei ir bendradarbiavimui būtiną orumą, savarankiškumą ir savitumą. Kultūra yra tautos būtis, išlikimo ir tvirtumo esmė. Etninės kultūros ugdymas šiandien yra viena iš aktualiausių temų, diskutuojant apie švietimo reformą, analizuojant jos teigiamas puses ir trūkumus. Etninės kultūros ugdymo tikslas yra padėti mokiniams ugdytis tautinį tapatumą ir etnokultūrinį raštingumą, pažinti ir vertinti savo tautos ir Lietuvos tradicinę kultūrą, suprasti jos gyvybingumą ir nuolatinį atsinaujinimą, sąsajas ir skirtumus su kitomis kultūromis, suvokti save kaip tos kultūros puoselėtoją, ugdytis pasididžiavimą ja ir pagarbą kitoms kultūroms (*ŠMSM Pagrindinio ugdymo etninės kultūros bendroji programa, 2012*). Svarbiausias vaidmuo ugdymo procese pradinėse klasėse tenka gimtajai kalbai, kurios vaikas išmoksta pirmiausia šeimoje. Mokykloje vaikas mokosi skaityti, rašyti, tačiau sakytinė kalba jau būna išlavėjusi.

LR Konstitucijoje (1992) teigiama, kad „piliečiai, priklausantys tautinėms bendrijoms, turi teisę puoselėti savo kalbą, kultūrą ir papročius“ (*LR Konstitucija*, II sk. 37 straipsnis, 1992).

Etninės kultūros svarba bendrajam mokinių ugdymui akcentuojama švietimo dokumentuose (*Lietuvos Respublikos Etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymas*, 1999; *Lietuvos kultūros politikos nuostatai*, 2001; *Lietuvių etninės kultūros ugdymo bendrojo ugdymo mokykloje strategija*, 2006; *ŠMSM Pagrindinio ugdymo etninės kultūros bendroji programa*, 2012; *Valstybinė švietimo strategija 2013–2022 m.*), kuriuose analizuojamas etninės kultūros puoselėjimas bei svarba ugdymo procese.

Per lietuvių kalbą pradinį klasių mokiniai atranda įdomų ir itin kūrybingą kelią į etninę kultūrą ir jos pažinimą. Svarbiausia yra tinkamas ir pastovus etninės kultūros integravimas į ugdymo procesą. Lietuvoje mokslo tiriamųjų darbų apie etninės kultūros padėtį neformaliojo ir formaliojo ugdymo įstaigose beveik nėra, todėl aktualu ištirti esamą padėtį bei išsiaiškinti pradinį klasių mokytojų ir mokinių tėvų požiūrius į etninę kultūrą ugdymo procese. Šį faktą galima traktuoti, kaip aktualią ir darbo naujumą atskleidžiančią problemą.

Problemos ištirtumas. Etninės kultūros esmę, sampratą ir raišką nagrinėjo *L. Klimka* (1996, 2008, 2013), *N. Vėlius* (1997), *M. Lukšienė* (2000, 2013). Vaikų raidą ir šeimos svarbą ugdant vaikų tautinį tapatumą savo tyrimuose nagrinėjo *S. Burvytė*, *K. Ralys* ir *R. Ilgūnienė* (2012), *S. Burvytė* (2012, 2013, 2016), *G. Kvieskienė* (2005), *G. Kvieskienė* ir *D. Bardauskienė* (2014) bei kiti.

I. Trinkūnienė (2010) savo straipsniuose teigia, kad Lietuvai atgavus nepriklausomybę, buvo tikimasi laisvesnio ir aktyvesnio tautinės kultūros gyvavimo. Tuo laikotarpiu daugelis Lietuvos mokyklų pradėjo ieškoti galimybių, kaip tautinės kultūros pagrindus įtraukti į mokinių ugdymą ir juos įtvirtinti. Tam buvo itin tinkamos prielaidos, nes mokyklos galėjo savo nuožiūra koreguoti ugdymo programas. Daugelyje Lietuvos mokyklų buvo įvesta etnokultūra, tačiau tradicinių tautos vertybių poreikiui didėjant, etninės kultūros mokymas Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose nebuvo puoselėjamas, nors etninė kultūra buvo pripažįstama kaip kiekvieno Lietuvos piliečio kultūrinis pagrindas ir įtvirtinta *Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatyme* (galiojanti redakcija, 2019-10-01). Etninėje kultūroje slypi tautos kultūros istorinis ir etnis pagrindas (*Vaitkevičienė*, 2012). Ji perduodama iš kartos į kartą kaip paveldas (*A. Bylaitė-Žakaitienė*, 2017).

Įvairiuose etnosociologiniuose moksliniuose tyrimuose (*I. Jasukaitienė*, R., 2002; *Trinkūnienė* 2002, 2010, 2011; *Kirdienė*, 2004; *Čepienė*, 2009; *Urbanavičienė*, 2010 ir kt.) gilinamasi į formalaus ir neformalaus etninės kultūros ugdymo padėtį mokyklose. Pagrindinis dėmesys skiriamas etninės kultūros raiškos ir sklaidos būdams bei priemonėms, mokymo

formoms, turiniui, jo integravimo problemoms ir pan. Apibendrinant visus minėtus atliktus mokslinius tyrimus svarbu pažymėti, jog jų indėlis etninės kultūros ugdymo kokybei itin reikšmingas. tai suponavo mūsų magistrinio darbo **mokslinę problemą** - kokios yra etninės kultūros ugdymo integracijos galimybės į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse?

Tyrimo objektas - etninės kultūros ugdymo integracijos galimybės į lietuvių kalbos pamokose pradinėse klasėse.

Tyrimo tikslas - atskleisti etninės kultūros ugdymo integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti etninės kultūros ugdymo integracijos į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse teorinius pagrindus.
2. Ištirti pradinių klasių mokytojų nuomonę apie etninės kultūros ugdymo integracijos galimybes lietuvių kalbos pamokose pradinėse klasėse.
3. Ištirti tėvų nuomonę apie etninės kultūros ugdymo integracijos galimybes lietuvių kalbos pamokose pradinėse klasėse.
4. Parengti rekomendacijas pradinių klasių mokytojams ir tėvams apie etninės kultūros integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse.

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros analizė, dokumentų analizė, pusiau standartizuotas interviu, anketinė apklausa (raštu), gautų duomenų (content) turinio analizė, kiekybinė ir kokybinė rezultatų analizė.

Darbo teorinės nuostatos. Magistrinio darbo tyrimas grindžiamas *humanistinės ugdymo* teorijos nuostatomis (C. R. Rogers (1951), A. H. Maslow (1979)), (Lepeškienė, 1996; Berger, Luckman, 1999; Morkūnienė, 2002; Teresevičienė, Gedvilienė, 2003). *Humanistinės pedagogikos* principais grindžiamoje ugdymo įstaigoje vyrauja tolerancija, geri ryšiai tarp mokytojų ir tėvų, mokytojų ir mokinių, mokinių ir tėvų, kur perduodama tautos sukurta patirtis, žinios, etnokultūrinės vertybės. Tai sudaro prielaidas etninę kultūrą kaip tautos tradicinės kultūros vertybių visumą sieti su šiuolaikinės kultūros pažinimu. Integracijos metodas plačiai taikomas pradinėje mokykloje, tad etninė kultūra integruojama į bendrą ugdymo turinį. Etnokultūros integracija į mokomuosius dalykus skatina mokinius aktyviau įsitraukti į mokymosi procesą. *Humanistinio ugdymo* teorija ir jos idėjos darbe padėjo atskleisti etninės kultūros ugdymo integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse.

Pragmatizmo filosofijos idėja (Ch. S. Peirce, W. James, J. Dewey (1919 m.)), jog žmogaus vidinių varomųjų jėgų paskirtis yra visapusiškai prisitaikyti prie aplinkos ir maksimaliai realizuoti save. Pragmatizmo filosofijos autorių požiūriu, ugdymo paskirtis yra išmokyti ugdytinį

spręsti realias gyvenimo problemas ir sukaupus jų sprendimo patirtį, pasiekti maksimalią asmeninę gerovę nepažeidžiant normų, kurios galioja visuomenėje (*Bitinas, 2013, 178-179 p.*). Šiomis filosofinėmis idėjomis yra grindžiamas empirinis tyrimas. Šios teorijos teiginiai darbe padėjo atskleisti, jog etninė kultūra mokykloje turi būti perteikiama nepertraukiamai visose ugdymo pakopose, o mokymas pamokose turi būti siejamas su jos pritaikymu mokyklos gyvenime, formaliu arba neformaliu ugdymu.

Darbo struktūra. Ši magistro darbą sudaro: įvadas, 2 skyriai (teorinė dalis, kurioje pateikiama literatūros analizė bei apibendrinimas ir praktinė dalis, kurioje pateikiami tyrimo duomenys ir jų analizę), išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas (53 šaltiniai) ir 2 priedai. Tyrimo duomenis iliustruoja 16 lentelių ir 18 paveikslų. Darbo apimtis – 81 puslapiai.

1. ETNINĖS KULTŪROS UGDYMO INTEGRACIJOS Į LIETUVIŲ KALBOS PAMOKAS PRADINĖSE KLASĖSE TEORINIAI PAGRINDAI

1.1. Etninės kultūros sampratos apibrėžtis

Sąvoka „etninė kultūra“ yra sudaryta iš dviejų tarptautinių žodžių „*etno*“ ir „*kultūra*“. *Tarptautinių žodžių žodynas* šias sąvokas apibrėžia taip: „*etno*...“ - [gr. *ethnos* – tauta], pirmoji sudurtinių žodžių dalis, rodanti jų sąsają su žmonėmis, tauta, visuomenės grupe. „*kultūra*“ - [lot. *cultura* – apdirbimas, ugdymas, lavinimas, tobulinimas, vystymas, garbinimas] : 1. Žmogaus bei visuomenės veiklos produktai, jos formos ir sistemos, kurių funkcionavimas leidžia kurti, panaudoti ir perteikti materialines ir dvasines vertybes: 2. tobulumo laipsnis, pasiektas kurioje nors mokslo ar veiklos srityje, išprusimas“ (*Tarptautinių žodžių žodynas*, 2008, 220, 416 p.).

Etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymo naujausioje redakcijoje etninė kultūra apibrėžiama kaip „visos tautos (etnos) sukurta, iš kartos į kartą perduodama ir nuolat atnaujinama kultūros vertybių visuma, padedanti išlaikyti tautinį tapatumą bei savimonę ir etnografinių regionų savitumą.“ (*Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymas*, 1999 (galiojanti redakcija 2019-10-01) 2 straipsnis). Panašiai tarptautinio žodžio „*etno*“ reikšmę pateikia *Visuotinė lietuvių enciklopedija* (2004, 638 p.).

„Etnokultūrinis ugdymas prioritetiniu pripažintas įvairiuose Lietuvos Respublikos teisės aktuose. Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas (Žin., 1997, Nr. 2-16) nustato, kad vidaus politika turi remtis tautinės savimonės ugdymu, valstybė privalo užtikrinti lietuvių tautos etninės kultūros, kultūros savitumo ir papročių, kultūros paveldo išsaugojimą, švietimo sistema turi ugdyti tautinį sąmoningumą, pagarbą kitoms tautoms. Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymas nurodo vieną iš pagrindinių etninės kultūros valstybinės globos uždavinių – ugdyti brandžios tautinės savimonės asmenybę integruojant etninę kultūrą į švietimo sistemą.“ (*Pagrindinio ugdymo etninės kultūros bendroji programa*, 2012).

Dar vienas etninės kultūros apibrėžimas aptinkamas *Etninės kultūros ugdymo strategijoje*, 2009 „Etninė kultūra yra tautos būties, išlikimo ir tvirtumo esmė, nacionalinės kultūros pagrindas, padedantis palaikyti savo visuomenės narių pilietinę brandą, išlaikyti tarptautiniam bendradarbiavimui būtiną orumą, savarankiškumą ir savitumą, per etninę kultūrą tiesiamas kelias į pilietinę visuomenę – ugdoma tolerancija kitoms tautoms.“ (*Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Etninės kultūros plėtros švietimo įstaigose strategija“*, 2009-11-19 Nr. ISAK-2365).

Etninė kultūra dažniausiai apibrėžiama nusakant jos santykį su kultūra, tad iš viso egzistuoja beveik 200 įvairių „kultūros“ sąvokos apibrėžimų. Vienas tiksliausių „etninę kultūrą“ apibrėžia kaip per ilgą laiko tarpą tam tikros tautos, etnoso (mūsų atveju – lietuvių) sukurtus dvasinius ir materialius produktus, formas, sistemas.

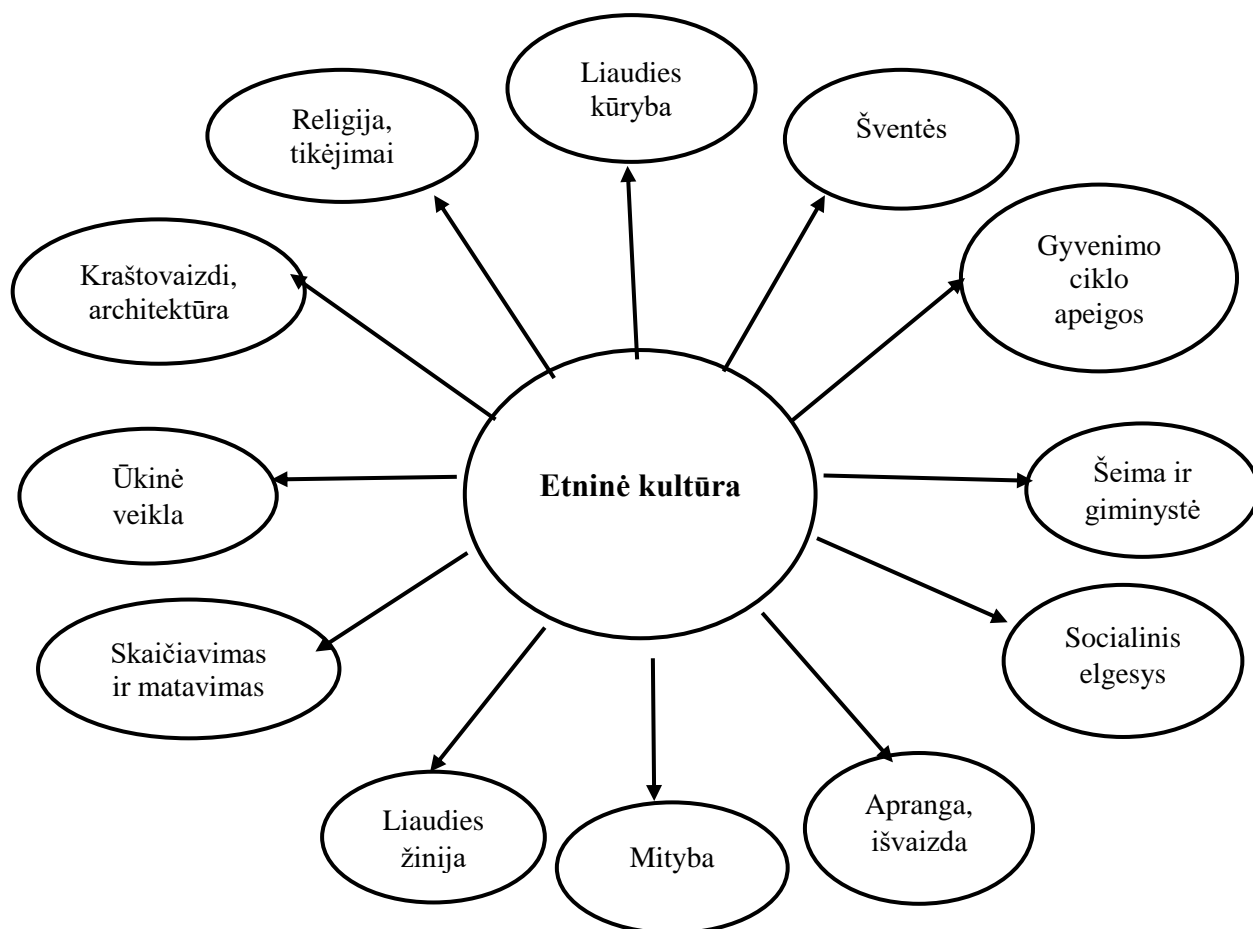
Etninė kultūra – plati sąvoka, kuri apima įvairias žmogaus gyvenimo sritis, dvasinę (mitologiją, religines nuostatas, papročius, šeimos, giminės, bendruomenės ir tautos tradicijas, tradicines šventes ir papročius, tarmės ir tautosaka (pasakos, patarlės, mįslės, priežodžiai, prietarai, liaudies dainos ir šokiai ir kt.) ir t.t.) ir materialinę (tradicinius amatus, etnografinių regionų savitumas ir kraštovaizdis, tradicinė architektūra, tautinis kostiumas, kultūrinis paveldas, telpa tautodailė ir t.t.) pasaulėjautą. Visos šios sritys glaudžiai susiję tarpusavyje ir daro įtaką viena kitai. Nėra nei vieno aspekto žmogaus gyvenime, kurio nepaliestų etninė kultūra.

Etninė kultūra yra žmogaus santykis su aplinka. Tai žmogaus pasaulio suvokimas, santykiai su kitais. Taigi artima etninė kultūra leidžia žmogui jaustis savo tautos dalimi.

Anot *Lietuvių etninės kultūros draugijos pirmininkės Dalios Urbanavičienės* (2015) etninė kultūra yra visa tai, kas mus supa ir kas mumyse (*Etninės kultūros ugdymas: samprata, siekiniai ir pagrindinės gairės*, 2009). Ji etninę kultūrą skirsto į tokias sritis (žr. 1 pav.).

- liaudies kūryba (Vaizduojamasis ir taikomasis menas; Muzikinis, šokamasis, žaidybinis, vaidybinis, sakytinis ir rašytinis folkloras; kalbiniai reiškiniai (vietovardžiai, gyvulių vardai, žmonių pravardės, humoristiniai žodiniai, žargonas));
- šventės (Kalendorinės ir lokalios šventės, Dainų šventės);
- gyvenimo ciklo apeigos (Gimtuvės, krikštynos, vardadieniai, gimtadieniai, jaunimo brandos apeigos, vedybos, laidotuvės, mirusiojo minėjimai);
- šeima ir giminystė (Šeimos narių bendravimas, giminystė, gentystė.);
- socialinis elgesys (Socialinė pagalba, etika, etiketas, pasilinksminimai, sportas, žaidimai).
- apranga, išvaizda (Tautiniai drabužiai, šukuosena ir kt.).
- mityba (Kulinarinis paveldas, valgymo ir gėrimo papročiai).
- liaudies žinija (Liaudies medicina, anatomija ir fiziologija, zoologija ir veterinarija, psichologija, meteorologija ir astronomija, botanika ir kt.).
- skaičiavimas ir matavimai (Laiko tvarkymas (kalendoriai), matavimo ir skaičiavimo vienetai).

- ūkinė veikla (Žemdirbystė, gyvulininkystė, bitininkystė, namų ūkis, medžioklė, žvejyba, miško ūkis ir verslai, tradiciniai amatai).
- kraštovaizdis, architektūra (Kultūrinis kraštovaizdis, statiniai, interjeras).
- religija, tikėjimai (Įvairios religijos, kosmologija, mitologija, šventi objektai ir reiškiniai, sakralus laikas).

1 pav. ETNINĖS KULTŪROS SRITYS
Sukurta darbo autorės, 2019

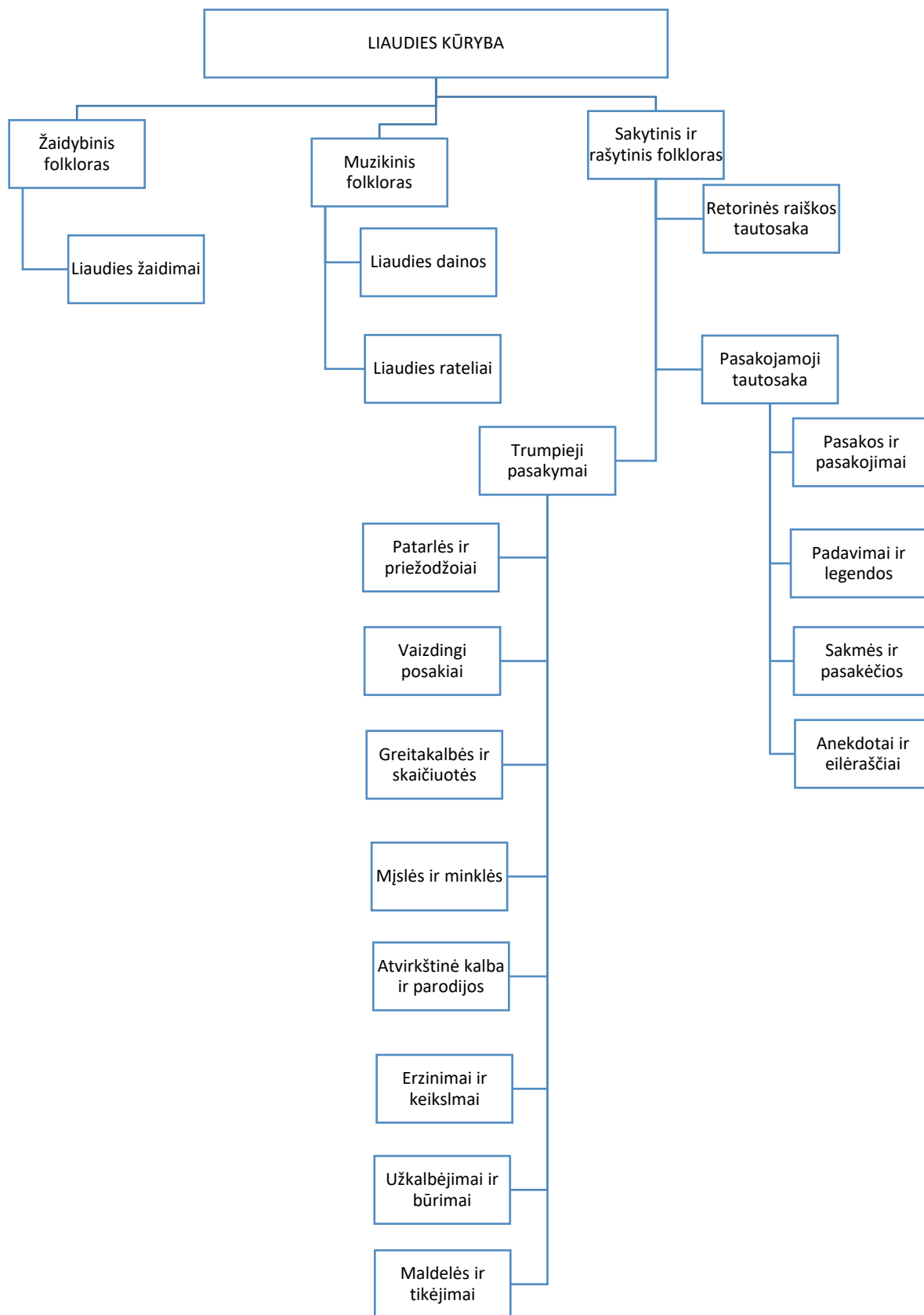
Šias etninės kultūros sritis (1 pav.) galima smulkinti į dar mažesnes dalis. Jos svarbios kiekvieno žmogaus kultūriniam augimui. Kai kurios iš jų lydi žmogų visą gyvenimą nuo pat jo gimimo. Itin didelę reikšmę šiam augimui pirmiausia teikia šeima, o vėliau bendruomenė, kurioje vaikas mokosi.

D. Urbanavičienė pastebi, kad etninė kultūra yra dinamiška. Laikui bėgant ji kinta ir prisitaiko prie laikotarpio aktualijų. „Ją galima palyginti su daugiasluoksniu pyragu: laikui bėgant atsiranda vis naujas sluoksnis, tačiau esmė išlieka ta pati“ (D. Urbanavičienė, 2018). Ji teigia, kad žmonija puoselėdama etninę kultūrą neprivalo atsisakyti modernumo. Kaip pavyzdį pateikia

„fukų“ krikštynų ceremoniją, lygindama ją su sena tradicija išbandyti naujokų ištvermę ir sumanumą prieš priimant juos į bendruomenę. Taip pat senosios tradicijos palikimas yra šių dienų žaidimas „Sugedęs telefonas“, jį, anot Etninės kultūros globos tarybos pirmininkės, žaisdavo ir tuomet, kai telefonas dar nebuvo išrastas – tuomet būdavo siunčiamas „paštas“.

Labai svarbų vaidmenį etninės kultūros ugdyme vaidina gimtoji kalba. *L. Jovaišos* (2012) teigimu, esminė žmogaus tautiškumo mokytoja yra gimtoji kalba. Tautos dvasia sukūrė kalbą ir būtent per ją atsiskleidžia žmogaus tautiškumas, o kalba grįžtamai veikia tautiškumą, kadangi yra viena svarbiausių tautiškumo ugdymo priemonių. Tautiškumą, anot *L. Jovaišos*, atskleidžia kalbėjimas gimtąja kalba (lietuvių kalba). Autoriaus teigimu, tautiškumo bruožus itin išryškina tradicijos (papročių, apeigų bei ritualų perdavimas iš kartos į kartą), tautosaka (liaudies kūryba), tautinė poezija, dainos, šventės. Tai ne tik ugdo estetinį žmogaus skonį, bet leidžia giliau pasinerti į pačios etninės kultūros klodus ir artimiau ją pažinti. Todėl autorius siūlo šias sritis įtraukti ugdymo programas.

Darbe nagrinėjamai problemai aktualios yra kelios etninės kultūros sritys (liaudies kūryba, šventės ir religija – tikėjimai). Pati svarbiausia ir aktualiausia yra liaudies kūrybos dalis – muzikinis, žaidybinis, sakytinis ir rašytinis folkloras (*žr. 2 pav.*).

2 pav. LIAUDIES KŪRYBOS SANDARA

Sukurta darbo autorės, 2019

Panagrinėjus etninės kultūros sampratą ir jos apibrėžimų įvairovę ir gausą, galime teigti, jog etninė kultūra yra svarbi visos tautos per šimtmečius sukurta ir iš kartos į kartą perduodama kultūros vertybių visuma, kuri nuolat atsinaujina ir padeda išlaikyti etninę tautos tapatumą ir etnografinių regionų savitumą. Etninė kultūra – tai konkrečios tautos, savitumas ir išskirtinumas. Ji neatsiejama tautos kultūros visumos dalis. Tai dvasinis ir materialinis mūsų etnosio palikimas.

1.2. Integracijos galimybės ugdymo procese

Sąvoka „integracija“ yra tarptautinis žodis. *Tarptautinių žodžių žodynas* šią sąvoką aiškina taip: „[lot. *integratio* – atnaujinimas, atstatymas], dalių, elementų jungimas(is) į visumą: 1) valstybių ekonominis, politikos, visuomeninio gyvenimo jungimasis į vieną sistemą nustatant joje kiekvieno elemento funkcijas ir vaidmenį; <...>, 3) Kalbų (dažn. giminingų) suartėjimas, susiliejimas dėl tautų politinio, ekonominio, kultūrinio bendravimo.“ (*Tarptautinių žodžių žodynas*, 2008, 324 p.)

Dabartinės lietuvių kalbos žodyne integracija turi kiek kitokią reikšmę „integracija – jungimasis į visumą“ (*Lietuvių kalbos išteklių informacinė sistema, Dabartinės lietuvių kalbos žodynas*, 2015).

Valstybinė lietuvių kalbos komisija tarptautinį žodį „integracija“ siūlo keisti šiais pakaitalais „Atsižvelgiant į žodžio vartojimo kontekstą ir stilių: 1. į(si)traukimas, į(si)liejimas; 2. pedagogikoje – tai jungimas, siejimas, vienijimas (*Kalbos patarimai*, 2005, 21p.). Panagrinėję kelis „integracijos“ sąvokos apibrėžimus, atkreipiame dėmesį į pedagoginį sąvokos aiškinimą. Ugdymo procese integracija suteikia galimybę sujungti, susieti ir suvienyti procesus, mokomuosius dalykus.

Pradinio ugdymo bendrojoje programoje (2016) teigiama, kad išskirtinė pradinio ugdymo turinio ypatybė yra jo integralumas (visybiškumas, darna). „Pradinis ugdymas organizuojamas kaip vieninga sistema, kiek įmanoma neskaidant ugdymo sričių <...>.“ (*Pradinio ugdymo bendroji programa*, 2016, 16 p.). Integravimo ašis, pasak *Pradinio ugdymo turinio bendrųjų programų*, yra vaikas. Tad šiame dokumente siekiama, kad ugdymo turinys būtų kiek įmanoma integralus ir atitiktų vaiko raidos amžiaus tarpsnio ypatumus. Dar vienas aktualus „<...>integracijos aspektas – sąsajos su realiu gyvenimu<...>. Mokomasi to, kas mokiniui yra svarbu, reikšminga ir prasminga.“ (*Pradinio ugdymo bendroji programa*, 2016, 16 p.).

Minėtame dokumente labai aiškiai apibrėžiama ir tarpdalykinė integracija, kuri suteikia galimybę, nagrinėjant kažkurią temą ar problemą, ugdyti įvairius dalykinius gebėjimus. Šios integracijos pagalba labai patogiai integraliai ugdyti mokinio mąstymo galias, jo kalbinę,

vaizdinę, vaidybinę raišką, estetinę nuovoką, sveikos gyvensenos įgūdžius, judesių kultūrą“ (*Pradinio ugdymo bendroji programa*, 2016).

„Pradinio ugdymo bendrojoje programoje pabrėžiamas mokinio vertybinių nuostatų ugdymas – kaip bendrasis (integralus) uždavinys kiekvieno dalyko ugdymo procese. Mokinių etinės (vertybinės) nuostatos ugdomos per visas tradicines ugdymo sritis – dorinį (tikyba arba etika), kalbinį (gimtoji, valstybinė ir užsienio kalbos), socialinį bei gamtamokslinį (pasaulio pažinimas), tiksliuosius mokslus (matematika), meninį (dailė, muzika, teatras, šokis), technologinį (darbeliai) ir sveikatos (kūno kultūra) ugdymą. <...> Pradinio ugdymo bendroji programa teikia galimybių įgyvendinti Integruojamųjų programų gaires: ugdyti mokinių mokėjimo mokytis, komunikavimo, darnaus vystymosi, kultūrinio sąmoningumo ir raiškos kompetencijų pradmenis (2006). Šios esminės ES švietimo dokumentuose akcentuojamos kompetencijos ugdomos per visų dalykų pamokas.<...> Į pradinio ugdymo turinį taip pat integruojamos prevencinės programos: Gyvenimo įgūdžių ugdymo (2004), Alkoholio, tabako ir kitų psichiką veikiančių medžiagų vartojimo prevencijos (2006), Žmogaus saugos (2006), Rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo (2007) ir kitos“ (*Pradinio ugdymo bendroji programa*, 2016, 16 p).

Vienas pagrindinių pradinį ugdymą reglamentuojančių dokumentų aiškiai aprašo integravimo galimybes. Jame teigiama, kad į pradinio ugdymo programą integruojama daug įvairių gyvenimo įgūdžių programų, kurios padeda mokiniui pasirengti įvairioms gyvenimiškoms situacijoms.

Pagal *Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro patvirtinto įsakymo pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrąsias programas* viena iš pagrindinių ugdymo turinio atnaujinimo krypčių yra „stiprinti ugdymo turinio integraciją siekiant, kad mokiniai suprastų ir galėtų kūrybingai taikyti tai ką išmoko“ (*Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo“*, 2008-08-26, ISAK-2433(galiojanti redakcija 2016-09-01)).

Integracija į ugdymo procesą yra vienas iš pagrindinių ugdymo proceso prioritetų, kuris atsispindi ir *Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“*. Šiame dokumente ypatingai akcentuojama, kad modernią Lietuvą kuria atviri, kūrybingi, pasitikintys savimi, iniciatyvūs, gebantys bendradarbiauti, atsakingi ir nuolat besimokantys (visą gyvenimą) žmonės. Būtent integruotas mokymas jau mokykloje ugdo tokią asmenybę. Organizuojant integruotą mokymo procesą, svarbus vaidmuo tenka pedagogui. Pedagogas, naudojantis įvairius integravimo modelius pamokoje, turi „jausti“ vaikus, gebėti tinkamai įvertinti jų galimybes ir atsakingai nuspręsti, kurie mokymo metodai tinkamiausi. *Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programos metodinėje medžiagoje „Dalykiniai ryšiai ir integracija“* (2011) labai aiškiai apibrėžiama pedagogo

integracijos ugdymo procese dalyvių svarba „Pedagogas <...> turi suvokti, jog jis pasiryžta formuoti naujus savo ir moksleivių santykius. Pirmiausia pedagogas turi būti altruistiškas ir suvokiantis savo atsakomybę ugdant žmogų. Aktyviojo metodo teoretikai pabrėžia, jog moksleivis kartu su mokytoju dalyvauja konstruojant edukacinį projektą, tėvai ir visuomenė taip pat bendradarbiauja ugdymo procese“ (cit. *Makuc*, 2007). Svarbu pastebėti, kad šiame procese svarbus vaidmuo tenka ne tik pedagogui, bet ir mokinių tėvams, nes ugdymo procesas neapsiriboja tik darbu pamokose.

Integracija mokymąsi ir gyvenimą sujungia į darnią visumą. Integracijos metodu į mokymosi procesą yra įtraukiamas mokinių kasdienis gyvenimas, tokiu būdu motyvuojant mokytiis ir suteikiant galimybę lengviau suvokti mokslo pritaikymą kasdienybėje (*Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programos metodinė medžiaga „Dalykiniai ryšiai ir integracija“*, 2011). Glaudi dalykų integracija suteikia galimybę pastebėti ne tik bendrumą, bet ir skirtumus. Teigiama, kad dalykų integracija mažina faktinių žinių kiekį, bet moko vaikus analizuoti remtis jau įgytomis žiniomis (*Salienė*, 2004). Ugdymo turinio integracija padeda mokiniams aktyviau įsitraukti į mokymosi procesą.

A. *Padarauskienė* (2008) ugdymo turinio integracijai kelia šiuos reikalavimus:

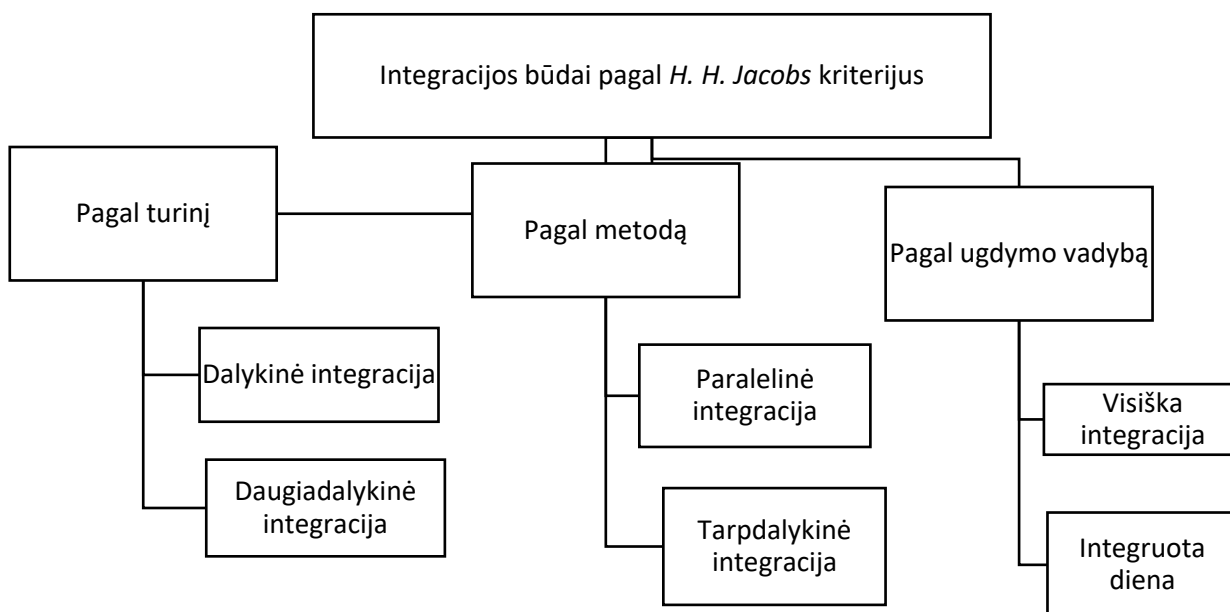
- ugdymas turi apimti ir harmoningai derinti fizinį, psichinį bei sociokultūrinį individo ugdymo aspektus;
- ugdymo turinys ir modeliai turi būti pritaikyti pagal ugdytinio amžiaus ypatybes ir galimybes;
- ugdymo turinys ir procesas turi plėsti vaiko turimas žinias, ugdyti jo vertybes bei įgūdžius;
- ugdymo turinys ir metodai turi būti grindžiami svarbiausiomis tautos bei pasaulio kultūros sričių vertybėmis;
- ugdymas turi remtis tikslinga tradicinių bei šiuolaikinių sričių vertybių derme (*A. Padarauskienė*, 2008).

Ugdymo turinio integracijai labai svarbus ugdymo programų sudarymas remiantis bendraisiais principais. „Mūsų dienų pedagogika remiasi humaniškumo ir demokratiškumo principais. Humanistinio ugdymo idėja – matyti kiekvieną vaiką kaip asmenybę. Šiuo principu paremtas integruotas ugdymas, kurio galutinis tikslas padėti vaikui suprasti bendrąsias žmonijos vertybes, atskleisti ir realizuoti savo paties galimybes.“(*A. Padarauskienė*, 2008, 42-43 p.). Atsižvelgiant į visus siūlymus, reikalavimus ir rekomendacijas galima pasiekti efektyvių integruoto ugdymo rezultatų. Svarbiausia, kad integracija būtų tinkama.

A. *Vilkelienė* (2018) savo išvalgose pristatė integruoto ugdymo modelius Savo darbe autorė pristato *H.H. Jacobs* (1998) integravimo modelį, kuriame išskiriami šeši integracijos būdai,

kuriuos savo darbuose nagrinėja ir aptaria daugelis mūsų šalies pedagogikos teoretikų, švietimo reformos organizatorių (*D. Kiliuvienė (2006), L. Jovaiša (2012), J. Rimkutė, E Motiejūnienė (1993)* ir kt.). Integracijos būdai pagal *H. H. Jacobs*, kuriuos autorė klasifikuoja pagal tris kriterijus (*žr. 3 pav.*):

- pagal turinį(dalykinė integracija, daugiadalykinė integracija);
- pagal metodą (paralelinė integracija, tarpdalykinė integracija);
- pagal ugdymo vadybą (visiška integracija, integruota diena).

3 pav. INTEGRACIJOS MODELIO SCHEMA pagal H.H. Jacobs
Sukurta darbo autorės, 2019

Dalykinė integracija – kai visiems mokiniams yra keliami vienodi tikslai, uždaviniai ir jų įvertinimas, o pats dalykas yra suskirstytas į siauresnes dalis (pav. matematika, kuri skirstoma į aritmetiką, algebrą, geometriją ir pan.).

Paralelinė integracija - tuo pat metu, tik skirtingose klasėse analizuojama ta pati tema (pavyzdžiui, lietuvių kalbos pamokoje kalbama apie romantizmą; muzikos pamokoje analizuojami stilistiniai romantizmo bruožai, klausomasi romantikų kūrinių). Dažniausiai siejami du mokomieji dalykai.

Daugiadalykinė integracija – kelių mokomųjų dalykų turinys siejamas tarpusavyje (tuo pat metu keliose skirtingose pamokose analizuojama ta pati tema). Šis integravimo būdas panašus į paralelinę integraciją, nes siejamos viena kitai artimos disciplinos. Tačiau daugiadalykinė integracija sieja daugiau nei du mokomuosius dalykus. Šis integracijos būdas neišvengiamai keičia tvarkaraštį bei mokymosi turinį.

Tarpdalykinė integracija – kelių temų, kelių skirtingų dalykų žinios naudojamos nagrinėjant konkretų reiškinių ar objektą. Tarpdalykinė integracija taikoma integruojant dviejų ir daugiau dalykų žinias, įgūdžius ir vertybes. Ši integracija susieja daugelį mokykloje dėstomų dalykų.

Visiška integracija – integracijos būdas jungiantis mokyklos gyvenimą į vieną visumą. Visiška integracija kaip mokymo forma nepraktikuojama. Tai modelis, įgalinantis sukurti programą, analogišką vaikų gyvenimui realiame pasaulyje.

Integruotoji diena – tai natūrali mokinių diena, kurioje mokymosi laikas paskirstytas atsižvelgiant į mokinių poreikius. Šiai integracijai labai svarbi mokinių motyvacija, nes mokymo sritys tiesiogiai susijusios su mokinių kasdieniu gyvenimu. („*Bendrieji integruoto ugdymo modeliai: užsienio ir Lietuvos mokslininkų išvalgos*“ prof. Dr. A. Vilkelienė, 2018. *Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programos metodinė medžiaga „Dalykiniai ryšiai ir integracija“*, 2011).

A. Vilkelienė savo išvalgose pristato S. Snyder (1996) integravimo modelį. Ji integraciją suskirstė į keturis integracijos lygius:

- jungimo integracija – tai kai sąvoka ar mokomojo dalyko medžiaga yra paaimama iš vienos disciplinos, kad padėtų mokyti ir sustiprintų kitą discipliną;
- koreliacija – tai dviejų mokomųjų dalykų sujungimas į programas. Šiuo būdu dalykai yra sujungiami, o dėstomo dalyko medžiagos įsisavinimas tampa efektyvesnis;
- integracija – tai integracijos lygis kai pasirenkama viena tema, kuri kartojasi per keletą mokomųjų dalykų. „Taip siekiama vaikus mokyti lyginimo, analizės, apibendrinimo, platesnio požiūrio į reiškinius ir kritinio mąstymo.“ („*Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programos metodinė medžiaga „Dalykiniai ryšiai ir integracija“*“, 2011). Anot A. Vilkelienės (2005) dažniausiai imama plati tema, kuri pasikartodama per mokymo disciplinas leidžia pasireikšti mokinio daugialypiam intelektui;
- projektai – tai dviejų arba daugiau disciplinų jungimas. Projektinis darbas – tai puikus mokymosi metodas, kuriam reikia netik teorijos, bet ir praktinės patirties. Dalyvaudami projektinėje veikloje mokiniai mokosi planuoti,

pasidalinti atsakomybėmis, pasirinkti veiklos metodus, darbo priemones ir medžiagas, bendradarbiauti, pritaikyti jau turimas žinias ir įgūdžius praktikoje ir ieškoti naujų žinių. Visa tai teikia neišsemiamas galimybes moksleivių savarankiškumui, kūrybiškumui ugdyti, moko dirbti komandoje, derinti savo ir kitų veiksmus, siekiant bendro tikslo (Makuc, 2007).

A. Vilkelienės (2018) pateiktose išvalgose integraciją į ugdymo procesą suskirsto į du vektorius:

Vertikaloji integracija – tai vidinė integracija, kurią sieja bendri ugdymo tikslai, tačiau jie kartojasi skirtingais amžiaus tarpsniais siekiant aukštesnio žinių lygio.

Horizontalioji integracija – tai integracija į ugdymo procesą, kuri apima turinį, metodus, priemones ir vertybių dermę

Remiantis įvairių užsienio ir Lietuvos edukologų, mokslininkų ir kt. literatūros šaltiniais, taip pat integraciją ugdymo procese apibrėžiančiais dokumentais, galime teigti, kad integracija suteikia daugiau galimybių priartinti mokymąsi prie kasdienio gyvenimo, ugdyti bendrąsias mokinių kompetencijas. Integracijos galimybės ugdymo procese yra pakankamai didelės, tačiau reikalauja tinkamo pedagogų pasiruošimo, bendradarbiavimo, dalijimosi ir domėjimosi reikalinga metodine medžiaga.

Nagrinėjamai problemai aktuali sociokultūrinė ugdymo turinio integracija, kuri stiprina mokinio mokymosi motyvaciją, puoselėja visuomenines mokinių vertybes, taip pat ugdo mokinio kaip asmenybės kultūrinį akiratį ir interesus.

1.3 Etninės kultūros ugdymo integravimo ypatumai lietuvių kalbos pamokose pradinėse klasėse

Etninė kultūra puoselėja bendravimo ir darnaus bendruomenės gyvenimo tradicijas, ugdo pozityvią ir tautišką individo pasaulėjautą, žmogaus ir gamtos darną ir iš kartos į kartą perduodamas papročius, vertybes bei pagarbą gyvybei ir gėriui. „Pasitelkiant etninę kultūrą, ugdomos bendrosios mokinio kompetencijos, tautos kultūrine patirtimi grindžiamas kūrybingumas, tradicinės dorovės normos, tautinė ir pilietinė savimonė, pagarpa gyvenamajai aplinkai ir Lietuvai, šeimos, bendruomenės ir tautos tradicijoms, savo ir kitų tautų kultūrinėms vertybėms <..>.“ (Pagrindinio ugdymo etninės kultūros bendroji programa (2012).

Etninė kultūra ugdymo procese gali būti integruojama į įvairias vaikų ugdymo(si) sritis: aplinkos, gamtos ir pasaulio pažinimą, dorinį ugdymą, gimtosios kalbos, muzikinių, vaidybinių, šokio, dailė, kūno kultūrą, sveikatos puoselėjimą ir pan. Etninės kultūros integracija į pradinių klasių

mokinių ugdymo procesą pagyvina įvairias vaikų veiklas, padeda atsipalaiduoti, suteikia džiaugsmo, aktyvina vaikus, teigiamai veikia jų jausmus, padeda sukaupti dėmesį ir ugdo vertybines nuostatas (*Etninės kultūros ugdymo metodinės rekomendacijos pradinio ugdymo pedagogams*, 2018, toliau EKUMR).

Gimtosios kalbos (lietuvių kalbos) pamokose etninės kultūros integracija vyksta pasitelkiant liaudies kūrybą. *EKUMR* pradinio ugdymo pedagogams bendrosiose nuostatose į gimtosios kalbos ugdymo pamokas rekomenduojama integruoti liaudies pasakas, padavimus, sakmes, skaičiuotes, -aidimus, paukščių ir gyvūnų balsų pamėgdžiojimus, patarles, mįsles, greitakalbes ir kitą tautosaką. Taip pat svarbu nepamiršti etnografinių regionų tarmių pažinimo ir savosios tarmės puoselėjimo. Manoma, kad tai ugdo meilę gimtajai kalbai, jos grožiui, turtingumui ir vaizdingumui. Liaudies kūrybos integracija į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse plečia vaiko žodyną, padeda pajauti intonacijas. Skaičiuotės, erzinimai, pamėgdžiojimai, greitakalbės ir kt. padeda ugdyti aiškiają vaiko dikciją ir artikuliaciją (*EKUMR pradinio ugdymo pedagogams*, 2018).

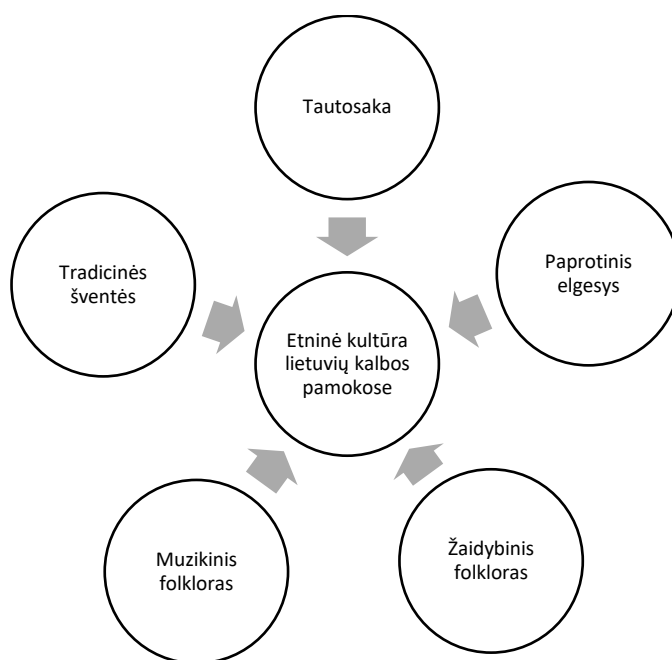
Etninės kultūros svarbą pradiniam ugdymui ir jos paskirtį jame *Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas* (1991) apibrėžia taip: „suteikti asmeniui dorinės ir socialinės brandos pradmenis, kultūros, taip pat ir etninės, pagrindus, elementarų raštingumą, padėti jam pasirengti mokytis pagal pagrindinio ugdymo programą“ (9 str. (galiojanti redakcija 2019-09-01)). Pradinėje mokykloje etninės kultūros ugdymas gali būti integruojamas į visų mokomųjų dalykų pamokas (formalus ugdymas) ir į neformaliojo ugdymo veiklas (būreliai, šventės, vakaronės ir kt.). Sėkmingai etninės kultūros srityje dirbančių pedagogų patirtis rodo, kad pasitelkiant įvairius etninės kultūros integravimo metodus, etninė kultūra mokiniams tampa patraukli, taip pat ji stiprina ryšius su mokyklos bendruomene ir su mokinių tėvais.

D. Urbanavičienė (2009) pradinio ugdymo pakopoje išskėlė etninės kultūros integravimo tikslus:

- supažindinti mokinius su savosios etnokultūros pradmenimis, kurių užuomazgos jau įgytos auklėjant šeimoje, gimtojoje aplinkoje ar vaikų darželyje;
- ugdyti meilę ir pagarbą savo gimtinei, tėvynei ir jos kultūrai, tradicijoms, domėjimąsi savo gimine. Šioje pakopoje ypač svarbus vaiko ryšys su aplinkos žmonėmis – tėvais, artimaisiais, kaimynais, draugais;
- per tautosaką (pasakas, žaidimus, ratelius, dainas ir kt.) ugdyti dorinį vaikų elgesį, prierašumą tėviškei, pagarbą gamtai.
- skatinti moksleivius domėtis senaisiais papročiais (ypač kalendoriniais), amatais, pamėgti liaudies dainą, šokį, muziką (*Etninės kultūros ugdymas: samprata, siekiniai ir pagrindinės gairės*, 2009).

Etninė kultūra tiesiogiai siejasi su gimtosios kalbos (lietuvių kalbos) įvairiapusiu pažinimu. Kiekvieną tautą jungia bendra kalba, kuri yra pagrindinis ryšys su etnine kultūra. Etninė kultūra gimtojoje kalboje perteikiama per liaudies kūrybą.

Taigi, integruojant etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse ypač svarbu tautosaka, muzikinis ir žaidybinis folkloras, paprotinis elgesys ir tradicinės šventės (žr. 4 pav.).

4 pav. INTEGRUOJAMŲ ETNINĖS KULTŪROS LIETUVIŲ KALBOS PAMOKOSE SRIČIŲ SCHEMA.
Sukurta darbo autorės, 2019

Pati aktualiausia ir nuolat naudojama yra tautosaka, kuri yra viena pagrindinių liaudies kūrybos dalių. Sakytinis ir rašytinis folkloras gali būti naudojamas įvairiems pradinio ugdymo bendrųjų programų keliamiems reikalavimams įgyvendinti. Jis tinkamas naudoti visose pradinėse klasėse (nuo 1 iki 4 kl.). Liaudies menas sukuria palankias sąlygas skleisti mokinio kūrybiniam gebėjimams ir ugdyti jo saviraišką. EKUMR *pradinio ugdymo pedagogams* teigiama, kad prisilaikydami žanro struktūros, rimavimo, dialogo ir kitų taisyklių pradinių klasių mokiniai noriai kuria, į savo kūrybą įpindami šiuolaikinio gyvenimo elementų (atsiranda motociklai, lėktuvai, raketos ir kt.), taip pat jie savo kūryboje atskleidžia humoro jausmą ir fantaziją.

1-2 klasių mokiniai lietuvių kalbos pamokose dažniausiai atlieka įvairias skaitymo, rašymo, kalbėjimo, o kartais ir piešimo užduotis. Vaikas nuo mąstymo vaizdiniais palaipsniui pradeda pereiti prie sąvokų, priežasties ir pasekmės suvokimo. Tad ne mažesnę svarbą nei darželyje užima žaidimai, juos galima pateikti kažkiek sudėtingesnius, tačiau galima ir tokius pat, nes vaikai juose suranda naujų reikšmių ir žaidžia su didesne išmone. Žaisdami žaidimus mokiniai lavina savo

kalbinius gebėjimus, mokosi bendrauti. Žaisdami improvizacinius žaidimus vaikai geriau įsimena, tad paskui gali lengviau atkurti tai ką vaizdavo, taip pat mokiniai lengviau kuria pasakojimus ir atkuria girdėtas istorijas. Mokiniai per emociją geriau įsisavina ugdymo turinį. Pavyzdžiui, tokie žaidimai kaip „Ropės rovimas“, „Šeško gaudymas“, „Meškutė“, „Oželis“ vaikui yra žinomi jau darželyje, tačiau pradinėse klasėse mokiniai jau kitaip išplėtoja žaidimo siužetą, taip pat įsisavina daugiau žaidime pateiktos informacijos.

Į lietuvių kalbos pamokas integruojant liaudies posakius (patarles, palinkėjimus, dėkojimus, sveikinimus, prašymus ir jų atliepimus) yra labai tikslinga pasitelkti būtent vaidybos elementus. Ypatingai vaikams patinka situacijos porose, kai reikia duoti linksmą atsakymą. Tada lietuvių kalbos pamokoje atsiranda linksmų pokalbių (- Duok varškės! – Nuo varškės dantys išbarškės“, „Labanakt! – Nedaryk kaip šianakt“ ir t.t.), kurie skatina mokinių bendravimą ir reikalauja išmonės.

Lietuvių kalbos pamokose mokomės įvairių greitakalbių, patarlių, priežodžių, tačiau kai mokiniai nespėja greitai skaityti teksto, arba jį pamiršta, tada įsijungia vaikų fantazija ir tradicinė liaudies kūryba tampa improvizacijos ir kūrybiškumo skatintoja.

Kadangi etninė kultūra niekaip neatsiejama nuo gamtos, tad integruojant etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas galime skatinti mokinių susidomėjimą gamta bei jos reiškiniais ir su ja susijusia mitologija. Vaikams didelį susidomėjimą kelia lietuvių etiologinės sakmės apie įvairių reiškinų, augalų, gyvūnų, žmonių kilmę („Užkeiktas ažuolas“, „Ežio spygliai“, „Žmogaus metai“, „Kaip atsirado Žemė“, „Kodėl kormis aklas“, „Saulė, mėnulis ir žemė“ ir kt.).

Etninės kultūros integracija į pradinių klasių mokinių lietuvių kalbos pamokas plečia papročių ir kalendorinių švenčių tradicijų suvokimą. Pradinėse klasėse jau galima į ugdymo procesą integruoti tokias šventes ir jų papročius kaip Vėlinės, Kūčios, kalėdos, naujieji metai, Trys karaliai, Užgavėnės, Velykos, Sekminės, Joninės. Šių švenčių tradicijos ir reikšmė artimai siejasi su gamtos reiškiniais. Pradinėse klasėse minime visas tradicines lietuvių šventes, susipažįstame su papročiais ir tradicijomis. Gyvename pagal „Metų ratą“ (tai pagrindinės etimologinės šventės minimos mokykloje) (žr. 5 pav.).

5 pav. METŲ RATAS

Integruodama etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas, dažnai taikau ir aktyviuosius ugdymo metodus („Žinau - noriu žinoti - išmokau“, įvairius minčių žemėlapius). Vaikai itin mėgsta „Minčių žemėlapių“ metodą, kurį galima taikyti, norint pasirinkti darbą grupėse, arba porose, taip pat „Minčių žemėlapių“ pagalba lengva įvertinti kokios patirties ir žinių iš nagrinėjamos temos mokiniai jau turi.

Viena mėgstamiausių pradinė klasių mokinių veiklų lietuvių kalbos pamokose – piešimas, kuris lavina pradinė klasių mokinių vaizduotę ir estetinę suvokimą, atlieka pažintinę funkciją ir stiprina socialinę adaptaciją ir bendradarbiavimą (ypač kai dirbama grupėse). Piešdami mokiniai dažnai iliustruoja pasakas, patarles, mįsles ir kitus tautosakos kūrinius. Dažnai dalyvaujame įvairiuose etnokultūriniuose respublikiniuose ir Vilniaus miesto konkursuose („Languotos Kalėdos“, „Menu mįslę – keturgyslę“ ir kt.).

Etninės kultūros ugdymo integravimas į pradinė klasių mokinių ugdymo procesą yra neatsiejamas nuo edukacijų už mokyklos ribų, išvažiuojamųjų pamokų. Dalyvaujame projekte „Mokykla be sienų“, tad per pamokas einame į mišką, mokyklos kiemą, parką, kur ne tik susipažįstame su įvairiais gamtos reiškiniais, medžiais ir kt., bet ir prisimename sakmes apie medžius, paukščių balsų pamėgdžiojimus. Dažnai mokiniai pamokos procese naudoja patarles, posakius taip įvardindami savo arba kitų būsenas („Akys – baisininkės, rankos – darbininkės“, „Mokslo šaknys – karčios, o vaisiai – saldūs“, „Darbšti kaip skruzdėlė“, „Kaip šauksi, taip ir atsilies“ ir kt.). Dažnai turime išvažiuojamąsias, pažintines edukacines veiklas įvairiuose Lietuvos miestuose. Anykščiuose Arkliaus muziejuje dalyvavome etnokultūrinėje edukacijoje „Kūčių stalo

tradicijos“, Dargužiuose išbandėme žvakių liejimą, duonos kepimą ir pynimą, Rumšiškėse susipažinome su Lietuvos etnografiniais regionais, jų architektūriniais ypatumais, tarmėmis ir papročiais. Daug edukacinių veiklų teko organizuoti savo klasės mokiniams. Iš jų visada grįžtame kažko išmokę, praturtėję.

Kadangi mano klasė yra etnokultūrinio ugdymo klasė, pagal *Vilniaus X progimnazijos 2019-2020 ir 2020-2021 m. m. pradinio ugdymo programos planą* (2019) turime dvi papildomas valandas skirtas etninei kultūrai (dok. 2 skyrius, 26 punkt.). Viena valanda skiriama etnomuzikai, kita valanda skiriama tautosakai. Savo ilgalaikį mokymosi planą rašau atsakingai integruodama etninę kultūrą į visus dalykus, tačiau didžiausią reikšmę skiriu lietuvių kalbai. Vaikai itin mėgsta įvairias pasakas, tarmiškus pasakojimus, mįslių konkursus.

Su ugdytinių klase aktyviai dalyvauju mokyklos organizuojamose etnokultūrinėse šventėse, prie kurių organizavimo prisidedu. Didžiausias mokykloje vykstantis renginys yra „Amatų diena“, kurio metu į mokyklą suguža daugybė amatininkų, pasakorių, muzikantų. Vaikai tą dieną susipažįsta su įvairiais liaudies amatais, menais, išgirsta tarmiškų pasakojimų, dainų.

Labai svarbus etninės kultūros ugdymas per įvairias šventes, vakarones, spektaklius. Žinoma, tai daugiau popamokinė klasės vadovo veikla, tačiau ji labai reikalinga plečiant etninės kultūros ribas už klasės ribų ir įtraukiant tėvelius.

Klasėje kasmet organizuoju Šv. Martyno vakaronę, Kalėdinį vaidinimą, Užgavėnes, Šv. Kazimierą ir margučių ridenimo varžybas. Į kai kurias veiklas įsitraukia seneliai, tėveliai, broliai, sesės. Taip formuojasi artimesni ryšiai klasės bendruomenėje, kartu ugdant vaikų etninę savimonę. Dažnai mokiniams pakanka gero pavyzdžio, kad senosios tradicijos, amatai, liaudies kūryba taptų mėgiama.

Remiantis *EKUMR pradinio ugdymo pedagogams* sudaryta lentelė (žr.1 lentelė), kurioje atsispindi etninės kultūros integracija į lietuvių kalbos pamokas rekomenduojamos temos, rekomenduojamos ugdymo gairės ir rekomenduojami kūriniai etninei kultūros raiškai pagal 1-2 ir 3-4 klasių koncentrus. Nurodomos aiškios galimybės integruoti etninę kultūrą į gimtosios kalbos pamokas, taip pat apteikiami rekomendaciniai kūriniai etninės kultūros raiškai.

1 lentelė. Etninės kultūros integravimo galimybės į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasių bendrojo ugdymo programą
Sukurta darbo autorės pagal EKUMR pateiktą lentelę, 2019

Rekomen- duojamos temos	Rekomenduojamos ugdymo gairės	Rekomenduojami kūriniai etnokultūrinei raiškai
1–2 klasės		
Žmogus ir šeima	<p>Vaikai klausosi pasakojimų apie šeimą, mokosi liaudiškų patarlių, vaizdingų posakių apie mamą ir tėtį, kitus šeimos narius.</p> <p>Pedagogo padedami palygina, kaip atrodė šeima anksčiau (maždaug prieš šimtą metų) ir dabar, kiek kartų būdavo šeimose ir kiek yra dabar.</p> <p>Vaikai, pasinaudodami šeimos albumais, pasakoja apie savo šeimą – kokie šeimos narių vardai ir pavardės, koks amžius, kokios jų profesijos ir t. t.</p>	<p>Lopšinė „Šarkos varnos nuskrido“ ir kt.</p> <p>Paukščių balsų pamėgdžiojimai „Krank, krank, kūrenk, kūrenk“ (varna) „Čir vir vir pavasaris“ (vyturys) „Klyvis, klyvis, klyvis“ (pempė) „Jurgut, Jurgut, kelk, kel, kelk“ (lakštingala) „Trys, trys, trys kiaušinėliai“ (kikilis) „Purlu purlu“ (tetervinas) „Kur vyrai, kur vyrai“ (strazdas) ir kt.</p> <p>Piemenų būrimai, raliavimai, gyvulių šaukiniai, erzinimai „Saulala, motula“ „Jau saulutė vakaran“ „Petriu Petriuk, biek biek“ „Gegute, raiboji“ „Kukū kukū, gegula“ „Gegutyte, pakukuok“ „Busil, busil, ga, ga, ga“ „Piemenys, vagys, kame jūsų avys“ „Lyn lyn, vaikia varles ryn ryn“ „Melagis melavo“ “ ir kt.</p> <p>Rateliai-žaidimai „Graži mūsų šeimynėlė“ „Pasėjau žilvitį“ „Maišas“ („Mano maišas pakulinis“ „Pasėjau linelius“ „Siūlai siūlai, susivykkit“ „Audėjėlė“ „Kurapkytė“ „Skrido žvirblis“ „Vanagėlis“ „Bėgo ožka per mišką“ „Žvirblis“ „Tupi šarka vidury“ „Garnys, garnys“ „Šiaudų batai“</p>
Čia mano gimtinė ir namai	<p>Prisimenama smulkioji tautosaka (patarlės, posakiai) apie namus, langus, suolus, skrynias ir kitus baldus, kokią reikšmę turėjo šulinys, kiemas, gėlių darželis, tvoros ir vartai, pirtis, pirkia, langas, slenkstis, krosnis, kluonas, tvartas, kokios jų sąsajos su papročiais ir tikėjimais.</p>	
Elgesys ir vertybės	<p>Vaikai svarsto, kas yra bendro tarp žmogaus ir bitės, ką reiškia posakis „bitės saldus medus, bet sunkus darbas“, kas yra bičiulystė ir kuo ji skiriasi nuo draugystės, kaimynystės. Prisimenamos geros kaimynystės tradicijos.</p> <p>Aiškinamasi, kodėl darbštumas yra itin vertinga žmogaus savybė pasakose, patarlėse, posakiuose ir dainose, kaip jis buvo ugdomas, kodėl reikia sąžiningai atlikti kiekvieną darbą ir jausti atsakomybę už darbo rezultatus, gerbti žmogaus rankų darbą.</p> <p>Aptariama, koks buvo požiūris į juoką, prisimenama juokavimų tautosaka – linksmosios pasakos, patarlės, posakiai ir išsireiškimai, juokavimai iš skaičių („vienas-pienas, dujei-tujei“ ir t.t.), ydų pajuokimai patarlėse, dainelėse (pvz., „Melagis melavo per tiltą važiavo“ ir kt.),</p>	

	sekamos melų pasakaitės. Vaikai jų pavyzdžiu kuria savas, taip pat kuria įvairių aptartų pasakų vaidinimus.	„Šokinėkit, berniukai“ „Grybų raut“ „Pasėjau žilviti“ „Aš pasėjau ažuolą“ „Gėlės žydi“ ir kt.
Kas nedirba, tas nevalgo	Skaitomi pasakojimai, menamos mįslės ir mokomasi patarlių apie javus, duoną. Vaikai pasakoja apie savo prosenelių, senelių ir tėvų darbus. Aptariama, kas yra talkos – prieš 100 metų ir dabar..	Žaidimai „Šilta ir šalta“ „Akla višta“ „Ganau ganau aveles“ „Katinas ant pečiaus tupėjo“ „Ponas barė katinėlį“ „Kiškėlis“ „Voverėlė“ „Žiedą dalinti“ „Kiškėlis nabagėlis“ „Vilkas ir avys“ („Vilkas ir žąsys“) ir kt.
Mes ir piemenėliai	Dabartinių vaikų gyvenimas palyginamas su piemenukų buitimi, darbais ir džiaugsmais. Aiškinamasi, kaip jie šaukdavo gyvulius, pamėgdžiodavo paukščių balsus (varnos, kregždės, pelėdos ir kt.). Aiškinamasi, kokie būdavo piemenų juokavimai – pravardės, „atvirkštinė“ kalba, greitakalbės, pasakos iš vienos raidės, pasakos be galo ir kt. Palyginama, kuo jie skiriasi ar yra panašūs į šiuolaikinių vaikų humorą.	Fantų užduotys „Varyt kiaules gult“ „Gint žąsis namo“ ir kt. Greitakalbės „Geroj girioj“ „Šešios žąsys“ „Vidur prūdo bliūdas plūdur“ ir kt. Skaičiuotės „Vienas – pienas“ „Vienule – dule“ „Eni meni menti“ „Itman drikman“ „Kybur, vybur, kabarai“ „Skrido šarka pas vaikus“ „Per vienu, per du“ ir kt.
Gamtos reiškiniai, augalija, gyvūnija ir tikėjimai mitiniame pasaulyje	Skaitomos ir sekamos sakmės, pasakos apie saulę, mėnulį ir kitus dangaus šviesulius, aiškinamasi jų įtaka žmogaus bei gamtos gyvenimo ritmui. Prisimenama tautosaka apie vandenį, mitines vandenyje gyvenančias būtybes. Nagrinėjamas vėjo vaidmuo tradicijose – jo reikšmė pranašaujant orą, kaip atrodo senosios vėjarodės, prisimenamos pasakos, mįslės ir patarlės apie vėją, kokių būta vėjų dievaičių. Aiškinamasi, kokią reikšmę senovėje žmonės teikė medžiams ir miškams Aptariami tautos labiausiai išskiriami medžiai, prisimenama tautosaka (dainos, mįslės, patarlės ir kt.) apie juos. Svarstoma, kodėl ažuolas laikomas stiprybės simboliu, girių karaliumi. Aiškinamasi, kada ir kokie būna darbai su medžiu. Prisimenama tautosaka apie medžius – pasakos, dainos, žaidimai, maldelės, greitakalbės. Prisimenami kaukai, nykštukai ir milžinai sakmėse, pasakose, aptariami milžinkapiai, su milžiniais siejami vietovardžiai. Aptariamos raganos, kokias ypatybes jos turėjo baltų mitologijoje (raganos vardo sąsajos su žodžiu <i>regėti</i> ir pan.). Prisimenamos pasakos apie raganas.	Patarlės „Nekask duobės kitam, nes pats į ją įkrisi“ „Būk geras kitiems, ir kiti bus geri“ „Ant svetimo arklio toli nenujosi“ „Aklas būdamas, kitam kelio nerodyk“ „Ant svetimo vargo laimės nepastatysi“ „Iš gyvenimo gausi tiek, kiek pats į jį įdėsi“ ir kt. Mįslės, minklės „Stovi kareivis vidury laukų su dešimčia galvų“ (linas) „Kada padangė žemėn nusileidžia?“ (kai linai žydi) „Pramušiau ledą – radau sidabrą, pramušiau sidabrą – radau auksą“ (kiaušinis) „Dundulis dunda po vandeniniu tiltu“ (perkūnas) ir kt. Pasakos „Kaip motina pavirsta gegute“ „Ožiuko pokštas“
Laikas ir kalendorius	Aptariami metų laikai, koks yra paros ritmas.. Mokomasi patarlių ir mįslių apie metų laikus, dainų apie paros metą (rytą, vakarą). Prisimenama rudens lygiadienio reikšmė, su juo siejami papročiai, tautosaka. Vėlinių laikotarpiu vaikai aiškinasi artimųjų kapų lankymo svarbą, ką žmogus palieka po mirties, skaitomos liaudies pasakos apie našlaičius. Vaikai prisimena jau žinomus ir mokosi naujų advento žaidimų ir pasakojimų. Aptariami Kūčių ir Kalėdų papročiai, orų spėjimai, burtai. Aptariama, kaip Naujuosius metus švėsdavo senovėje, kaip sutinkame dabar, kodėl sakoma „gera pradžia – pusė darbo“.	

	<p>Aptariama Užgavėnių prasmė ir papročiai (žiemos maravimo ir pavasario žadinimo šventė).</p> <p>Vaikai klausosi paukščių balsų, mokosi jų pamėgdžiojimų, aptaria senolių išmintį apie pavasario pranašus – vieversį, kregždę, varnėną, gamina paukštelius iš molio, šieno ir šiaudelių. Vaikai aptaria, kaip pavasario mėnesių lietuviški pavadinimai siejasi su paukščiais (kovas, balandis, gegutė). Aiškinasi, kas yra 40 paukščių diena. Susipažįsta su Pempės dienos papročiais, prisimena pempės pamėgdžiojimus. Prisimenant Gandrines, klausomasi pasakojimų apie šią šventę ir gandrų, aptariami su gandrais susiję spėjimai ir papročiai, kokių vaikai moka mįslių ir skaičiuočių apie gandrų.</p> <p>Palyginama, kaip ruošiamasi Velykoms ir švenčiama šventė dabar, kaip būdavo senovėje – kokie turėtų būti atlikti darbai prieš Velykas, kuo pasižymi apeigos bažnyčioje, kaip kiaušiniai paverčiami margučiais (rašų ir spalvų simbolika), kokia sūpuoklių reikšmė šioje šventėje.</p> <p>Vaikai susipažįsta su Jurginių dienos papročiais: skaitomi pasakojimai apie pirmąją ganiavą ir gyvulėlius, renkamos apie juos mįslės ir patarlės.</p> <p>Gegužės mėnesį skaitomos saktmės ir pasakojimai apie gegutę, aiškinamos su ja susijusios patarlės ir tikėjimai. Vaikai stebi, kada parskrenda lakštingala ir volungė, klausosi apie jas pasakojimų ir pasakų, mokosi patarlių ir mįslių apie lakštingalę.</p>	<p>„Vakaras prie ratelio“ „Atlėkė šarkelė“ „Pempė ir tetervinas“ „Kaip žmogus meškai rakštį ištraukė“ „Giedantys vėžys“ „Dvylika brolių juodvarniais lakstančių“</p> <p>„Karalaitė ir oželis“ „Kur iškeliauja paukščiai“ „Našlaitė Elenytė ir Joniukas – aviniukas“ „Našlaitė ir šaltis“ „Aitvaras“ ir kt.</p> <p>Saktmės ir padavimai</p> <p>„Vasara prabėgo“ „Kodėl saulė šviečia dieną, o mėnuo naktį“ „Grūdų aitvaras“ „Vakarinė žvaigždė“ „Kregždė – ugnies parnešėja“ „Paukščių ginčas“ „Prakeikta duktė“ „Našlės rauda“ „Kodėl gegutė vaikų neperi“ „Pamotė ir podukra“ „Saulė ir mėnulis“ ir kt.</p>
<p>Iš liaudies kūrybos skrynelės</p>	<p>Kalba</p> <p>Vaikai supažindinami su mįslių ir minklių įvairove – rengiama mįslių šventė, sprendžiami mįslių kryžiažodžiai, piešiamos mįslių iliustracijos. Prisimenamos greitakalbės, skaičiuotės, juokavimai, vaizdingi posakiai ir kiti trumpieji pasakymai. Vaikai skaito, perpasakoja, perkuria ar sukuria įvairias pasakas (pasakas be galo, atvirkštines, eiliuotas, melų, pasakas apie dangaus šviesulius, vėją, įvairias stebuklines pasakas ir kt.).</p>	<p>Pasakojimai</p> <p>„Tėvo išmintis“ „Kodėl voras su kupra“ „Lineliai, linai“ „Laumės ir audėjos“ „Senelės drobės“ „Ežio spygliai“ „Kodėl kurmis aklas?“ „Kodėl vėžio akys užpakaly?“ „Gaidys ir višta“ „Kodėl pelėda naktį nemato?“ „Pupa iki dangaus“ „Kirvis, pjūklas ir ažuolas“ „Ažuolas ir baravykas“ „Mėnuo auga, mėnuo dyla“ „Šaltis per žemę eina“ „Šalčio kailiniai“ „Gyvuliai kalba“ „Veža bites“ „Vieversėlis – artojo draugas“ „Karvelis ir strazdas“ „Gandras ir kielė“ „Šv. Velykos Aukštaitijoje, Dzūkijoje“ „Ir arklys kalba“ „Puošnioji volungė“ ir kt.</p>

3–4 klasės		
Gimtinė, tėvynė ir tauta	<p>Vaikai aptaria artimiausios gyvenamosios aplinkos ypatumus, aplanko gamtos, kultūros ir istorijos objektus. Aiškinasi, kas yra gimtinė ir tėvynė. Prisimenamos tautos ir valstybės šventės. Mokytojo padedami vaikai nagrinėja, kas yra baltai, kas yra baltų palikimas – ne tik kalbos, pasaulėžiūra, bet ir piliakalniai, šventvietės, kiti kultūros ir istorijos paminklai.</p> <p>Naudodamiesi įvairia mokytojo pateikta medžiaga prisimena Lietuvos etnografinius regionus, klausosi tarmiškų pasakų, nagrinėja tautinio kostiumo dalis pagal regioną.</p>	<p>Lopšinės „Atlėkė busilėlis“ ir kt.</p> <p>Dainos „Pas močiutę augau“ „Saulele, motule, užtekėk, užtekėk“ „Už girių girių“ „Sodai, sodai, leliumoj“</p> <p>Rateliai-žaidimai „Augo žilvitis tėvo kluone“ „Gražus mūsų jaunimėlis“ „Mažas mūsų ratelis“ „Šitam dideliam būry“ „Cykiai ramiai“ „Prašom prašom paklausti“ „Štai ir atvažiuoja Šventos Kalėdos“ „Laputė“ “ ir kt.</p> <p>Šokiai „Meškutė“</p> <p>Žaidimai „Kiškiai“ „Trečias bėga“ „Žąsys ir vilkas su meška“ ir kt.</p> <p>Skaičiuotės „Ei duku, ei daiduku“ „Miega ponas ir sapnuoja“ „Sėdi boba ant grindų“ „Oku boku, kubilioku“ ir kt.</p> <p>Greitakalbės „Rasi rasoje rasi...“ „Gervė gyrūnė gyrėsi gerą girą girioje gėrusi...“ „Kad veikiam, tai veikim veikiai...“ „Kupeta su prikupečiu“ „Lip vapsva į viksvą, ta viksva vis vizg...“ ir kt.</p> <p>Patarlės ir posakiai „Ką pasėsi, tą ir pjausi“ „Ką pasiklosi – taip išmiegos“ „Juodoj žemėj balta duona auga“ „Darbštus duoną – tinginys vargą augina“ „Verkia duonelė tinginio valgoma“ „Kas nedirba, mielas vaike, tam ir duonos duot nereikia“ „Lauko nearsi, duonos nevalgysi“ „Žiūrėk iš ko duoną valgai“ „Duoną taupyk rytojui, ne darbą“ „Ieškok kaip duonos ir rasi“ „Dėk grūdą prie grūdo – aruodą pripilsi“ ir kt.</p> <p>Mįslės</p>
Tautų įvairovė	<p>Pedagogo padedami vaikai aiškinasi, kuo skiriasi tautos (kita kalba, papročiai, religija, išvaizda). Vaikai aptaria, kokios tautinės bendrijos nuo seno gyvena Lietuvoje – žydai, karaimai, totoriai, čigonai (romai), gudai, rusai, lenkai. Aptiriamos kaimyninėse šalyse gyvenančios ir kitos tautos. Pasikviečiamas kitos tautybės žmogus, kuris papasakoja apie savo šventes ir papročius. Jei klasėje yra kitos tautybės ar iš mišrios šeimos kilęs vaikas, susitarus su jo tėvais rengiama tos tautos / religijos šventė, vaišinamasi koku nors būdingu tautiniu patiekalu.</p> <p>Vaikai klausosi įvairių tautų liaudies muzikos įrašų, pasinaudojant vaizdine medžiaga, susipažįstama su tautiniais kostiumais, būdingais valgiais, architektūra, buitimi ir kitais ypatumais.</p>	
Etnografiniai regionai	<p>Mokytojo padedami vaikai aptaria Lietuvos etnografinius regionus (Aukštaitiją, Dzūkiją, Suvalkiją, Žemaitiją, Mažąją Lietuvą), susipažįsta su įvairių regionų tautosaka, liaudies dainomis, tarmėmis, žmonių gyvensena ir charakteriu, svarbiausiais aprangos ypatumais. Palyginant regionus, apibūdinami svarbiausi jų skirtumai.</p> <p>Vaikai aiškinasi savo etninę kilmę, kokiame regione gyvena ir (ar) iš kur yra kilę tėvai, seneliai. Atkreipiamas dėmesys, ar jų šeimose dar kalbama tarmiškai.</p> <p>Surengiama vakaronė, į kurią pakviečiami iš įvairių regionų kilę vaikų tėvai, prašoma jų pakalbėti tarmiškai, vaišinamasi kokiais nors vienu ar kitu etnografiniam regionui būdingais patiekalais.</p>	

<p>Bendruomenė, šeima ir tradicijos</p>	<p>Aiškinamasi, kokias šventes švėsdavo ir apeigas atlikdavo visa bendruomenė, kokias – siauresnis kaimynų ratas, kokias – vien šeima.</p> <p>Prisimenama duonos reikšmė įvairiose apeigose, kokie būdavo duonos kepimo ir valgymo papročiai.</p> <p>Susipažįstama su senaisiais ateinančios gyvybės ir gimtųjų papročiais, krikštynų reikšme ir apeigomis, pagrindinėmis krikštatevių pareigomis. Aptariama dabartinė ir senovinė vardynų šventimo reikšmė, prisimenami senieji lietuvių vardai, jų prasmės.</p> <p>Vaikai bendrais bruožais supažindinami su senovinėmis vestuvių apeigomis ir papročiais. Aptariamos laidotuvės – palyginant, kaip jos vykdavo senovėje ir dabar, kaip mirtis apibūdinama tautosakoje ir tikėjimuose, kaip reiškiamą pagarba mirusiajam.</p>	<p>„Aukso lenta praskilo, visas sviestas sukilo“ (<i>saulė patekėjo</i>)</p> <p>„Juoda karvė subliovė, visą svieta sugriovė“ (<i>atėjo naktis, visi sugulė</i>)</p> <p>„Sėdi panelė tamsioj seklyčioj, audžia be staklių, be nyčių“ (<i>bitė</i>)</p> <p>„Septyni tiltai, o jų gale saulė, kada saulė užtekės, visi žmonės pralinksms“ (<i>Velykos</i>)</p> <p>„Šiaudų dirva, akmenais sėta – gyvi dygsta (<i>lizdas ir kiaušiniai</i>)</p> <p>„Rudenį gimęs, žiemą miegojęs, vasarą augęs ir gyvent nustojęs“ (<i>rugys</i>)</p> <p>„Auksu mesta, sidabru atausta, deimanto peiliu rėžta“ (<i>vaivorykštė</i>) ir kt.</p>
<p>Elgesys ir vertybės</p>	<p>Aptariami senieji mandagumo principai, prisimenami tradiciniai pasisveikinimai, palinkėjimai (kas pirmas turėtų pasisveikinti, kokia pasisveikinimų ir palinkėjimų įvairovė bei reikšmė). Svarstoma, kodėl kaime buvo privaloma sveikintis su visais sutiktaisiais (primenama patarlė „Kiaulė ir ta praeidama kriktele“), svarstoma, kaip pratęsti šią tradiciją šiuolaikiniame gyvenime.</p> <p>Nagrinėjami pagrindiniai kaimo bendruomenės doros principai – atjauta, nuskriaustųjų globa (elgetų, ligonių, benamių, vienišų žmonės ir t. t.), kaip tokius principus derėtų puoselėti dabartiniame gyvenime.</p>	<p>Pasakos</p> <p>„Lino darbai“</p> <p>„Merga ir velnias“</p> <p>„Neik su velniu obuoliauti“</p> <p>„Apgautas velnias“</p> <p>„Trys laimės“</p> <p>„Gudrus valstietis“</p> <p>„Trys broliai“</p> <p>„Giltinė kūma“</p> <p>„Pelenius“</p> <p>„Jaunikaitis ir gyvatė“</p> <p>„Karalaitė ir saulės duktė“</p> <p>„Gulbė karaliaus pati“</p> <p>„Devyni broliai ir jų sesuo Elenytė“</p> <p>„Eglė žalčių karalienė“</p> <p>„Čiužiukėlis“</p> <p>„Medyje pakabinta virvė“</p> <p>„Teisybė ir Neteisybė“</p> <p>„Vuožėlis nabagėlis“</p> <p>„Užmirštuolėlis ir čyžuonėlis“</p> <p>„Kazelis“</p> <p>„Buočius i vėlks“</p> <p>„Alenyte ir ragana“</p> <p>„Linų kančia“</p>
<p>Sveikata ir švara</p>	<p>Aptariami senieji sveikatos ir higienos laikymosi papročiai. Prisimenama tradicinės pirties reikšmė ir papročiai, aptariami kiti senieji prausimosi būdai (kubile, apsipilant šulinio vandeniu). Palyginami senoviniai ir dabartiniai grūdinimosi būdai.</p> <p>Aiškinamasi, kokie tradicinėje virtuvėje naudojami maistiniai augalai ir kiti produktai turi gydomųjų savybių, kaip gydytis be vaistų (nuo persišaldymo, pilvo, galvos skausmo ir pan.), kaip atpažinti ir rinkti vaistažoles. Iš vaistinių augalų (liepžiedžių, mėtų, čiobrelių ir kt.) verdama ir ragaujama arbata.</p> <p>Vaikai supažindinami su namų švarinimosi papročiais (primenant ir pagrindinius visos sodybos sutvarkymo darbus bei puošybą prieš kalendorines šventes), kas yra ir kam naudojama beržinė ar pušinė šluota, prisimenamos mįslės apie šluotą, su ja susiję draudimai ir reikalavimai.</p>	<p>„Diedas ir boba danguje“</p> <p>„Jokūbėli, matau matau“</p> <p>„Karveliu užkeiktas vaikas“</p> <p>„Kepurė už tris skatikus“</p> <p>„Devynagalvis“</p> <p>„Joniukas gėriukas ir sesytė Alenyte“</p> <p>„Žūsys gulbės“ ir kt.</p>
<p>Gamtos reiškiniai, augalija, gyvūnija ir senoji pasaulėžiūra</p>	<p>Prisimenama, kaip senovėje būdavo gerbiami medžiai, girios, akmenys, šaltiniai, gyvūnai ir kiti gamtos objektai, sudvasinti gamtos reiškiniai. Susipažįstama su mitologiniu Pasaulio medžio įvaizdžiu, jo antrininkais – Gyvybės medžiu, rugių dvasia Jievaru (arba Javiniu, Rugių boba), jų atspindžiais tautosakoje ir tautodailėje. Vaikai piešia ar karmo „Pasaulio medį“.</p> <p>Aptariami senovės baltų žemės dievybės (Žemyna, Žemininkas ir pan.). Prisimenama, kaip žmonės reikšdavo pagarbą Žemei įvairiais žmogaus gyvenimo momentais, nagrinėjamas posakis „Motin, iš tavęs išėjau ir į tave sugrįšiu“, mokomasi patarlių apie žemę.</p>	<p>„Žūsys gulbės“ ir kt.</p> <p>Sakmės, padavimai, legendos</p> <p>„Žmonių amžius“</p> <p>„Puntukas ir jo brolis“</p> <p>„Puntukas“</p>

	<p>Susipažįstama su linų dievu Vaižgantu ir jam skirta tautosaka, aiškinamasi „lino kančios“ prasmė, skaitomi pasakojimai, menamos mįslės ir minklės apie liną.</p> <p>Aiškinamasi, kuo pasižymi giltinės įvaizdis tautosakoje (sakmėse, pasakose, mįslėse), kas jos pranašai (pelėda, višta, varnas ar juodvarnis, šuo irk t.) ir kaip žmogus giltinę apgaudavo.</p> <p>Vaikai aptaria spalvingiausią mitinę būtybę – velnią, kokius tradicinius vardus jis turi (Velinas, kipšas, šėtonas, biesas, nelabasis ir kt.), kodėl vis minimas keiksmazodžiuose, ką reiškia velniuko personažas Užgavėnėse, prisimenami priežodžiai, patarlės, sakmės ir padavimai apie velnią. Palyginama, kuo panašūs ir kuo skiriasi įvairių tautų velnių / demonų įvaizdžiai. Jei yra galimybė, vaikai apsilanko Velnių muziejuje.</p> <p>Pažintis su gimimo ir likimo deive Laima (sakmės, pasakos), jos simboliais (liepa, gegutė), ką reiškia žodis „lemti“.</p> <p>Prisimenamos mitinių sakmių ir pasakų būtybės laumės, aptariama, kuo gerosios laumės skiriasi nuo raganų, kas yra „laumės juosta“ ir pan. Vaikai mena mįsles, klausosi ir patys kuria pasakojimus ta tema, žaidžia žaidimus.</p> <p>Aiškinamasi ugnies reikšmė žmogaus gyvenime, ką reiškia posakiai „namų židinys“ ir „nežaisk su ugnimi“, kaip garbinta ugnies deivė Gabija (pvz., maldelėmis „Šventa Gabieta, užgobta miegok, atgobta žibėk“, „Šventa Jagoba, būk pakajinga“ ir kt.). Aptariama ugnies reikšmė įvairiose tradicinėse šventėse (per Kūčias, Kalėdas, Užgavėnes, Jonines ir kt.), pamąstoma, kur šiomis dienomis rusena Amžinoji ugnis. Skaitomos sakmės, mokomasi patarlių ir mįslių apie ugnį.</p> <p>Aiškinamasi, kodėl žalčiai ir gyvatės pagal senąją pasaulėžiūrą yra namų židinio, gerovės, sveikatos ir vaisingumo globėjai, koks gyvatės vaidmuo gydant ligas, kaip užkalbėdavo nuo gyvatės įkandimo. Skaitomi pasakojimai, sakmės, patarlės, mįslės apie žalčius ir gyvates.</p> <p>Prisimenami paukščiai – ypatingieji žmonių palydovai, senieji tikėjimai apie paukščius.</p> <p>Aptariamos akmenys paslaptys – „užburtieji“ akmenys, mokai, ženklai akmenyse. Susipažįstama su senovės baltų šventyklomis, alkalniais ir aukurais, pasakojimais apie senuosius žynius ir jų atliekamas apeigas.</p>	<p>„Kodėl saulė šviečia dieną, o mėnuo – naktį“</p> <p>„Gerų ir blogų angelų sutvėrimas“</p> <p>„Blogų angelų sukilimas prieš Dievą“</p> <p>„Vilko sutvėrimas“</p> <p>„Katinas – velnias“</p> <p>„Ugnies godojimas“</p> <p>„Kaimyno ratai“</p> <p>„Velnias strykuoja žvirblius“</p> <p>„Laumės ir audėjos“</p> <p>„Laumės verpėjos“</p> <p>„Legenda apie Neringą“</p> <p>ir kt.</p> <p>Poema</p> <p>„Apie Jūratę ir Kąstyti“</p> <p>Pasakojimai</p> <p>„Nuo grūdo iki duonos“</p> <p>„Be prakaito duonos nevalgysi“</p> <p>„Linai“</p> <p>„Laumių pagalba“</p> <p>„Velnio ir Perkūno kova“</p> <p>„Velnias ir šermukšnis“</p> <p>„Liepa“</p> <p>„Gegutė“</p> <p>„Vištos išpranašauta laimė“</p> <p>„Gyvatės vainikėlis“</p> <p>„Namų židinys“</p> <p>„Ugnelė“</p> <p>„Kūčių stebuklai“</p> <p>„Kalėdotojai“</p> <p>„Paskutinė pavasario šventė“</p> <p>„Šventas Jonas“</p> <p>„Joninės ir saulė“</p> <p>„Paparčio žiedas“</p> <p>„Stebuklinga rasa“</p> <p>„Apie šventą Rambyno kalną“</p> <p>„Ką į kapus dėdavo“ ir kt.</p>
<p>Laikas ir kalendorius</p>	<p>Pedagogo padedami vaikai aiškinasi simbolinę skaičių 3, 5, 7, 9 ir 12 prasmę, jų reikšmę mitologijoje, tradicijose. Ieškoma pasakose atitikmenų (už 3 jūrų už 3 marių ir pan.</p> <p>Aptariama, kuo skiriasi mirusiųjų pagerbimo apeigos senovėje ir dabar, kuo ypatingos mūsų krašto Vėlinės lyginant su kitų šalių papročiais, iš kur atkeliavo ir kuo pasižymi Helovynas.</p> <p>Pasakojama apie šv. Andriejaus dienos papročius ir spėjimus, vaikai pamerkia vyšnių šakelę ir stebi, ar ji pražys iki Kūčių.</p> <p>Pasakojama apie Šviesos dienos papročius, kaip kitose šalyse švenčiama šv. Liucijos diena.</p>	

	<p>Vaikams pasakojama apie senąsias Lietuvos kaime gyvavusias Kūčių apeigas. Prisimenamos Kalėdų tradicijos, pasakojama apie kalėdojimo paprotį.</p> <p>Prisimenamos senosios Naujųjų metų sutiktuvės, kokie būdingi Naujųjų metų burtai, kaip aiškinami naujametiniai sapnai.</p> <p>Aptariama Šv. Agotos šventė ir jos papročiai, klausomasi pasakojimų apie pašventintą</p> <p>Prisimenamos Užgavėnės, mokomasi naujų šios šventės dainų, žaidimų, oracijų, vaikai savaip jas perkuria.</p> <p>Prisimenamos su paukščiais susijusios pavasario šventės, parsikrendančius paukščius menanti tautosaka ir papročiai.</p> <p>Aptariama velykinio laikotarpio tradicijos (Verbų sekmadienio, Didžiosios savaitės, Velykų ir Atvelykio papročiai). Susipažįstama su lalavimu per Velykas papročiu – ką jis reiškė, kur buvo paplitęs.</p> <p>Rengiantis Melų dienai, balandžio 1-ajai, prisimenama juokavimų tautosaka, aiškinamasi šios šventės kilmė, pasakojami šiuolaikiniai anekdotai apie mokyklą, mokinius ir kt.</p> <p>Prieš Jurgines vaikai aptaria, kas yra šv. Jurgis, prisimena senuosius Jurginių papročius (gyvulių išginimo ir žemės „atrankinimo“ šventė), susipažįsta su Jorio simbolika .</p> <p>Vaikai klausosi pasakojimų, sakmių ir kitos tautosakos apie Joninių (Rasos arba Kupolių) šventę ir jos papročius, aptaria simboliką („paparčio žiedas“, jonvabalčiai, kupolė ir kupolėmis vadinami žolynai, vainikai, laužai, rytmečio rasa ir kt.).</p>	
<p>Senieji darbai ir amatai</p>	<p>Vaikai pasakoja apie savo artimuosius, užsiimančius bitininkyste, jei yra galimybė, ragauja skirtingų rūšių medų (liepų, viržių ir pan.).</p> <p>Pedagogo padedami palygina medžioklės ypatumus bei prasmingumą šiandien ir praeityje (dvaro ir karališkos medžioklės, Gedimino mitas).</p> <p>Vaikai supažindinami su senosios žūklės būdais, vandens mitinėmis būtybėmis, aptariamas „jūrų-marių“ ir laivo įvaizdis tautosakoje, kuo pasižymi Neringos vėtrungės (vaikai jų pavyzdžiu kuria savas vėtrunges).</p> <p>Aiškinamasi, kokią reikšmę turi gintaras Lietuvoje ir pasaulyje, jo paskirtys, kaip apibūdinama „dieviškoji“ gintaro kilmė.</p> <p>Prisimenami darbai su linu – nuo sėjėjo iki audėjos, „lino kančios“ kelias. Aptariami audimo ir verpimo papročiai, kokie naudoti įrankiai, kokia būdavo audinių paskirtis, tradiciniai raštai, kaip audimas ir verpimas atsispindi liaudies dainose, mįslėse, patarlėse.</p>	

<p>Liaudies kūryba</p>	<p>Kalba</p> <p>Mokytojo padedami vaikai apibūdina trumpųjų pasakymų įvairovę (mįslės, minklės, patarlės, priežodžiai, vaizdingi posakiai, greitakalbės, skaičiuotės, skaičiavimai, šūksniai, juokavimai, anekdotai, šmaikštūs pokalbiai, keiksmi, atvirkštinė kalba, oracijos, garsų pamėgdžiojimai, užkalbėjimai, maldelės ir kt.). Gilinamasi į sakmių, padavimų ir pasakų kilmę bei ypatybes, kokiais tipiniais bruožais pasižymi jų veikėjai ir pan.</p> <p>Vaikai klausosi įvairių tarmių įrašų, mokytojo padedami apibūdina ryškiausias jų ypatybes, aiškinasi retesnių tarmiškų žodžių prasmę. Aptariama gimtoji tarmė, kas ir kur ja dar kalba. Ugdoma nuostata puoselėti tarmių gyvąją tradiciją kaip išskirtinę etninės kultūros vertybę.</p>	
-------------------------------	---	--

Remiantis Lietuvos švietimo įstatymu, EKUMR pradinio ugdymo pedagogams ir kitais valstybiniais dokumentais, galime teigti, kad etninės kultūros integracija į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse užima svarbią vietą ugdymo procese. Tačiau pastebime, daugelyje mokyklų etninės kultūros integracija tampa sudėtingu procesu, nes tai integruojama į bendrąjį ugdymo procesą, neskiriant dalykui papildomų valandų ir resursų. Tai nesuteikia mokiniui reikiamo tautinio sąmoningumo augimo ir senosios protėvių kultūros pažinimo.

Šiandien dėmesio centre vis dar esanti etninė kultūra palengva skinasi kelią į ugdymo procesą. Atsiranda mokyklų, kurios etninę kultūrą įtraukia į ugdymo planą, skiria papildomų valandų jos ugdymui. Mano minėtoje Vilniaus X progimnazijoje etnokultūrinės profiliuoto ugdymo klasės komplektuojamos nuo 2011m. Kiekvienais metais į šią profilio klasę leisti mažuosius pirmokėlius norą pareiškia daugiau kaip 30 tėvelių.

Galime daryti išvadą – etninis sąmoningumas, noras pažinti savo papročius, tradicijas auga.

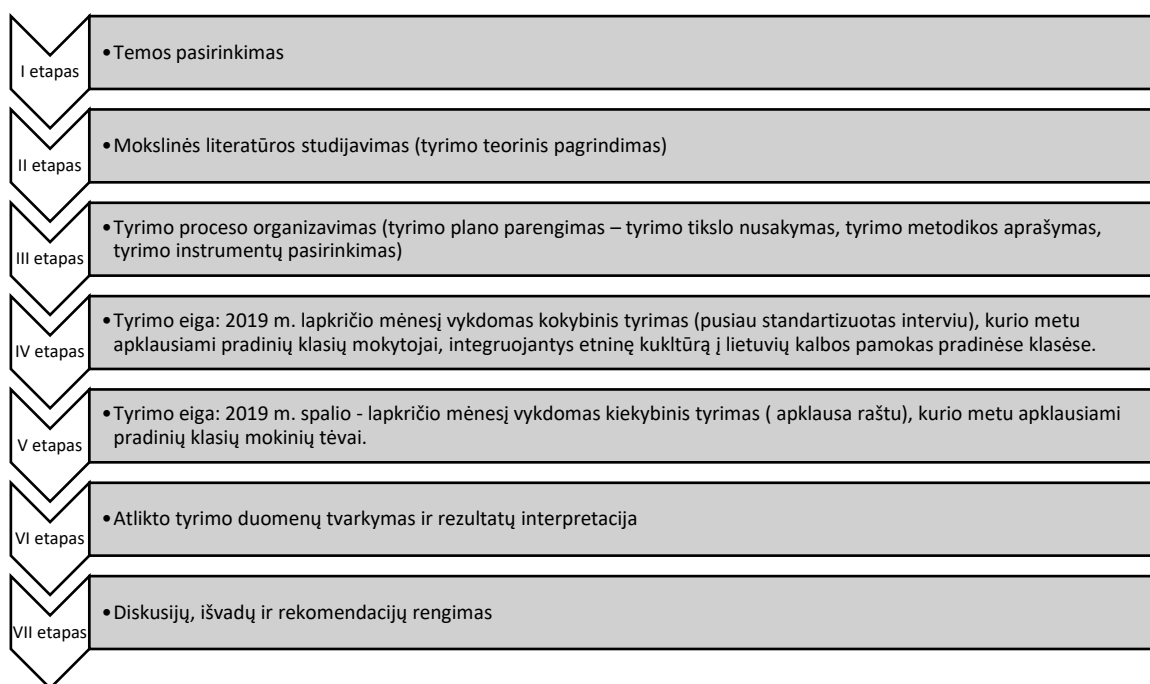
2. ETNINĖS KULTŪROS UGDYMO INTEGRACIJOS GALIMYBIŲ Į LIETUVIŲ KALBOS PAMOKAS PRADINĖSE KLASĖSE EMPIRINIS TYRIMAS

Šiame skyriuje pristatoma tyrimo metodika, tyrimo etika bei atlikto tyrimo rezultatai, kurie buvo gauti anketinės paklausos metu ir atliekant pusiau standartizuotą interviu.

2.1 Tyrimo metodika

Siekiant sėkmingai gilintis į tyrimo problemą, buvo būtina tinkamai suplanuoti tyrimą ir atsižvelgti į pagrindinius tyrimo klausimus: kokią tyrimo strategiją pasirinkti? Kaip bus renkami tyrimo duomenys? Kokiomis priemonėmis bei būdais bus siekiama įgyvendinti tyrimo tikslą? (B. Bitinas, 2008).

Siekiant tikslingos tyrimo problemos analizės, tyrimas buvo kruopščiai planuojamas. Prieš atliekant tyrimą buvo sudaryta tyrimo loginė schema/ seka, kurią sudarė VII etapai. Pateiktame paveiksle nuosekliai pristatoma tyrimo eiga (žr. 6 pav).

6 pav. TYRIMO LOGINĖ SCHEMA
Sukurta darbo autorės, 2019

Siekiant visapusiškai ištirti etninės kultūros integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse, buvo pasirinkta mišri tyrimo strategija ir naudoti keli tyrimo metodai: kokybinis tyrimo metodas (interviu) ir kiekybinis tyrimo metodas (apklausa raštu/www.apklausa.lt).

Kokybinio tyrimo instrumentas

Tyrimo metodas –pusiau standartizuotas interviu, gautų duomenų (content) turinio analizė ir apibendrinimas.

Tyrimas buvo vykdomas 2019 m. lapkričio mėnesį vienoje Vilniaus X progimnazijoje.

Tyrimo imtis. 6 Vilniaus X progimnazijos pradinių klasių mokytojos (toliau tekste PM), kurios integruoja etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas.

Tyrimo eiga. Tyrimui atlikti pasirinktas pusiau standartizuotas interviu metodas, kurio metu tyrėjas siekia gauti tikslingos informacijos iš tam tikrų asmenų, kurie tiesiogiai prisideda prie tiriamos srities. Su kiekvienu informantu buvo bendraujama individualiai, laikantis visų interviu metodo vykdymo nurodymų: interviu vedėjas užima neutralaus klausinėtojo poziciją, tai yra visus informantus klausinėja tuo pačiu būdu (informuodamas apie save ir interviu tikslą; teikdamas klausimus; išklaudydamas ir žymėdamasis atsakymus; laikydamasis mandagaus bendravimo taisyklių) (*B. Bitinas, 2013, p. 276*).

Šis interviu atliktas remiantis iš anksto susidarytu planu, kuriame buvo numatyti konkretūs klausimai, jų pateikimo seka, tačiau tyrimo eigoje, siekiant plačiau išnagrinėti situaciją, buvo pateikiami papildomi klausimai (*V. Morkevičius, A. Telešienė, G. Žvaliauskas, 2008*). Interviu vedėjas apklausos metu užrašė informanto kalbą.

Interviu yra vienas svarbiausių tyrimo metodų, atliekant kokybinę tyrimo analizę. Galima išskirti tris interviu tipus: griežtai struktūruotas, pusiau struktūruotas ir nestruktūruotas. Siekiant gilesnės tyrimo analizės ir detalesnio temos atskleidimo, darbe pasirinktas pusiau standartizuoto interviu tipas. Šiuo metodu rinkdamas informaciją, tyrėjas formuluoja teoriškai kryptingus fiksuotus klausimus, į kuriuos nori gauti kokybiškai interpretuojamą atsakymą (*B. Bitinas, 2013, p. 276*). Kokybinis tyrimas reiškia, kad duomenys renkami žodine forma, išreiškiami teiginiais ir vertinami subjektyviai. Kokybinis metodas naudingas, kai siekiama suformuluoti sąvokas, nusakančias žmogiškuosius fenomenus, taip pat atskleisti patirties atvejų prasmę ir interpretaciją (*B. Bitinas, 2013, 109 psl.*)

Pusiau standartizuotą interviu PM sudarė 22 klausimai. Pirmi 5 klausimai skirti PM socialiniams – demografiniams duomenims išsiaiškinti – domėtasi informantų lytimi, amžiumi, išsilavinimu, darbo patirtimi ir turima kvalifikacine kategorija. Kitais klausimais buvo siekiama

išsiaiškinti mokytojų nuomonę apie etninės kultūros integracijos galimybes į ugdymo procesą ir į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse.

Išanalizavus gautus informantų duomenis apie jų socialinę – demografinę ir profesinę patirtį, suformuota demografinė – profesinė charakteristika (žr. 2 lentelė).

2 lentelė Kokybinio tyrimo informantų demografinė charakteristika
Sukurta darbo autorės pagal kokybinio tyrimo duomenis, 2019

Informanto kodas	Lytis	Amžius	Išsilavinimas	Pedagoginis darbo stažas	Kvalifikacinė kategorija
PM1	Moteris	50 metai	Aukštasis universitetinis	28	Vyr. mokytoja
PM 2	Moteris	58 metai	Aukštasis universitetinis	40	Mokytoja metodininkė
PM 3	Moteris	49 metai	Aukštasis universitetinis	27	Vyr. mokytoja
PM 4	Moteris	40 metų	Aukštasis universitetinis	19	Mokytoja metodininkė
PM 5	Moteris	45 metai	Aukštasis universitetinis	20	Vyr. mokytoja
PM 6	Moteris	50 metų	Aukštasis universitetinis	26	Vyr. mokytoja

Kaip pateikta 2 lentelėje, apklausti informantai yra pradinių klasių mokytojai, kurie integruoja etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas ir visą ugdymo procesą pradinėse klasėse. Interviu dalyvavo šešios moterys. Kaip matoma, informantų amžius svyruoja nuo 40 iki 58 metų. Visi apklausoje dalyvavę asmenys yra įgiję aukštąjį išsilavinimą. Kadangi informantai yra pradinių klasių mokytojai, kurie dirba ne tik profiliuotose etnokultūrinėse, bet ir bendrojo ugdymo klasėse, į užduodamus klausimus atsakinėjo iš turimos patirties integruojant etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas.

Kaip minėta, pusiau standartizuotas interviu vykdomas pagal iš anksto paruoštus konkrečius klausimus, kurie padeda atskleisti informanto požiūrį, turimą patirtį į tiriamą objektą ir pateikti savo nuomonę bei galimus problemos sprendimo būdus ir rekomendacijas, tačiau gilesnei situacijos analizei kai kur buvo pateikti ir papildomi klausimai.

Kiekybinio tyrimo instrumentas

Tyrimo metodas – tai anketinė apklausa (raštu).

Tyrimas buvo vykdomas 2019 m. spalio - lapkričio mėnesį Vilniaus X progimnazijoje.

Tiriamieji. Vilniaus X progimnazijos pradinių klasių mokinių tėvai (toliau tekste PT), kurių vaikai mokosi pradinėse klasėse, kuriose į lietuvių kalbos pamokas integruojama etninė kultūra.

Tyrimo eiga. Tyrimui atlikti pasirinktas apklausos raštu metodas, kurio metu respondentai pateikė savo nuomonę apie etninės kultūros integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse. Respondentai buvo apklausti remiantis internetine apklausa: apklausa.lt, kurios metu buvo siekiama išsiaiškinti tėvų nuomonę apie etninės kultūros integravimą į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse.

Tyrimui atlikti pasirinkti ir sudaryti struktūruoti klausimai, kurie suformuluoti aiškiai ir suprantamai. Kiekybinio tyrimo rezultatai apdoroti naudojant MS Excel programinę įrangą. Duomenys analizuoti ir pateikti skaičiais, lentelėmis, paveikslais.

Klausimyną PT sudarė 15 klausimų. Pirmi trys klausimai skirti PT socialiniams – demografiniams duomenims išsiaiškinti – domėtasi informantų lytimi, amžiumi ir išsilavinimu. Kitais klausimais buvo siekiama išsiaiškinti tėvų nuomonę apie etninės kultūros integracijos galimybes į ugdymo procesą ir į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse.

Išanalizavus tėvų anketinės apklausos duomenis apie jų socialinę – demografinę situaciją, paaiškėjo, kad anketą užpildė 86 respondentai: 24,4% vyrai ir 75,6% moterys.

3 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį (n=86)
Sukurta darbo autorės, 2019

Lytis	Žm. skaičius	Lytis %
Vyras	21	24,4%
Moteris	65	75,6%

Tyrimo metu išsiaiškinta, kokio amžiaus tėvai dalyvavo apklausoje.

4 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių (n=86)
Sukurta darbo autorės, 2019

Amžius	Žm. skaičius	Amžius%
Iki 23 metų	0	0%
23-30	4	4,7%
31-40	50	58,1%
41-50	30	34,9%
51-60	2	2,3%
61 ir daugiau	0	0%

Paaiškėjo, kad tyrime daugiausiai dalyvavo 31-40 metų tėvai 58,1%, mažiausiai 51-60 metų 2,3%. 41-51 metų 34,9%, o 23-30 metų 4,7%. Tuo tarpu iki 23 metų ir nuo 61 ir daugiau metų nepasitaikė nė vieno respondento.

Respondentus suskirsčius pagal išsilavinimą, paaiškėjo, kad tyrime dalyvavę tėvai turi skirtingą išsilavinimą.

5 lentelė. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą (n=86)
Sukurta darbo autorės, 2019

Išsilavinimas	Žm. skaičius	Išsilavinimas%
Vidurinis	2	2,3%
Profesinis	2	2,3%
Aukštasis neuniversitetinis	13	15,1%
Aukštasis universitetinis	69	80,2%

Paaikėjo, kad 80,2% tėvų turi aukštąjį universitetinį išsilavinimą, 15,1% turi įgiję aukštąjį neuniversitetinį išsilavinimą. 2,3% tėvų turi profesinį ir tiek pat vidurinį išsilavinimą. Išanalizavę šiuos duomenis, galime teigti, kad dauguma šiame tyrime dalyvavusių tėvų turi aukštąjį (universitetinį ir neuniversitetinį) išsilavinimą.

Pasirinktais tyrimų metodais buvo siekiama išsiaiškinti mokinių tėvų nuomonę apie etninės kultūros integraciją į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse ir atskleisti mokytojų nuomonę apie esamas ir galimas etninės kultūros integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse. Gautų duomenų (content) analizė leido suformuluoti išvadas ir parengti rekomendacijas.

2.2 Tyrimo etika

Interviu tyrime dalyvavo 6 Vilniaus X progimnazijos pradinių klasių mokytojos. Vykdamas kokybinį tyrimą (interviu) buvo laikomasi šių tyrimo etikos principų:

Geranoriškumo principas – klausimai buvo sudaryti aiškiai ir suprantamai, pateikiami pagarbiu stiliumi. Interviu pradžioje informantai buvo informuoti, jog dalyvavimas šiame tyrime yra jų laisvas asmeninis apsisprendimas. Informantams buvo pateikiama informacija apie tyrimo naudingumą konkrečiai profesinei sričiai. Tokia pati informacija buvo suteikta įstaigos vadovui, kuris sudarė puikias galimybes šioje įstaigoje vykdyti interviu.

Pagarbos asmens orumui principas – informantams buvo paaiškintas tyrimo tikslas, jie buvo supažindinti su tyrimo tema. Su kiekvienu tyrimo dalyviu buvo pasirašyti etikos įsipareigojimai (dviem egzemplioriais), kurie suteikia informantui užtikrinamumą dėl informacijos neplatavimo ne tyrimo tikslais, dėl asmens duomenų neatskleidimo ir kitos informacijos nutekavimo, kuri leistų identifikuoti informantą arba įstaigą, kurioje jis dirba.

Teisingumo principas – vykdytame tyrime visiems informantams buvo suteikti kodai, pagal kuriuos kiti asmenys negalėtų jų atpažinti (pvz.: PM1, PM2 ir kt., PM – tai pradinių klasių mokytoja).

Teisė gauti tikslią informaciją – prieš interviu informantams buvo suteikta tiksli informacija apie tyrimo tikslą, duomenų rinkimo būdą, tyrėjo motyvaciją pasirenkant šiuos tyrimo dalyvius. Interviu dalyviai buvo informuoti, jog dalyvavimas tyrime nedaro jokios įtakos jų darbiniam statusui, nesukelia jokios rizikos. Informantų nebuvo klausiama jokios individualios informacijos ir taip buvo užtikrinamas jų anonimiškumas. Interviu metu gautus duomenis analizuoja tik tyrimo autorius, jais nedisponuoja jokie kiti asmenys. Tyrimo rezultatai skelbiami baigiamajame tyrimo autoriaus darbe.

Anketinėje apklausoje raštu dalyvavo 86 Vilniaus X progimnazijos pradinių klasių mokinių tėvai. Atliekant kiekybinį tyrimą (anketinę apklausą raštu) buvo vadovautasi šiais tyrimo etikos principais:

Geranoriškumo principas – anketinės apklausos klausimai ir teiginiai sudaryti aiškiai ir suprantamai, jie buvo pateikti pagarbiu stiliumi ir nesudarė jokių prielaidų respondentams prarasti privatumą. Klausimyno pradžioje pateikiamas kreipinys į respondentą, kuriame jis informuojamas kokiam tikslui ir kas vykdo anketinę apklausą.

Pagarbos asmens orumui principas – kreipimesi į respondentą buvo nurodyta darbo tema, paaiškintas tyrimo tikslas. Kiekvienas respondentas gavęs apklausos nuorodą el. paštu laisva valia rinkosi tyrimo atlikimą arba neatlikimą. Prieš siunčiant anketinės apklausos nuorodą pasirinktai respondentų imčiai, buvo gautas įstaigos vadovo, kurioje mokosi respondentų vaikai, sutikimas pateikti anketinę apklausą internetu mokinių tėvams.

Teisingumo principas – kiekybinio tyrimo tiriamieji buvo pasirinkti pradinių klasių mokinių tėvai. Respondentams buvo pateiktas klausimynas, kuriame nereikėjo pateikti jokios asmeninės informacijos, pagal kurią būtų galima atpažinti konkretų asmenį arba įstaigą, kurią asmuo atstovauja. Baigiamajame darbe pristatant tyrimo rezultatus, respondentų charakteristikos pristatomos pateikiant bendrą statistinę informaciją. Gauti tyrimo duomenys yra prieinami tik tyrimo autoriui ir naudojami tik šio darbo autoriaus baigiamajame darbe. Po duomenų analizės ir interpretacijos anketinė apklausa ir jos duomenys bus ištrinti.

Teisė gauti tikslią informaciją – tyrimo dalyviams buvo pateikta informacija apie tyrimo tikslą ir tiriamųjų atsakymų svarbumą tyrimui. Tyrėjas užtikrina visišką respondentų anonimiškumą, taip pat duomenų panaudojimą tik šiame tiriamajame darbe.

Tiek kokybinio, tiek kiekybinio tyrimo eigos metu nebuvo susidurta su etinėmis ar kitokio pobūdžio problemomis.

2.3 Tyrimo rezultatai

Tyrimo metu buvo siekta išsiaiškinti pradinių klasių mokytojų (PM) ir mokinių tėvų (MT) nuomonę apie etninės kultūros ugdymo integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse.

2.3.1 Pradinių klasių mokytojų nuomonės apie etninės kultūros ugdymo integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse rezultatų vertinimas

Tyrimo metu siekta sužinoti, kaip **PM supranta sąvoką „etninė kultūra“/ „etnokultūra“**. Tyrimo duomenys pateikti *6 lentelėje*.

*6 lentelė. PM etninės kultūros sąvokos samprata
Sukurta darbo autorės, 2019*

Kategorija	Teiginiai
Etninės kultūros samprata	Tai mūsų papročių, tradicijų perteikimas iš kartos į kartą. Tai kas nuo seno saugojama, tausojama, puoselėjama. (PM1)
	Tai tautos sukurta ir iš kartos į kartą perduodama kultūros vertybių visuma, padedanti išlaikyti tautinį tapatumą ir etnografinių regionų savitumą. (PM2)
	Tai papročių, tradicijų visuma, kuri sieja praeitį ir dabartį, taip praturtindama mūsų kultūrą.(PM3)
	Tai iš kartos į kartą perduodamos vertybės, kurios padeda išlaikyti tautos savitumą. Tai kultūros paveldas, kūrimas, atsinaujinimas. (PM4)
	Tai tautos kultūros paveldas, tradicijų ir papročių puoselėjimas. (PM5)
	Tai, galima sakyti, visa kas mus supa. Tai visos tautos per ilgą laiką sukurta ir iš kartos į kartą perduodama kultūros vertybių visuma, kuri padeda išlaikyti tautos savimonę. (PM6)

Apibendrinant *6 lentelėje* pateiktus duomenis, galima teigti, jog etninė kultūra tai iš kartos į kartą perduodama tradicijų, papročių ir vertybių visuma, kuri padeda išlaikyti tautinį tapatumą. Taip etninę kultūrą apibrėžia ir *Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymas*, (1999 (galiojanti redakcija 2019-10-01) 2 straipsnis).

Interviu metu buvo svarbu išsiaiškinti, **koks asmeninis informanto santykis su etnine kultūra**. Tyrimo duomenys pateikiami *7 lentelėje*.

*7 lentelė. PM asmeninis santykis su etnine kultūra
Sukurta darbo autorės, 2019*

Kategorija	Teiginiai
Asmeninis santykis su etnine kultūra	Stipriausiai tai jaučiu šeimoje puoselėdama ilgametes lietuvių tradicijas ir papročius. Mėgstu skaityti pasakas, jas sekti ne tik mokiniams, bet ir anūkams.(PM1)
	Man tai gyvenimo būdas. Mano polinkis į etninę kultūrą yra labai stiprus nuo pat jaunystės. Pats stipriausias jis yra per ryšį su gamta, nes gyvenu gamtos ritmu, pagal metų ratą (kalendorinių švenčių papročiai stipriai praktikuojami mano šeimoje, to mokau ir vaikus klasėje).(PM2)

	Tai mano vertybių pamatas, kurį gavau dar vaikystėje ir išsaugojau bei puoselėju iki šių dienų. Pasirinkusi mokytojos profesiją, buvau tikra, kad tai stipriai pagelbės ugdant vaikų meilę tėvynei, ryšį su praeitimi ir pagarbą protėviams.(PM3)
	Man tai tradicijų puoselėjimas, tęsimas ir perdavimas. Ypatingai svarbios šventės ir jų papročiai.(PM4)
	Asmeniškai man tai labai svarbus mano tautos savitumas. Didžiuojuosi savo tautos papročiais, tad juos puoselėju savo šeimos ir klasės gyvenime.(PM5)
	Puoselėju švenčių papročius ir tradicijas, domiuosi tautosaka.(PM6)

Analizuojant asmeninį informantų santykį su etnine kultūra, paaiškėjo, kad pagrindinis santykis formuojasi per kalendorinių švenčių šventimą, jų papročius ir tradicijas. Taip pat dalis informantų (PM1, PM2, PM3, PM6) teigė aktyviai besidomintys tautosaka (pasakos, padavimai, patarlės, mįslės).

Tyrimo metu siekta sužinoti **PM nuomonę, kur vaikas pirmiausia turėtų susipažinti su etnine kultūra, kas turėtų supažindinti su etnine kultūra.** Tyrimo duomenys pateikti 8 lentelėje.

8 lentelė. PM nuomonė, kur vaikas pirmiausia turėtų susipažinti su etnine kultūra.
Sukurta darbo autorės, 2019

Kategorija	Teiginiai
Vaikų pažintis su etnine kultūra	Viskas prasideda šeimoje<...> tęstinumas vyksta darželyje, mokykloje.(PM1)
	<...> pirmiausia – tai tėvų pareiga,<...>. (PM2)
	Tėvai, seneliai, šeima vaidina labai svarbų ir pagrindinį vaidmenį <...>. (PM3)
	Tėvai, o plėtojamos žinios mokykloje. (PM4)
	Manau, pakanka vaikų supažindinti darželyje<...>. (PM5)
	Pirmąsias žinias vaikas turėtų įgyti šeimoje <...>. (PM6)

Apibendrinat 8 lentelėje pateiktus duomenis, galime teigti, kad beveik visi informantai pasisako, jog vaikas su etnine kultūra turi susipažinti šeimoje. Tai tėvų, senelių pareiga. Vėliau etninės kultūros ugdymas turėtų būti tęsiamas darželyje ir mokykloje. Vieno informanto (PM5) nuomone, pakaktų ir to, jeigu darželyje vaikas susipažintų su etnine kultūra. Jo nuomone, šeimoje ne visada tam yra galimybės (ypatingai jeigu šeimoje vienas iš tėvų arba abu yra kitataučiai, laikosi kitos religijos tradicijų).

Interviu metu gauti duomenys **apie PM reikalingų metodinių žinių ir patirties įgijimą etninės kultūros ugdymui**, pateikti 9 lentelėje.

9 lentelė. PM reikalingų metodinių žinių ir patirties įgijimas etninės kultūros ugdymui
Sukurta darbo autorės, 2019

Kategorija	Teiginys	Pasikartojančių atsakymų skaičius
	<...Dalyvaudama su vaikais įvairiuose konkursuose ir renginiuose...> (PM1)	PM1 (1)
	Didelė dalis patirties ateina per gyvenimiškus potyrius, išbandymus, svarbiausia pačiam tai praktikuoti (PM2).	PM2, PM3. (2)

Reikalingų metodinių žinių ir patirties įgijimą etninės kultūros ugdymui.	Gyvenimiška patirtis<...> (PM3)	
	<..> pasidalijimas patirtimi su kolegomis (PM1, PM2, PM5, PM6). <..> pokalbių su kolegomis metu (PM3, PM4).	PM1, PM2, PM3, PM4, PM5, PM6. (6)
	<...> dalyvavimas seminaruose, konferencijose, mokymuose <..> (PM1, PM2, PM3, PM4, PM5, PM6).	PM1, PM2, PM3, PM4, PM5, PM6. (6)
	<..> įvairios literatūros (knygos, žurnalai, TV laidos ir kt.) skaitymas<...> (PM1, PM2, PM3, PM4, PM5, PM6).	PM1, PM2, PM3, PM4, PM5, PM6. (6)

Išnagrinėję 9 lentelėje pateiktus duomenis, galime teigti, jog visi informantai reikalingas žinias gauna analizuodami, skaitydami įvairią šios srities literatūrą, žiūrėdami TV laidas. Taip pat visi informantai daug patirties ir metodinių žinių įgijo dalyvaudami seminaruose, mokymuose, konferencijose, bei dalindamiesi patirtimis su kolegomis (ne tik savo mokykloje). Informantai PM2 ir PM3 priduria, jog daug reikalingos mokymo patirties ateina per gyvenimiškus potyrius ir išbandymus, tik labai svarbu gyventi pagal savo tradicijas ir jų laikytis. Informantas PM1 priduria, jog svarbu ir dalyvavimas su vaikais įvairiuose konkursuose ir renginiuose.

Interviu metu svarbu buvo sužinoti, **ar dažnai PM integruoja etninės kultūros ugdymą į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse.** Gauti duomenys pateikti 10 lentelėje.

10 lentelė. PM etninės kultūros ugdymo integravimo į lietuvių kalbos pamokas dažnumas
Sukurta darbo autorės, 2019

Kategorija	Iliustruojantys teiginiai	Pasikartojančių teiginių skaičius
Etninės kultūros ugdymo integracijos į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse dažnis.	Kasdien (PM, PM3). Neįsivaizduoju pamokos be integracijos. Tai yra kasdienybė (PM2). Stengiuosi tai daryti kasdien, o ypač lietuvių kalbos pamokose (PM6).	PM1, PM2, PM3, PM6 (4)
	Dažnai (PM4). Labai dažnai (PM5).	PM4, PM5. (2)

Apibendrinat 10 lentelėje pateiktus duomenis, galime teigti, jog visi informantai dalyvavę tyrime kasdien arba labai dažnai integruoja etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas. Informantas PM2 pabrėžė net neįsivaizduojant lietuvių kalbos pamokos be etninės kultūros integracijos.

Tyrimo metu buvo aktualu išsiaiškinti **PM nuomonę apie etninės kultūros ugdymo integracijos į lietuvių kalbos pamokas svarbą.** Rezultatai 11 lentelėje.

11 lentelė. PM nuomonė apie etninės kultūros ugdymo integracijos svarbą į lietuvių kalbos pamokas
Sukurta darbo autorės, 2019

Kategorija	Teiginiai
	Labai svarbu žodyno turinimui, tarmių pažinimui, tautosakos mokymuisi ir prisiartinimui prie savo papročių bei tradicijų. (PM1)

Etninės kultūros ugdymo integracijos svarba į lietuvių kalbos pamokas.	Labai svarbu, nes tik pažinęs savo šaknis, kilmę vaikas gali tapti mylinčiu savo tėvynę žmogumi, o didelė medžiagos įvairovė (pasakos, patarlės, mįslės, dainos, žaidimai ir kt.) puikiai pagelbsti siekiant šio tikslo.(PM2)
	Svarbu, nes tai suteikia mano pamokoms ypatingo gyvumo ir šilumo.(PM3)
	Labai svarbu norint puoselėti lietuvių tautos papročius ir tradicijas.(PM4)
	Svarbu, nes integruojant etninę kultūrą lengviau ugdyti vaikų kalbinius gebėjimus.(PM5)
	Labai svarbu, nes etninės kultūros integracija į lietuvių kalbos pamokas suteikia galimybę efektyviau ugdyti vaikų kūrybiškumą, taip pat pastebiu, kad mano klasės mokiniai noriau atlieka įvairias rašto užduotis, kai naudoju tautosakos tekstus.(PM6)

Apibendrinat 11 lentelėje pateiktas informantų nuomones paaiškėjo, kad visiems informantams svarbi etninės kultūros ugdymo integracija į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse.

Interviu metu taip pat siekta išsiaiškinti **PM matymą, ar jų mokiniams patinka lietuvių kalbos pamokos į kurias integruojama etninė kultūra**. Visi tyrime dalyvavę informantai teigia, kad jų mokiniams patinka arba labai patinka tokios lietuvių kalbos pamokos, į kurias integruojama etninė kultūra. Anot informantų, tai dar vienas paskatinimas integruoti etninę kultūrą labai dažnai. PM2 teigia, jog mokiniai labai žingeidūs ir jiems itin patinka klausytis pasakojimų, minti mįsles ir žaisti žaidimus.

Tyrimo metu labai svarbu buvo išsiaiškinti **kas lemia PM patiriamas sėkmes ir nesėkmes integruojant etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas**. Gauti duomenys pateikti 12 lentelėje.

12 lentelė. Veiksniai lemiantys PM patiriamas sėkmes ir nesėkmes integruojant etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas
Sukurta darbo autorės, 2019

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Pasikartojančių teiginių skaičius
PM patiriamos sėkmės ir nesėkmės integruojant etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas.	Veiksniai lemiantys sėkmę.	Mokytojo žinios ir pasiruošimas (PM1). Paprastumas, suprantamumas ir įdomumas <...> (PM2) Mokytojo ir tėvų glaudus bendradarbiavimas.<.. įvairios šventės, renginiai klasėje..> (PM3). Mano pastangos perteikti savo mokiniams etninę kultūrą per šiuolaikišką prizmę <...> (PM4). Ypatingai lietuvių kalboje aktualus etnokultūrinių tekstų pritaikymas, akcentavimas. <..>Svarbu siejimas su praktika (įvairių pasakorių kvietimas į klasę, išvykos, edukacijos) (PM5). Manau, sėkmę lemia mokytojo nusiteikimas ir noras padėti pamilti mokiniui liaudies kūrybą, skatinimas domėtis tautosaka (PM6).	PM1, PM2, PM3, PM4, PM5, PM6 (6).

	Veiksniai lemiantys nesėkmę.	Ne visada yra galimybė leisti vaikams patiems prisiliesti prie etninės kultūros (ypatingai kalbant apie amatus, buitines įrankius).<..> tik pats pajutęs, pabandęs, pamatęs vaikas geriausiai įsimena ir išmoksta (PM2). <..> reikia labai daug ruoštis pačiai, trūksta informacijos vadovėliuose, reiktų daugiau ir seminarų šia tema (PM4). <..> palyginus negausus tautosakos buvimas vadovėliuose, per mažas jos akcentavimas mokymosi priemonėse (PM6).	PM2, PM4, PM6 (3).
--	------------------------------	--	--------------------

Išanalizavus 12 lentelėje pateiktus duomenis, galime teigti jog didžiausias sėkmės garantas yra pateis mokytojo noras integruoti etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas. Nesėkmę lemiančius veiksnius mokytojai įvardija tautosakos nepopuliarumą lietuvių kalbos vadovėliuose ir ne visada esančias galimybes išvykti į praktinius užsiėmimus su vaikais, kur vaikai patys galėtų prisiliesti prie liaudies paveldo ir taip aktyviau pažinti etninę kultūrą.

Interviu metu buvo labai aktualu išsiaiškinti **PM naudojamas etninės kultūros ugdymo formas integruojant etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas**. PM įvardijo ir dažniausiai naudojamas liaudies kūrybos rūšis integruojant etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse. Išanalizuoti duomenys pateikti *13 lentelėje*.

13 lentelė. PM naudojamos etninės kultūros ugdymo formas ir dažniausiai naudojamos liaudies kūrybos rūšys
Sukurta darbo autorės, 2019

Kategorija	Subkategorija	Teiginiai	Pasikartojančių teiginių skaičius
PM naudojamas etninės kultūros ugdymo formas integruojant etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas.	Ugdymo formas, metodai.	Žaidimai, pasakojimai, išvykos, projektiniai darbai, renginiai<..> (PM1). Projektiniai darbai, pristatymai, rašinėliai, pasakų kūrimas viktorinos, konkursai, edukacijos<..> (PM2). <..> išvykos, viktorinos, vakaronės (PM3). Vaidybinės situacijos(vaikai skaito ir vaidina pasakas), mįslių, patarlių konkursai klasėje, išvykos <..> (PM4). Stengiuosi, kad vaikai kuo daugiau pabuvotų etnokultūrinėje aplinkoje (edukacijos, išvykos), <..> dažnai statome spektaklius etnine tematika, rašinėliai ir kiti kūrybiniai darbai (PM5). Rašto darbai, kūrybiniai darbai, darbas porose ir grupėse <..> išvykos, svečių pasikvietimas į klasę (PM6).	PM1, PM2, PM3, PM4, PM5, PM6 (6).
	Liaudies kultūros rūšis.	Tautosaka (pasakos, patarlės, mįslės, padavimai, dainos ir kt.) (PM1). Daugiausia pasakos, sakmės, padavimai, legendos, taip pat ir smulkioji tautosaka (mįslės, patarlės, pamėgdžiojimai ir kt.)<..> (PM2). <..> pasakos, žaidimai ir smulkioji tautosaka<..> (PM3).	PM1, PM2, PM3, PM4, PM5, PM6 (6).

		<p><..> pasakos, padavimai ir smulkioji tautosaka <..> (PM4).</p> <p><..> į lietuvių kalbos pamokas integruoju visas liaudies kūrybos rūšis po truputį (PM5).</p> <p>Ypatingai naudoju pasakas ir pajuokavimus, taip pat mįsles ir patarles.</p> <p><..> vaikai labai mėgsta mįslių ir patarlių konkursus pagal įvairias tematikas <..> (PM6).</p>	
--	--	--	--

Apibendrinant 13 lentelėje pateiktus duomenis, galime teigti, jog PM naudoja įvairias ugdymo formas integruodami etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse. Visos mokytojų išvardintos ugdymo formos ne tik mokinius supažindina su etnine kultūra, bet ir skatina jų kūrybiškumą, saviraišką, sakininės ir rašytinės kalbos tobulinimą. Tyrime dalyvavę mokytojai naudoja įvairias liaudies kūrybos rūšis, tačiau dažniausiai naudojamos yra pasakos, bei smulkioji tautosaka (mįslės, patarlės, pajuokavimai).

Tyrimo metu aktualu buvo išsiaiškinti **kokios tradicinės šventės yra organizuojamos mokykloje, kurios skatina etninės kultūros ugdymą**. Rezultatai 14 lentelėje.

14 lentelė. Mokykloje organizuojamos tradicinės šventės, kurios skatina etninės kultūros ugdymą
Sukurta darbo autorės, 2019

Kategorija	Teiginiai	Pasikartojančių teiginių skaičius
Tradicinės šventės organizuojamos mokykloje, kurios skatina etninės kultūros ugdymą.	<..>Ilgės<..>(PM1, PM2).	PM1, PM2 (2)
	<..>„Amatų diena“<..>(PM1, PM2, PM3, PM4, PM5, PM6).	PM1, PM2, PM3, PM4, PM5, PM6. (6)
	<..>Šv. Martynas, Adventas<..> (PM1, PM4, PM6).	PM1, PM4, PM6. (3)
	<.. „Kalėdų belaukiant“<..>(PM1, PM2, PM3, PM4, PM5, PM6).	PM1, PM2, PM3, PM4, PM5, PM6. (6)
	<..>Užgavėnės<..>(PM1, PM2, PM3, PM4, PM5, PM6).	PM1, PM2, PM3, PM4, PM5, PM6. (6)
	<..>Kaziuko mugė<..>(PM1, PM2, PM3, PM4, PM5, PM6).	PM1, PM2, PM3, PM4, PM5, PM6. (6)
	<..>Gandrinės <..>(PM3, PM4).	PM3, PM4. (2)
	<..>Velykos<..>(PM3, PM6).	PM3, PM6. (2)
	<..>„Iš senolių lobyno“<..>(PM1, PM2, PM3, PM5, PM6).	PM1, PM2, PM3, PM5, PM6. (5)

Analizuojant informantų duomenis, pateiktus 14 lentelėje, išryškėjo, kad informantų mokykloje X vyksta daug renginių, kuriuose ugdoma etninė kultūra, tačiau patys didžiausi ir apimantys visą mokyklos bendruomenę yra: „Amatų diena“, „Kalėdų belaukiant“, Užgavėnės, Kaziuko mugė ir „Iš senolių lobyno“. Kitose šventėse dalyvauja mažesnė mokyklos bendruomenės dalis, jos apima 3-5 klases, todėl ne visi informantai jas įvardijo kaip tradicines.

Interviu metu aktualu buvo sužinoti ir **mokyklos, kurioje dirba PM, pastangas ir skatinimą etninės kultūros pažinimui į ugdymo procesą**. Visi informantai įvardijo, jog mokykloje yra komplektuojamos etnokultūrinės klasės. Klasės turi netradicinius ir labai gražius pavadinimus (Riedulėliai, Raskilėliai, Ratilėliai ir Kupolėliai). Šių klasių mokytojos ir mokiniai aktyviai dalyvauja kultūriniame mokyklos gyvenime skleisdami etninės kultūros tradicijas, jie taip pat papildomai turi 2 savaitines valandas (viena valanda skirta etno muzikai, kita – tautosakai). Šių klasių mokiniai ir mokytojos yra pagrindiniai etnokultūrinių renginių organizatoriai ir dalyviai. Informantas PM2 teigė, kad mokyklos vadovybė palaiko mokytojų mintis ir idėjas, padeda jas realizuoti. Informantas PM3 pasisakė esąs mokyklos etnokultūrinio muziejaus įkūrėjas, džiaugėsi, jog iki šios dienos mokyklos administracija aktyviai skatina muziejų prižiūrėti, pildyti ir jame vesti kuo daugiau pamokų pradinėjų klasių mokiniams.

Siekiant ištirti etninės kultūros ugdymo integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse buvo labai aktualu sužinoti, **kaip mokinių tėvai prisideda prie etninės kultūros ugdymo**. Informantų pateikti duomenys pateikti 15 lentelėje.

15 lentelė. Mokinių tėvų pagalba ugdant etninę kultūrą
Sukurta darbo autorės, 2019

Kategorija	Teiginiai
Mokinių tėvų pagalba ugdant etninę kultūrą	Etnokultūrinių klasių vaikams siuva tautinius drabužius, nes vaikai labai dažnai dalyvauja įvairiose šventėse. Tėveliai mielai veda įvairių amatų pamokas, veža vaikus į konkursus (PM1).
	Siuva vaikams tautinius drabužius, kad vaikai galėtų atstovauti etnokultūrinę klasę, dalyvauti renginiuose. Veda įvairius užsiėmimus, dalyvauja pasakų skaitymo pamokose, padeda organizuoti išvykas, dalyvauja šventėse, vakaronėse ir kituose renginiuose (PM2).
	Veda įvairias pamokas etnine tematika, organizuoja konkursus klasėje (mįslių, patarlių, pasakoriaus) (PM3).
	Dalyvauja mokyklos organizuojamuose renginiuose, aktyviai veda pamokas, organizuoja įvairius konkursus ir viktorinas etnine tematika (PM4).
	Tėveliai mielai padeda organizuojant etnokultūrines pamokas ir renginius, aktyviai juose dalyvauja. Klasėje turi nemažai tėvėlių amatininkų (juvelyrė, karpiniai, vilnos vėlimas, žvakdirbystė, bitininkystė ir kt.) (PM5).
	Veda pamokas etnine tema, padeda organizuoti išvykas, dalyvauja renginiuose (PM6).

Apibendrinant 15 lentelėje pateiktus duomenis, galime daryti prielaidą, jog, anot mokytojų, tėvams labai svarbus etninės kultūros ugdymas ir jos integravimas ne tik į lietuvių kalbos pamokas, bet ir į visą ugdymo procesą, bei vaiko gyvenimą. Tėvai laisva valia savo lėšomis įsigyja tautinius drabužius savo vaikams, kad vaikai galėtų aktyviai dalyvauti įvairiuose renginiuose mokykloje ir už mokyklos ribų. Taip pat pastebimas didelis aktyvumas vedant pamokas savo vaiko klasėje, mokant jį įvairių amatų bei organizuojant viktorinas, konkursus.

Tyrimo metu buvo svarbiausia sužinoti **PM rekomendacijas ir siūlymus siekiant pagerinant etninės kultūros ugdymo integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse**. Išanalizuoti duomenys pateikti *16 lentelėje*.

16 lentelė. PM rekomendacijos ir siūlymai siekiant pagerinti etninės kultūros integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse.

Sukurta darbo autorės, 2019

Kategorija	Teiginiai
PM rekomendacijos ir siūlymai siekiant pagerinant etninės kultūros ugdymo integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse.	<..>lietuvių kalbos pamokose būtų labai tikslinga turėti etninės kultūros pratybas, arba susistemintas etninės kultūros temas internetinėje erdvėje (PM1).
	<..>tiesiog skatinu mokytojus kuo dažniau integruoti etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas, bei didinti žinių bagažą, tobulėti ir neužmigti ant laurų (PM2).
	<..>etninės kultūros ugdymas turėtų būti sistemingas ir nuoseklus: nuo darželio iki aukštosios mokyklos. <..>norint pagerinti etninės kultūros ugdymo integracijos galimybes pradinėse klasėse reikia privalomos bent vienos savaitinės etnokultūrinės pamokos (PM3).
	<..>gausesnis pasakų, sakmių ir kt. liaudies kūrybos rūšių naudojimas lietuvių kalbos pamokose suteiktų geresnes sąlygas etninės kultūros ugdymui ir jos integracijai (PM4).
	<..> platformos kūrimas internetinėje erdvėje, kur būtų galima dalintis, kurti ir naudoti įvairių medžiagą reikalingą etninės kultūros ugdymui<..> būtų šiuolaikiškas ir visiems prieinamas įrankis etninės kultūros ugdymui (PM5).
	<..> mokytojas pats turi ir gali susirasti reikiamą medžiagą ir metodus, kurie jam reikalingi etninės kultūros ugdymui (PM6).

Analizuojant *16 lentelėje* pateiktus duomenis galime teigti, jog visi informantai pateikia vienokių ar kitokių rekomendacijų ir siūlymų etninės kultūros integracijai. Gauti duomenys leidžia daryti prielaidą, kad norint sudaryti aiškias ir aktualias rekomendacijas etninės kultūros integracijos galimybėms gerinti reikia vadovautis mokytojų (šiuo atveju informantų PM), kurie aktyviai integruoja etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas, siūlymais.

Informantas PM1 teigia, kad<..> *lietuvių kalbos pamokose būtų labai tikslinga turėti etninės kultūros pratybas, arba susistemintas etninės kultūros temas internetinėje erdvėje*. Informantas PM2 tikslų pasiūlymų neteikia, jis tiesiog <..>*skatina mokytojus kuo dažniau integruoti etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas, bei didinti žinių bagažą, tobulėti ir neužmigti ant laurų*. Tyrimo dalyvis. PM3 teigia, kad <..>*etninės kultūros ugdymas turėtų būti sistemingas ir nuoseklus: nuo darželio iki aukštosios mokyklos*. Taip pat PM3 mano, kad <..>*norint pagerinti etninės kultūros ugdymo integracijos galimybes pradinėse klasėse reikia privalomos bent vienos savaitinės etnokultūrinės pamokos*. Informantas PM4 mano, kad. Tyrimo dalyvis P<..>*gausesnis pasakų, sakmių ir kt. liaudies kūrybos rūšių naudojimas lietuvių kalbos pamokose suteiktų geresnes sąlygas etninės kultūros ugdymui ir jos integracijai* Informantas PM5 pasisako <..>*už platformos kūrimą internetinėje erdvėje, kurioje būtų galima dalintis, kurti ir naudoti įvairių medžiagą*

reikalingą etninės kultūros ugdymui. Informantas PM6 konkrečių pasiūlymų nepateikė, jo manymu <..>mokytojas pats turi ir gali susirasti reikiamą medžiagą ir metodus, kurie jam reikalingi etninės kultūros ugdymui.

Visi tyrime dalyvavę mokytojai yra aktyvūs etninės kultūros ugdytojai ir puoselėtojai, kurie turi panašią arba vienodą etninės kultūros sampratą, bei stiprų asmeninį santykį su etnine kultūra. Dauguma tyrimo dalyvių teigia, kad vaikus su etnine kultūra reikia supažindinti ankstyvoje vaikystėje ir tai turėtų padaryti šeima, o tęstinumas vyksta ugdymo įstaigoje.

Visi tyrime dalyvavę informantai kasdien arba labai dažnai integruoja etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse. Jų nuomone, tai labai svarbu jauno žmogaus ugdyme ir ruošime gyvenimui.

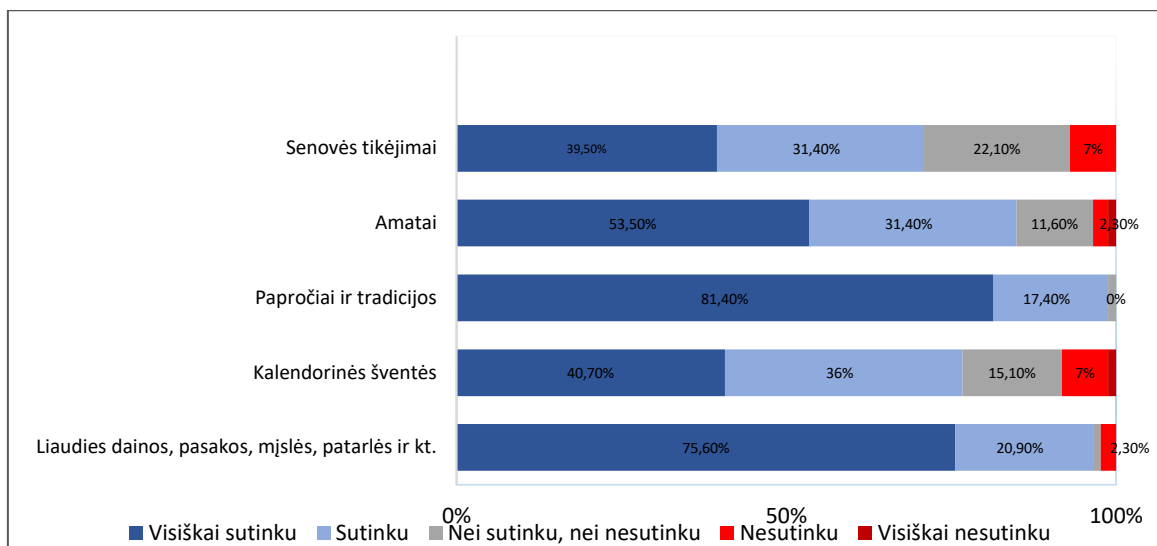
Informantai integruodami etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse naudoja daugybę įvairių ugdymo formų ir metodų, taip pat pateikia dažniausiai naudojamas liaudies kultūros rūšis. Etninės kultūros integracija į lietuvių kalbos pamokas yra labai svarbi ugdymo proceso dalis, tačiau net ir kasdien arba labai dažnai tai darantys mokytojai įvardija ne tik patiriamas integracijos sėkmes, bet ir nesėkmes. Pokalbio metu informantai akcentavo negausų tautosakos buvimą vadovėliuose, sudėtingą papildomos literatūros paiešką ir atrinkimą, bei ne visada esančias galimybes išvykti į etnokultūrinės edukacijas. Informantai labai džiaugėsi įvairiomis etninę kultūrą puoselėjančiomis šventėmis mokyklos bendruomenei, taip pat įvardijo sėkmingą bendradarbiavimą su mokinių tėvais.

Interviu pabaigoje visi tyrimo dalyviai pateikė rekomendacijas ir siūlymus etninės kultūros integracijos galimybėms gerinti.

2.3.2 Tėvų nuomonės apie etninės kultūros ugdymo integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse rezultatų interpretavimas

Tyrimo metu siekta išsiaiškinti ne tik pedagogų, bet ir pradinių klasių mokinių tėvų (toliau MT) nuomonę apie etninės kultūros integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse.

Tyrimo metu siekta sužinoti, kaip **MT supranta sąvoką „etninė kultūra“/ „etnokultūra“** (žr. 7 pav.).

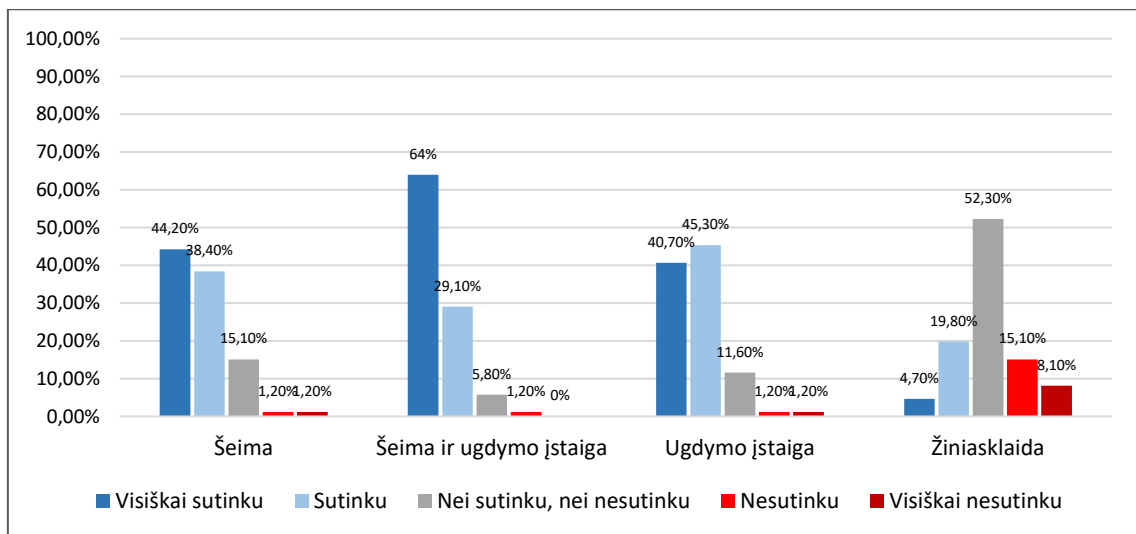

7 pav. MT ETNINĖS KULTŪROS SĄVOKOS SAMPRATA

Sukurta darbo autorės, 2019

Išanalizavus tyrimo metu gautus duomenis (žr.7 pav.), paaiškėjo, kad 81,4% apklaustųjų visiškai sutinka ir 31,4% sutinka, jog etninė kultūra tai papročiai ir tradicijos. 75,6% respondentų visiškai sutinka, kad tai liaudies dainos, pasakos, mįslės, patarlės ir kt. Su šiuo teiginiu sutinka dar 20,9% apklaustųjų. 53,5% respondentų visiškai sutinka ir 31,4% sutinka, jog etninė kultūra tai amatai 40,7% respondentų visiškai sutinka ir 36% sutinka, jog tai ir kalendorinės šventės. 39,5% apklaustųjų visiškai sutinka ir 31,4% sutinka, jog etninė kultūra tai senovės tikėjimai. Palyginus tyrimo metu gautus duomenis, galime daryti prielaidą, kad MT ir PM etninės kultūros sąvokos samprata yra labai panaši.

Kitu klausimu siekta išsiaiškinti **MT nuomonę, kur vaikas pirmiausia turėtų susipažinti su etnine kultūra, kas turėtų supažindinti su etnine kultūra** (žr.8 pav).

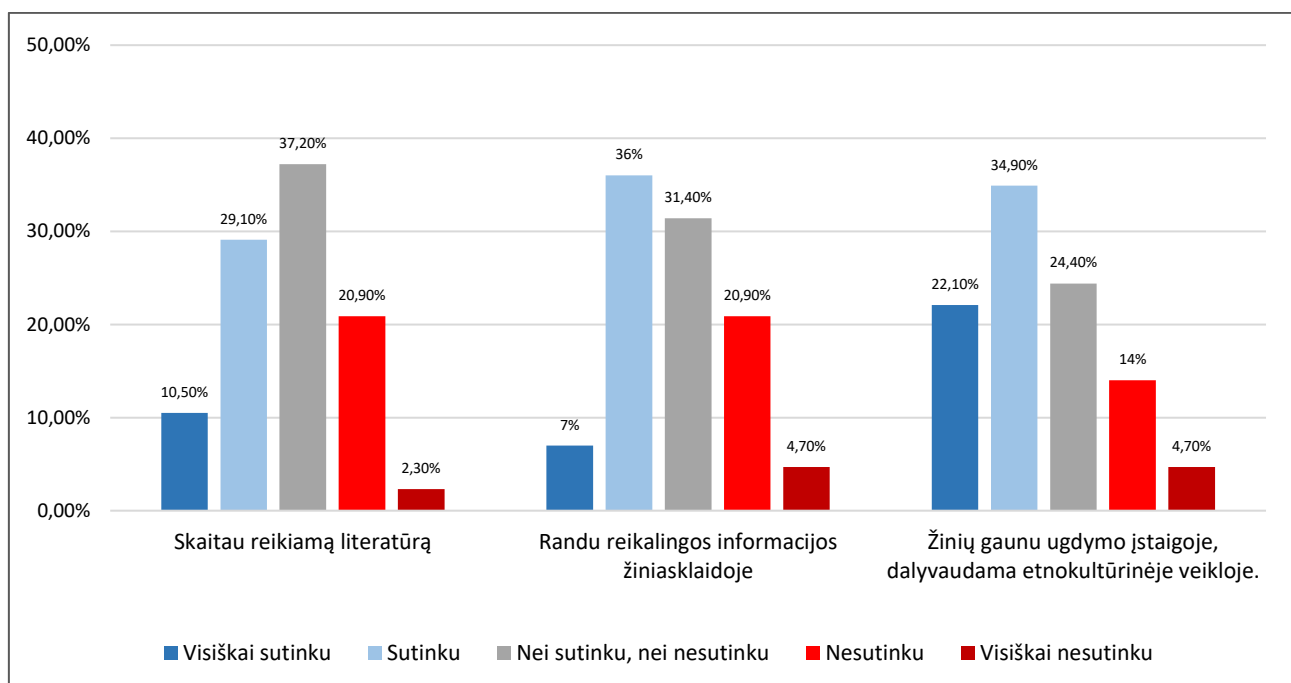

8 pav. MT NUOMONĖ, KUR VAIKAS PIRMIAUSIA TURĖTŲ SUSIPAŽINTI SU ETNINE KULTŪRA

Sukurta darbo autorės, 2019

Tyrimo duomenys (žr. 8 pav.) rodo, kad 44,2% respondentų visiškai sutinka ir 38,4% sutinka, jog pirmiausia su etnine kultūra vaikas turėtų susipažinti šeimoje. 64% apklaustųjų visiškai sutinka ir 29,1% sutinka, jog vaikas su etnine kultūra gali susipažinti tiek šeimoje, tiek ugdymo įstaigoje. 40,7% apklaustųjų visiškai sutinka ir 45,3% sutinka, jog vaiką su etnine kultūra pirmiausia turi supažindinti ugdymo įstaiga. Mažiausias procentas apklaustųjų (4,7% visiškai sutinka ir 19,8% sutinka), jog tai turi padaryti žiniasklaida. Lyginant PM nuomonę su MT tyrimo metu gautais rezultatais, akivaizdu, jog MT, ne taip kaip mokytojai, mano, jog etninės kultūros pažintis gali prasidėti ne tik šeimoje, bet ir ugdymo įstaigoje. Taip pat didelė dalis šią atsakomybę priskiria ugdymo įstaigai. Tuo tarpu 5 iš 6 informantų dalyvavusių tyrime teigė, kad vaikas su etnine kultūra turi susipažinti šeimoje.

Kitu klausimu siekta sužinoti, **ar MT domisi etnine kultūra ir kaip plečia savo akiratį šioje srityje** (žr. 9 pav.).

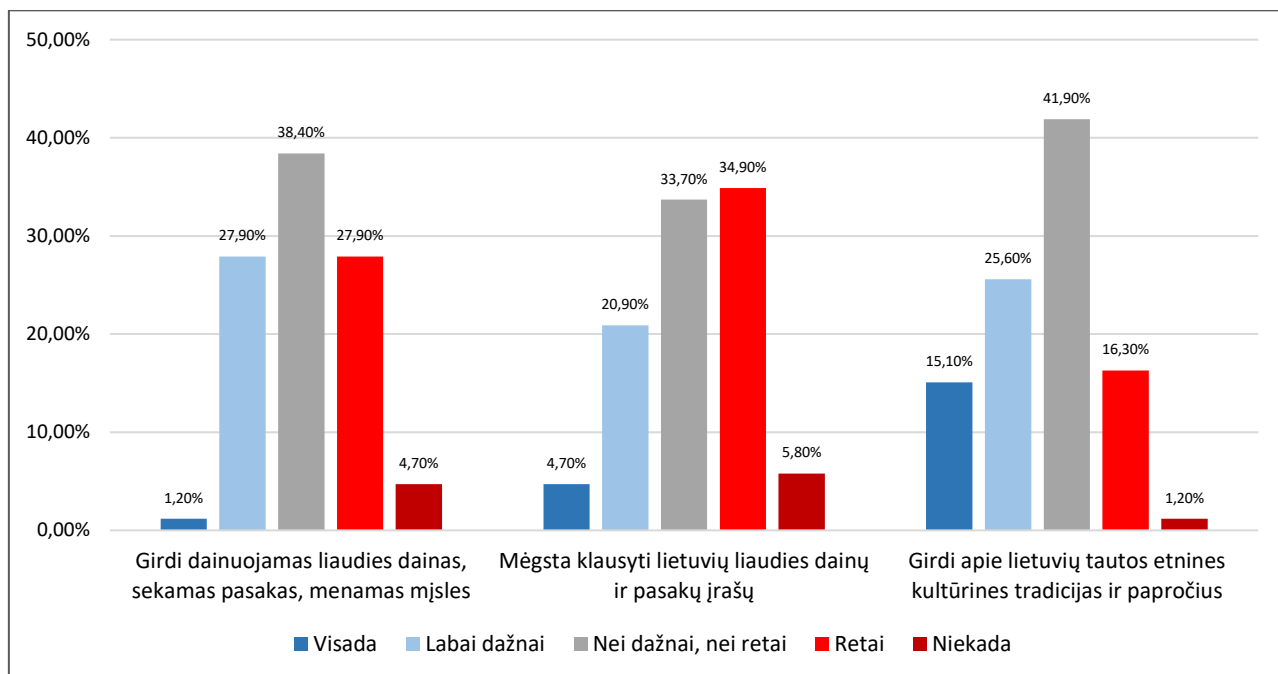

9 pav. KAIP MT PLEČIA SAVO AKIRATĮ ETNOKULTŪROS SRITYJE

Sukurta darbo autorės, 2019

Remiantis tyrimo metu gautais duomenimis (žr. 9 pav.), galime teigti, jog 10,5% tyrime dalyvavusių MT visiškai sutinka ir 29,1% sutinka, jog skaito reikiamą literatūrą. 37,2% nei sutinka, nei nesutinka, o 20,9% neskaito reikiamos literatūros. 7% apklaustųjų visiškai sutinka ir 36% sutinka, 31,4% nei sutinka nei nesutinka, jog randa reikiamos informacijos žiniasklaidoje. 20,9% nesutinka, kad reikalingą informaciją randa žiniasklaidoje. 22,1% tyrime dalyvavusių MT visiškai sutinka ir 34,9% sutinka, jog žinių gauna ugdymo įstaigoje, dalyvaudami etnokultūrinėje veikloje. 24,4% šiuo klausimu nei sutinka, nei nesutinka, o 14% teigia negaunantys žinių ugdymo įstaigoje.

Tyrimo metu buvo labai svarbu sužinoti, **kaip dažnai vaikas namuose girdi įvairias etninės kultūros apraiškas** (žr. 10 pav.). MT į šį klausimą atsakinėjo pasirinkdami dažnumą (visada; labai dažnai; nei dažnai, nei retai; retai; niekada;), pasirinkimus atliko šiose kategorijose: girdi dainuojamas liaudies dainas, sekamas pasakas, menamas mįsles; mėgsta klausyti lietuvių liaudies dainų ir pasakų įrašų; girdi apie lietuvių tautos etnines kultūros tradicijas ir papročius.

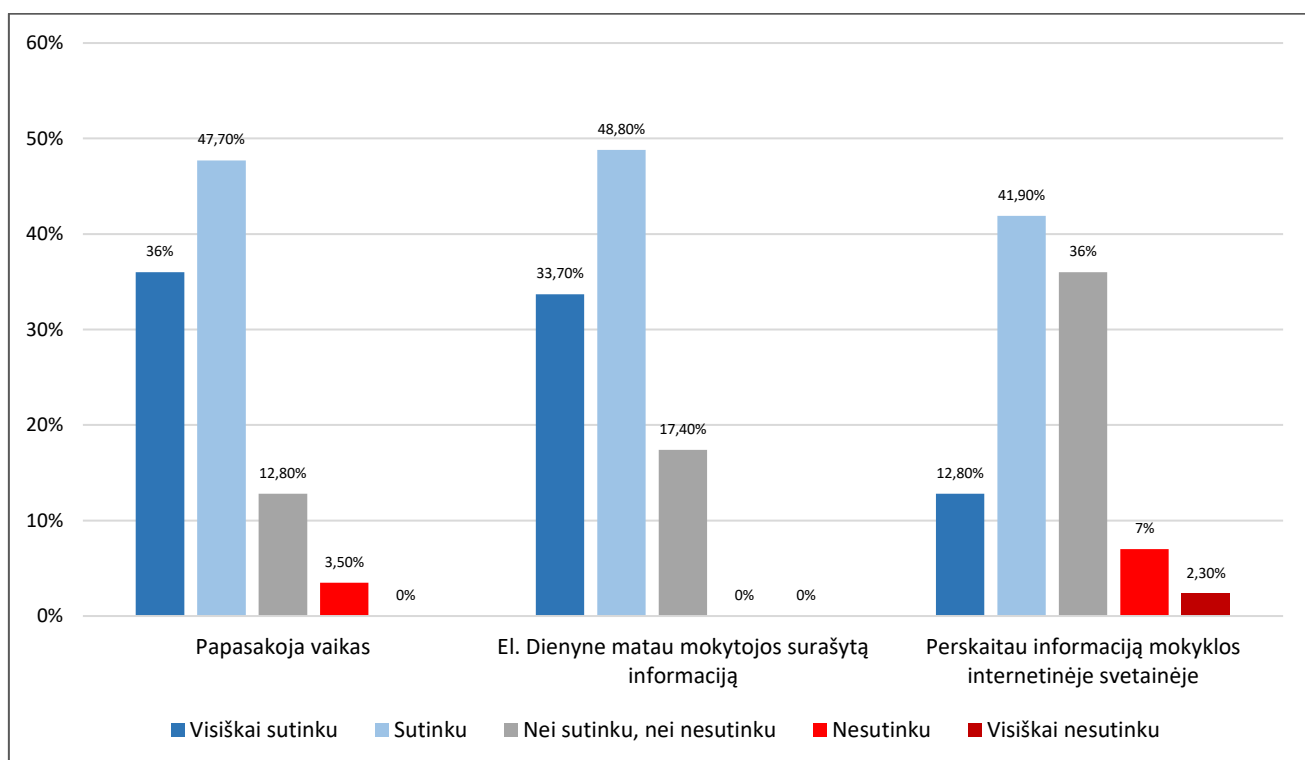

10 pav. ETNINĖS KULTŪROS APRAIŠKŲ DAŽNUMAS MT NAMUOSE

Sukurta darbo autorės, 2019

Remiantis tyrimo metu gautais duomenimis (žr. 10 pav.), galime teigti, jog didžiausia dalis respondentų teigia, jog jų namuose vaikai 15,1% visada ir 25,6% labai dažnai girdi apie lietuvių tautos etnines kultūrinės tradicijas ir papročius, 41,9% apie tai girdi nei dažnai, nei retai, o 16,3% girdi retai. Į klausimą kaip dažnai vaikai mėgsta klausyti lietuvių liaudies dainų ir pasakų įrašų, respondentai atsakė, jog 4,7% - visada, 20,9% - labai dažnai, 33,7% - nei dažnai, nei retai, 34,9% - retai, o 5,8% to nedaro niekada. MT, atsakydami į klausimą apie liaudies dainas, sekamas pasakas ir menamas mįsles, teigia, jog 1,2% visada namuose girdi dainuojamas dainas, sekamas pasakas ir menamas mįsles, 27,9% - labai dažnai, 38,4% - nei dažnai, nei retai, 27,9% - retai, o 4,7% - niekada. Lyginant MT ir PM tyrimo metu gautus duomenis, akivaizdžiai skiriasi etninės kultūros apraiškos namuose ir jos integracija į ugdymo procesą mokykloje. MT teigia, jog namuose vaikai pakankamai retai girdi dainuojamas dainas, sekamas pasakas ir menamas mįsles. Dažniausiai namuose yra puoselėjamos lietuvių tautos etninės kultūrinės tradicijos ir papročiai. Tuo tarpu mokykloje, remiantis kokybinio tyrimo metu gautais duomenimis, 4 iš 6 informantų kasdien integruoja etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas, o 2 iš 6 tai daro labai dažnai arba dažnai.

Tyrimo metu labai svarbu buvo sužinoti, kaip MT sužino apie etninės kultūros integraciją į lietuvių kalbos pamokas (žr. 11 pav.).

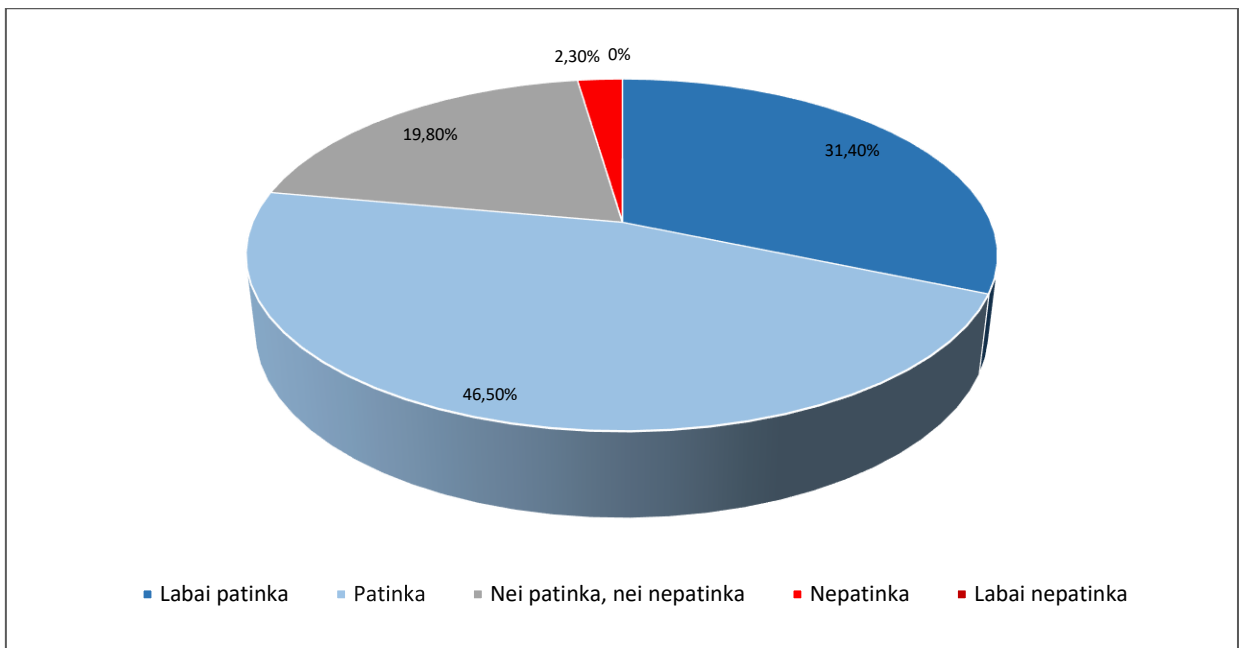

11 pav. KAIP MT SUŽINO APIE ETNINĖS KULTŪROS INTEGRACIJĄ Į LIETUVIŲ KALBOS PAMOKAS
Sukurta darbo autorės, 2019

Išanalizavus tyrimo metu gautus duomenis (žr. 11 pav.), akivaizdu, jog vaikai namuose pasakoja apie etninės kultūros integraciją į lietuvių kalbos pamokas. 36% respondentų visiškai su tuo sutinka, 47,7% - sutinka. Iš El. dienyno informaciją gauna 33,7% respondentų visiškai sutinka ir 48,8% sutinka. Mažiausiai informatyvi yra mokyklos internetinė svetainė. Tai rodo, jog 12,8% MT visiškai sutinka ir 41,9% sutinka, jog informaciją gauna iš mokyklos internetinės svetainės.

Galime daryti išvadą, jog tinkamiausia ir tėvams priimtinausia informavimo priemonė yra el. dienynas, taip pat labai džiugu, jog 83,7% vaikų patys papasakoja tėvams apie etninės kultūros integraciją į lietuvių kalbos pamokas. Toks aukštas procentas rodo, jog vaikams patinka lietuvių kalbos pamokos į kurias integruojama etninė kultūra.

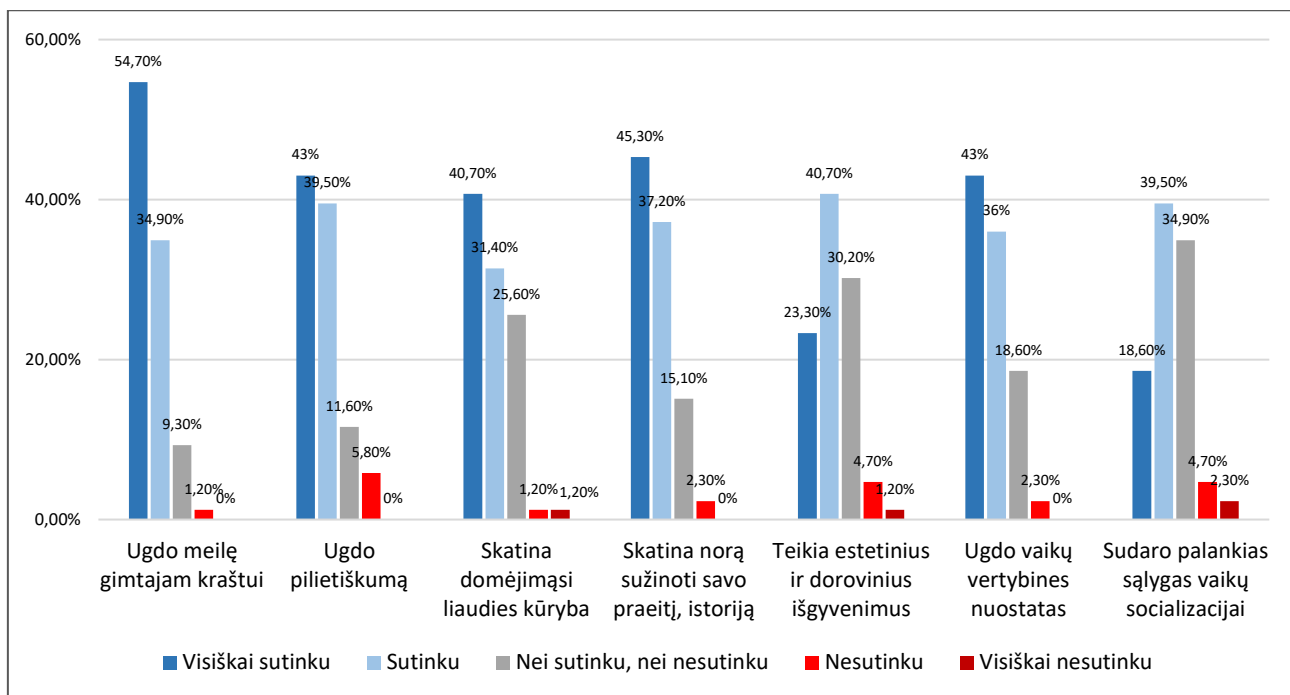
Siekiant išsiaiškinti **MT nuomonę ar jų vaikams patinka lietuvių kalbos pamokos, į kurias integruojama etninė kultūra** (žr. 12 pav.), buvo užduotas klausimas į kurį MT turėjo pasirinkti vieną iš pateiktų atsakymų: labai patinka; patinka; nei patinka, nei nepatinka; nepatinka; labai nepatinka.

12 pav. MT NUOMONĖ, AR JŲ VAIKAMS PATINKA LIETUVIŲ KALBOS PAMOKOS, Į KURIAS INTEGRUOJAMA ETNINĖ KULTŪRA
Sukurta darbo autorės, 2019

Išanalizavus respondentų atsakymus, pasitvirtina prieš tai gauta išvada, jog vaikams patinka lietuvių kalbos pamokos, į kurias integruojama etninė kultūra. 46,5% respondentų teigia, jog labai patinka, 31,4% - patinka ir 19,8% - nei patinka, nei nepatinka.

Tyrimo metu buvo svarbu išsiaiškinti **MT nuomonę, kokią reikšmę etninės kultūros ugdymo integravimas į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse turi vaikams (žr. 13 pav.)**. Siekiant išsiaiškinti MT nuomonę, jiems buvo pateikti teiginiai (ugdo meilę gimtajam kraštui; ugdo pilietiškumą; skatina domėjimąsi liaudies kūryba; skatina norą sužinoti savo praeitį, istoriją; teikia estetinius ir dorovinius išgyvenimus; ugdo vaikų vertybines nuostatas; sudaro palankias sąlygas vaikų socializacijai;), kiekviename jie turėjo pasirinkti labiausiai jų nuomonę atitinkantį variantą (visiškai sutinku; sutinku; nei sutinku, nei nesutinku; nesutinku; visiškai nesutinku;).

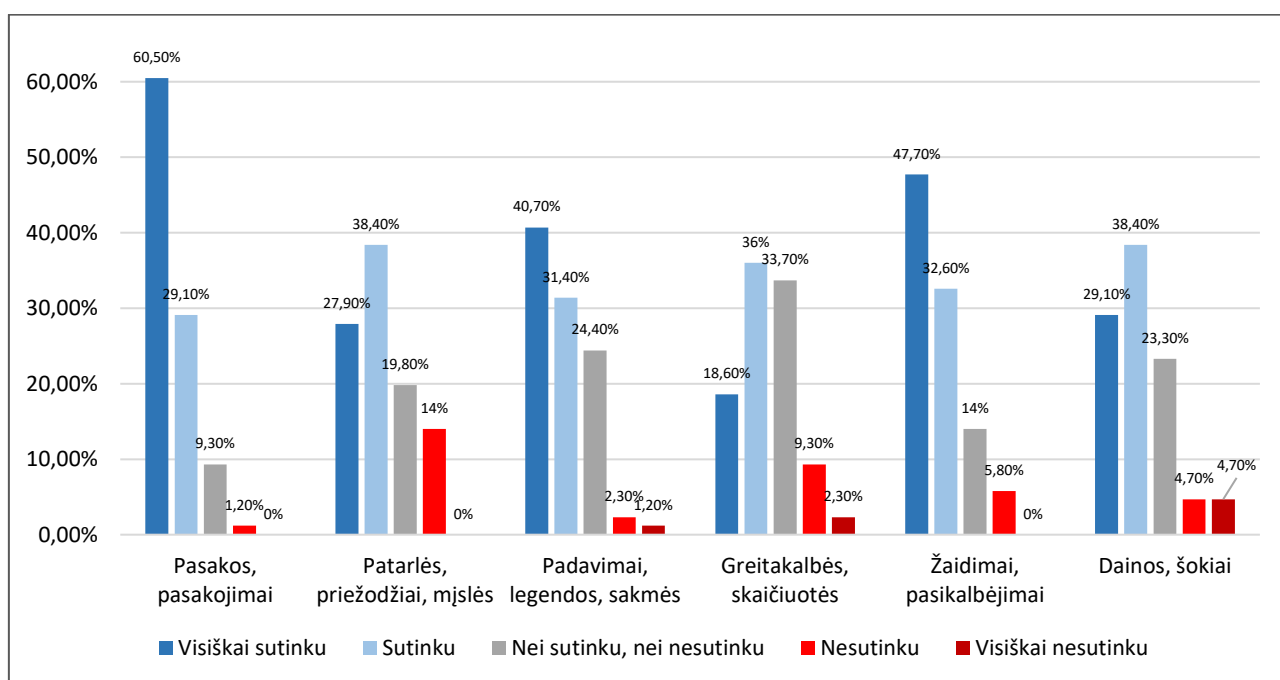
13 pav. MT NUOMONĖ APIE ETNINĖS KULTŪROS UGDYMO INTEGRAVIMO REIKŠMĘ JŲ VAIKAMS

Sukurta darbo autorės, 2019

Išanalizavus tyrimo metu gautus duomenis (žr.13 pav.), galime teigti, jog MT nuomone etninės kultūros integravimas stipriausiai ugdo vaikų meilę gimtajam kraštui. Su šiuo teiginiu visiškai sutinka 54,7% respondentų, 34,9% - sutinka, 9,3% - nei sutinka, nei nesutinka ir tik 1,2% nesutinka. Sekanti etninės kultūros integravimo į lietuvių kalbos pamokas reikšmė anot MT yra didesnis mokinių noras pažinti savo praeitį ir istoriją. 45,3% apklaustųjų visiškai sutinka ir 37,2% sutinka, jog etninės kultūros integravimas į lietuvių kalbos pamokas skatina mokinių norą sužinoti savo praeitį ir istoriją. 15,1% respondentų su šiuo teiginiu nei sutinka, nei nesutinka, o 2,3% MT pasisako, jog etninė kultūra neskatina noro sužinoti savo praeitį ir istoriją. Trečioji svarbi etninės kultūros integravimo reikšmė, remiantis tyrimo duomenimis, yra pilietiškumo ugdymas. 43% apklaustųjų visiškai sutinka ir 39,5% sutinka, jog etninės kultūros integravimas ugdo vaikų pilietiškumą. 11,6% MT nei sutinka, nei nesutinka, o 5,8% MT mano, kad etninė kultūra neugdo jų vaikų pilietiškumo. Ketvirtoji pagal svarbumą, MT nuomone, etninės kultūros integracijos reikšmė vaikams yra vertybinių nuostatų ugdymas. Su šiuo teiginiu visiškai sutinka 43% ir sutinka - 36% apklaustųjų. 18,6% MT nei sutinka, nei nesutinka, o 2,3% nesutinka ir teigia, jog etninės kultūros integracija neugdo mokinių vertybinių nuostatų. MT nuomone, etninės kultūros integracija į lietuvių kalbos pamokas skatina jų vaikų domėjimąsi liaudies kūryba. Su šiuo teiginiu visiškai sutinka 40,7% respondentų, 31,4% sutinka, 25,6% nei sutinka, nei nesutinka, o 1,2% nesutinka ir 1,2% visiškai nesutinka. Šiek tiek mažiau respondentų teigia, kad etninės kultūros integracija teikia estetinius ir dorovinius išgyvenimus jų vaikams. 23,3% MT su šiuo teiginiu visiškai sutinka, 40,7%

sutinka, 30,2% nei sutinka, nei nesutinka. 4,7% MT nesutinka ir 1,2% visiškai nesutinka, jog etninės kultūros integracija teikia jų vaikams estetinius ir dorovinius išgyvenimus. Mažiausiai MT visiškai sutinka – 18,6% ir sutinka – 39,5% su teiginiu, jog etninės kultūros integracija sudaro palankias sąlygas vaikų socializacijai. Su šiuo teiginiu nei sutinka, nei nesutinka 34,9% MT, o 4,7% nesutinka ir 2,3% visiškai nesutinka. Apibendrinant gautus duomenis, galime teigti, jog MT mano, kad etninės kultūros integravimas į lietuvių kalbos pamokas turi didesnę ar mažesnę reikšmę įvairioms vaiko gyvenimo sritims susijusioms su tautiniu savitumu.

Siekiant išsiaiškinti **MT nuomonę apie jų vaikų mėgiamas tautosakas/ liaudies kūrybos rūšis**, buvo pateiktos liaudies kūrybos rūšys (pasakos, pasakojimai; patarlės, priežodžiai, mįslės; padavimai, legendos, sakmės; greitakalbės, skaičiuotės; žaidimai, pasikalbėjimai; dainos, šokiai;) ir MT sutiko arba nesutiko su šiais teiginiais (žr. 14 pav.).

14 pav. MT NUOMONĖ APIE JŲ VAIKŲ MĖGIAMAS TAUTOSAKOS/ LIAUDIES KŪRYBOS RŪŠIS

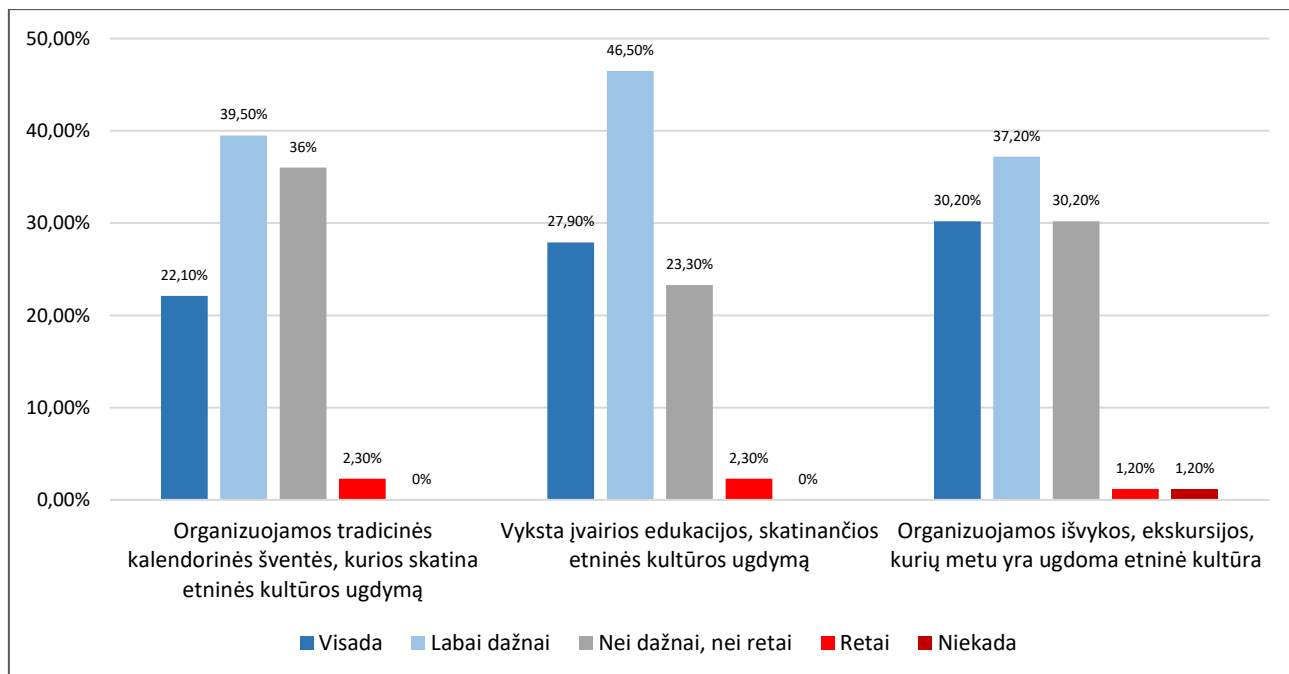
Sukurta darbo autorės, 2019

Atlikus tyrimą paaiškėjo, kad 60,5% apklaustųjų visiškai sutinka ir 29,1% sutinka, kad jų vaikams patinka pasakos ir pasakojimai. 9,3% MT nei sutinka, nei nesutinka su šiuo teiginiu. MT nuomone, žaidimus ir pasikalbėjimus jų vaikai mėgsta. Su šiuo teiginiu visiškai sutinka 47,7% ir sutinka 32,6% apklaustųjų, 14% MT nei sutinka, nei nesutinka, o 5,8% nesutinka. Šiek tiek mažiau, remiantis MT nuomone, vaikai mėgsta padavimus, legendas ir sakmes. Visiškai su šiuo teiginiu sutinka 40,7% respondentų, sutinka 31,4%, 24,4% nei sutinka, nei nesutinka, o 2,3% apklaustųjų nesutinka ir 1,2% visiškai nesutinka. Mt teigia, kad jų vaikai mėgsta dainas ir šokius. Visiškai sutinka 29,1% ir sutinka 38,4% respondentų, 23,3% nei sutinka, nei nesutinka ir po 4,7%

nesutinka ir visiškai nesutinka. Šiek tiek mažiau, MT nuomone, jų vaikams patinka patarlės, priežodžiai ir mįslės. 27,9% MT visiškai sutinka ir 38,4% sutinka, kad jų vaikai mėgsta patarles, priežodžius ir mįsles. 19,8% respondentų nei sutinka, nei nesutinka, o 14% nesutinka, kad jų vaikai mėgsta šią tautosakos rūšį. Mažiausia, MT nuomone, jų vaikai mėgsta greitakalbes ir skaičiuotes. Su šiuo teiginiu visiškai sutinka 18,6% ir sutinka 36% apklaustųjų. 33,7% MT nei sutinka, nei nesutinka su pateiktu teiginiu ir 9,3% respondentų nesutinka, o 2,3% visiškai nesutinka. Apibendrinat tyrimo metu gautus rezultatus, galime sudaryti vaikų mėgstamų liaudies kūrybos rūšių sąrašą nuo mėgstamiausios: 1. Pasakos ir pasakojimai; 2. Žaidimai ir pasikalbėjimai; 3. Padavimai, legendos, sakmės; 4. Dainos, šokiai; 5. Patarlės, priežodžiai, mįslės; 6. Greitakalbės ir skaičiuotės.

Palyginus MT nuomonę ir PM interviu metu gautą informaciją, akivaizdu, jog mokytojai lietuvių kalbos pamokose dažniausiai naudoja tas liaudies kūrybos rūšis, kurias mėgsta vaikai.

Tyrimo metu buvo labai svarbu sužinoti **MT nuomonę kaip dažnai jų vaiko mokykloje organizuojamos įvairios veiklos, kuriose ugdoma etninė kultūra (žr. 15 pav.).** Respondentams buvo pateikti suformuluoti teiginiai (organizuojamos tradicinės kalendorinės šventės, kurios skatina etninės kultūros ugdymą; vyksta įvairios edukacijos, skatinančios etninės kultūros ugdymą; organizuojamos išvykos, ekskursijos, kurių metu yra ugdoma etninė kultūra;) ir jie turėjo pasirinkti jų dažnumą.

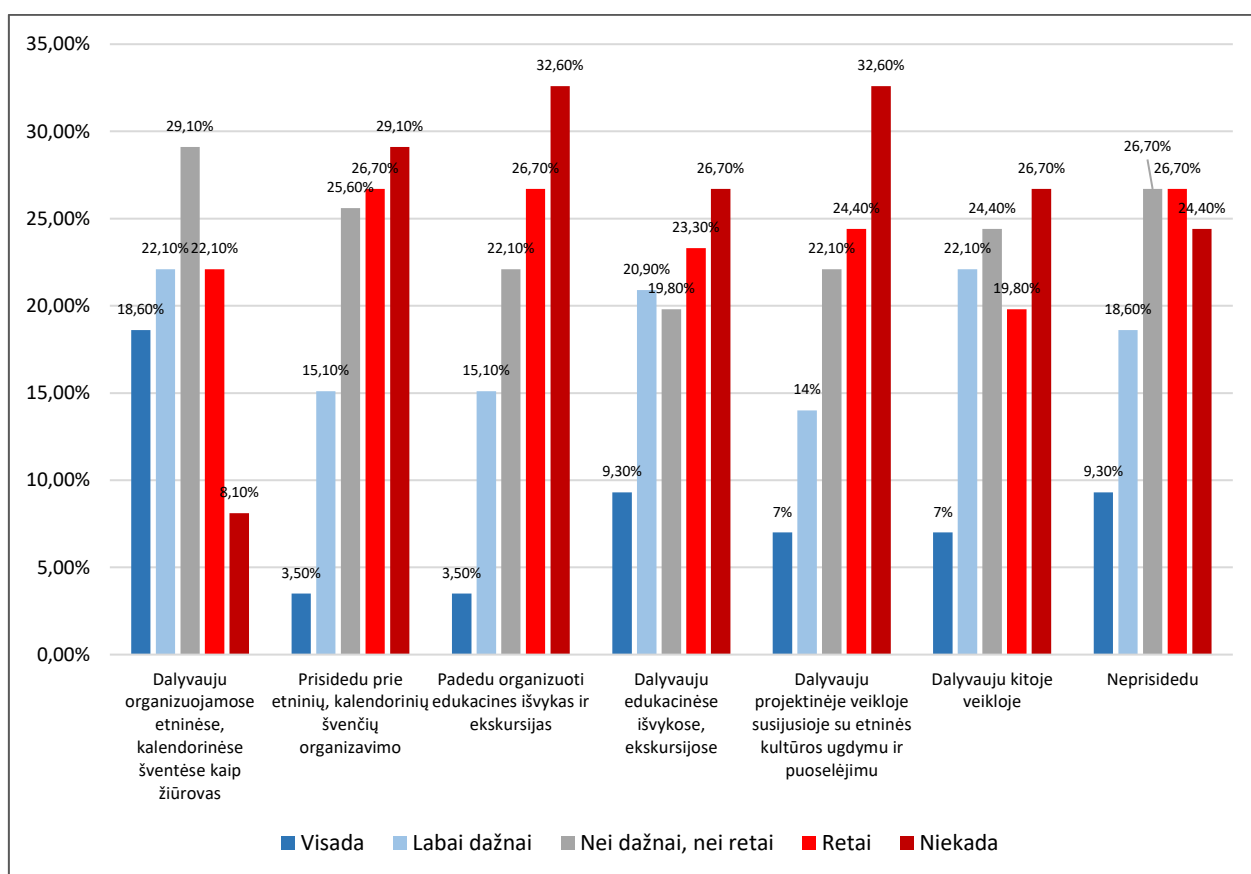

15 pav. MT NUOMONĖ, KAIP DAŽNAI JŲ VAIKŲ MOKYKLOJE ORGANIZUOJAMOS VAIRIOS VEIKLOS, KURIOS SKATINA ETNINĖS KULTŪROS UGDYMĄ

Sukurta darbo autorės, 2019

Išanalizavus tyrimo metu gautus duomenis (žr. 15 pav.) paaiškėjo, kad respondentų vaikų mokykloje dažniausiai yra organizuojamos įvairios išvykos, ekskursijos, kurių metu yra ugdoma etninė kultūra. 30,2% respondentų teigia, kad tai vyksta visada, 37,2% vyksta labai dažnai. 30,2% pasisako, kad išvykos ir ekskursijos organizuojamos nei dažnai, nei retai. 27,9% MT teigia, kad jų vaiko mokykloje visada vyksta įvairios edukacijos, skatinančios etninės kultūros ugdymą, 46,5% respondentų teigia, kad tai vyksta labai dažnai, o 23,3% nei dažnai, nei retai. Analizuojant tradicinių kalendorinių švenčių dažnumą, 22,1% respondentų teigia, kad tai vyksta visada ir 39,5% labai dažnai, tuo tarpu 36% MT teigia, kad tai vyksta nei dažnai, nei retai.

Sužinojus įvairių veiklų dažnumą tyrimo dalyvių vaikų mokykloje, buvo svarbu išsiaiškinti **kaip MT prisideda prie etninės kultūros ugdymo savo vaiko mokykloje** (žr. 16 pav.). Respondentams buvo pateiktas klausimas su teiginiais ir MT jie turėjo pasirinkti savo dalyvavimo dažnumą.

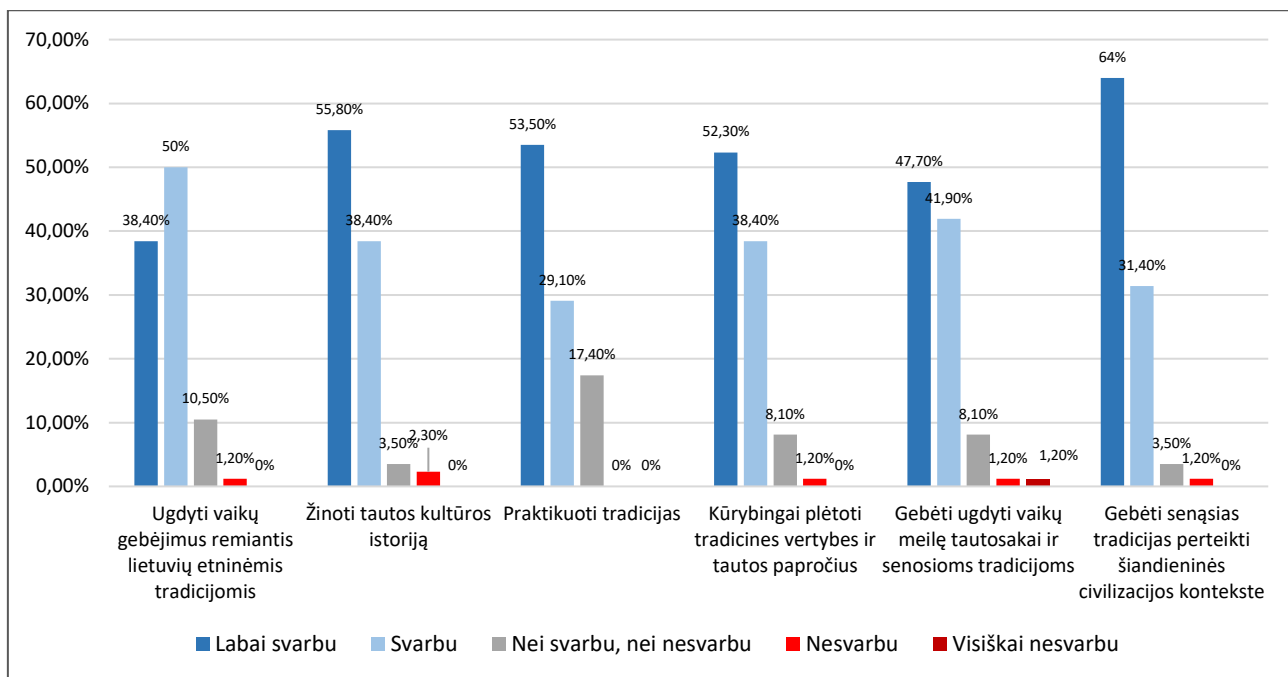
16 pav. KAIP DAŽNAI MT PRISIEDA PRIE ETNINĖS KULTŪROS UGDYMO SAVO VAIKO MOKYKLOJE
Sukurta darbo autorės, 2019

Išanalizavus tyrimo metu gautus duomenis (žr. 16 pav.), paaiškėjo, kad MT dažniausiai dalyvauja organizuojamose etninėse, kalendorinėse šventėse kaip žiūrovai. Visada tai daro 18,6%, labai dažnai 22,1% respondentų 29,1% apklaustųjų nei dažnai, nei retai dalyvauja kaip žiūrovai, 22,1% tai daro retai, o 8,1% niekada nedalyvauja. Taip pat visada 9,3% ir labai dažnai

20,9% apklaustųjų dalyvauja edukacinėse išvykose, ekskursijose. 19,8% MT tai daro nei dažnai, nei retai, 23,3% retai ir 26,7% respondentų niekada nedalyvauja edukacijose išvykose ir ekskursijose. Kiek mažesnė dalis apklaustųjų 7% visada ir 14% labai dažnai dalyvauja projektinėje veikloje susijusioje su etninės kultūros ugdymu ir puoselėjimu. 22,1% tai daro nei dažnai, nei retai, 24,4% retai, o 32,6% niekada. Panašiai respondentų atsakymai pasiskirstė ir klausiant apie dalyvavimą kitoje veikloje: 7% visada, 22,1% labai dažnai, 24,4% nei dažnai, nei retai, 19,8% retai ir 26,7% niekada. Į klausimą apie paties MT prisidėjimą prie veiklų organizavimo 3,5% atsakė jog prisideda prie etninių, kalendorinių švenčių organizavimo visada, 15,1% tai daro labai dažnai, 25,6% tai daro nei dažnai, nei retai, 26,7% retai ir 29,1% niekada. Panašūs duomenys gauti ir tiriant MT pridėjimą organizuojant edukacines išvykas ir ekskursijas. Visada tai daro 3,5% ir labai dažnai 15,1% apklaustųjų, 22,1% tai daro nei dažnai, nei retai, 26,7% MT retai prisideda, o 32,6% niekada. Vienas iš pasirinkimų buvo *neprisidedu*. Tyrimo metu paaiškėjo, jog 9,3% MT visada neprisideda prie etninės kultūros ugdymo savo vaiko mokykloje, 18,6% labai dažnai neprisideda, o 26,7% nei dažnai nei retai.

Apibendrinat paskutiniųjų dviejų klausimų rezultatų analizę (*žr. 15 pav. ir 16 pav.*), galime teigti, jog mokykloje dažnai organizuojamos įvairios veiklos skatinančios etninės kultūros ugdymą ir puoselėjimą, tačiau MT ne pakankamai aktyviai prisideda prie šių veiklų organizavimo ir dalyvavimo jose. Lyginant gautus MT tyrimo rezultatus su PM interviu rezultatais, pastebime, kad pedagogai įvardija aktyvesnį tėvų dalyvavimą etninės kultūros ugdyme, nei atskleidė MT kiekybinis tyrimas.

Tyrimo metu buvo svarbu sužinoti **MT nuomonę, kokie reikalavimai itin svarbūs pedagogui, ugdančiam etninę kultūrą** (*žr. 17 pav.*). MT buvo pateiktas klausimas su teiginiais, kuriuos jie žymėjo pagal svarbumą.

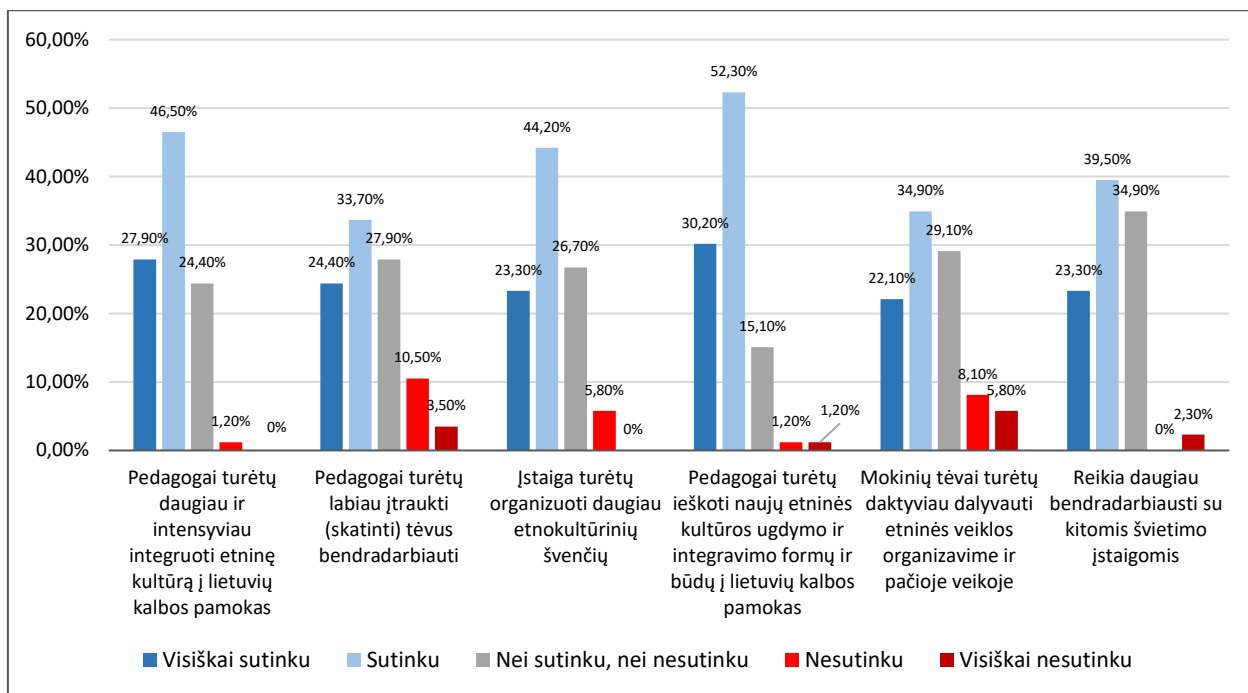
17 pav. REIKALAVIMŲ SVARBA PEDAGOGUI, UGDANČIAM ETNINĘ KULTŪRĄ

Sukurta darbo autorės, 2019

Išanalizavus tyrimo metu gautus duomenis (žr. 17 pav.), paaiškėjo jog respondentų nuomone svarbiausias reikalavimas pedagogui, ugdančiam etninę kultūrą, yra gebėjimas senąsias tradicijas perteikti šiandieninės civilizacijos kontekste. 64% apklaustųjų mano, kad tai labai svarbu, 31,4% teigia, kad tai svarbu. Sekantis, MT nuomone, svarbus reikalavimas pedagogui yra tautos kultūros istorijos žinojimas. 55,8% apklaustųjų teigia, jog tai labai svarbu, 38,4% svarbu. Ne mažiau svarbiu MT laiko reikalavimą pedagogui praktikuoti tradicijas. 53,5% MT tai įvardija kaip labai svarbų reikalavimą, 29,1% svarbų, o 17,4% tai laiko nei svarbiu, nei nesvarbiu reikalavimu pedagogui. 52,3% MT labai svarbus ir 38,4% svarbus yra kūrybingas tradicinių vertybių ir papročių plėtojamas. 47,7% apklaustųjų labai svarbiu ir 41,9% svarbiu reikalavimu laiko pedagogo gebėjimą ugdyti vaikų meilę tautosakai ir senosioms tradicijoms. 38,4% respondentų labai svarbiu ir 50% svarbiu laiko reikalavimą ugdyti vaikų gebėjimus remiantis lietuvių etninėmis tradicijomis. 10,5% MT šį reikalavimą laiko nei svarbiu, nei nesvarbiu.

Išanalizavus MT nuomonę apie reikalavimus pedagogui, ugdančiam etninę kultūrą, galime teigti, jog MT visus iškeltus teiginius laiko labai svarbiais ir svarbiais reikalavimais pedagogui, ugdančiam etninę kultūrą jų vaikuose.

Paskutiniuju kiekybinio tyrimo klausimu siekta išsiaiškinti **MT nuomonę, apie tai ką reiktų daryti, kad etninės kultūros ugdymo integravimas į lietuvių kalbos pamokas taptų patrauklesnis ir įdomesnis vaikui (žr. 18 pav.)**. MT buvo pateiktas klausimas su suformuluotais teiginiais, jie turėjo pasirinkti teiginio svarbą.

18 pav. MT NUOMONĖ APIE ETNINĖS KULTŪROS UGDYMO INTEGRAVIMO PATRAUKLUMĄ IR ĮDOMUMĄ
Sukurta darbo autorės, 2019

Išanalizavus gautus duomenis (žr. 18 pav.) paaiškėjo, jog 30,2% apklaustųjų visiškai sutinka ir 52,3% sutinka su teiginiu, jog pedagogai turėtų ieškoti naujų etninės kultūros ugdymo ir integravimo formų ir būdų į lietuvių kalbos pamokas. 15,1% respondentų su šiuo teiginiu nei sutinka, nei nesutinka ir po 1,2% nesutinka ir visiškai nesutinka. MT nuomone pedagogai turėtų daugiau ir intensyviau integruoti etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas. Su šiuo teiginiu visiškai sutinka 27,9% apklaustųjų, 46,5% sutinka, 24,4% nei sutinka, nei nesutinka ir tik 1,2% nesutinka. MT nuomone, pedagogai turėtų labiau įtraukti (skatinti) tėvus bendradarbiauti. 24,4% respondentų su šiuo teiginiu visiškai sutinka, 33,7% sutinka, 27,9% nei sutinka, nei nesutinka, 1,5% nesutinka ir 3,5% visiškai nesutinka.

Nors ankstesniuose klausimuose gavome duomenis, jog ugdymo įstaigoje vyksta pakankamai įvairių renginių, kurie ugdo ir puoselėja etninę kultūrą, tačiau 23,3% respondentų visiškai sutinka ir 44,2% sutinka su teiginiu, kad įstaiga turėtų organizuoti daugiau etnokultūrinių švenčių. 26,7% apklaustųjų su šiuo teiginiu nei sutinka, nei nesutinka ir 5,8% nesutinka. Apklauskos metu 22,1% MT visiškai sutiko ir 34,9% sutiko, jog mokinių tėvai turėtų aktyviau dalyvauti etninės veiklos organizavime ir pačioje veikloje. 29,1% respondentų su šiuo teiginiu nei sutinka, nei nesutinka, 8,1% nesutinka ir 5,8% visiškai nesutinka. Taip pat, MT nuomone, pakankamai svarbus etninės kultūros ugdymui yra aktyvesnis bendradarbiavimas su kitomis švietimo įstaigomis. 23,3% respondentų su šiuo teiginiu visiškai sutinka, 39,5% sutinka, 34,9% nei sutinka, nei nesutinka ir 2,3% visiškai nesutinka.

Išanalizavus visu kiekybinio tyrimo rezultatus paaiškėjo, kad MT turi labai panašią etninės kultūros sampratą kaip ir PM. Taip pat dauguma MT teigia, kad vaikas su etnine kultūra turi susipažinti šeimoje. Tad pakankamai dažnai MT vaikai namuose girdi įvairius etninės kultūros kūrinius (pasakas, dainas, patarles ir kt.).

Didžiąją dalį MT vaikų labai patinka arba patinka etninės kultūros integracija į lietuvių kalbos pamokas. MT apie integraciją dažniausiai sužino iš pačių vaikų arba perskaito informaciją el. dienyne. MT labai svarbu kokią reikšmę jų vaikams daro etninės kultūros ugdymas. Svarbiausia, jų nuomone, yra meilės ugdymas gimtajam kraštui, didesnis noras sužinoti savo praeitį ir istoriją ir pilietiškumo ugdymas. Taip pat MT nuomone, etninės kultūros ugdymo integravimas skatina jų vaikų domėjimąsi liaudies kūryba, ugdo vaikų vertybines nuostatas ir teikia estetinius ir dorovinius išgyvenimus.

MT nuomone, jų vaikai labiausiai mėgsta pasakas ir pasakojimus, žaidimus ir pasikalbėjimus ir padavimus, legendas ir sakmes. Kitos liaudies kūrybos rūšys vaikų tarpe, anot MT, yra mėgiamos šiek tiek mažiau.

Tyrimo metu gauti duomenys atskleidė, kad vaiko ugdymo įstaigoje pakankamai dažnai yra organizuojamos įvairios veiklos, kuriose ugdoma etninė kultūra, tačiau sekančiu tyrimo klausimu buvo išsiaiškinta, kad MT ne itin dažnai dalyvauja ir prisideda prie šių veiklų organizavimo.

MT išsakė, jų nuomone, svarbius reikalavimus pedagogui, kuris ugdo etninę kultūrą. Vienas svarbiausių reikalavimų yra gebėjimas senąsias tradicijas perteikti šiandieninės civilizacijos kontekste. MT nori, kad jų vaikams etninė kultūra būtų perteikiama neatitrūkstant nuo realaus gyvenimo ir tai būtų naudinga vaikų gyvenimui ateityje. Taip pat svarbu, jog pedagogas žinotų tautos kultūros istoriją, kūrybingai plėtotų tradicines vertybes ir tautos papročius, ugdytų vaikų meilę tautosakai ir senosioms tradicijoms ir pats jas praktikuotų.

Siekiant, kad etninės kultūros integravimas į lietuvių kalbos pamokas taptų įdomesnis vaikams, jų tėvai mano, jog reiktų kad pedagogai ieškotų naujų etninės kultūros ugdymo ir integravimo formų ir būdų į lietuvių kalbos pamokas. Taip pat MT mano, kad etninės kultūros integravimas į lietuvių kalbos pamokas turi būti intensyvesnis, o pedagogai turėtų labiau įtrauktį į šį procesą mokinių tėvus. MT teigia, kad reikia daugiau bendradarbiauti su kitomis švietimo įstaigomis.

Tyrimo metu išsiaiškinta MT nuomonė apie etninės kultūros ugdymo integraciją į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse padės formuluojant rekomendacijas mokytojams, kad etninė kultūra vaikams taptų įdomesnė ir į šį procesą būtų aktyviau įtraukiami mokinių tėvai.

REKOMENDACIJOS

Etninės kultūros ugdymo integracijos galimybių į lietuvių kalbos pamokas empirinio tyrimo rezultatai atkleidė, kad etninės kultūros ugdymo integravimo galimybės nėra pakankamos. Siekiant pagerinti etninės kultūros integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse pateikiamos rekomendacijos pradinių klasių mokytojams, mokinių tėvams ir ugdymo įstaigų vadovams:

- Pradinių klasių mokytojams rekomenduojama kuo dažniau integruoti etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas naudojant kuo įvairesnes ugdymo formas ir metodus: žaidimai, pasakojimai, išvykos, projektiniai darbai, pasakų kūrimas, viktorinos, konkursai, vakaronės, kūrybiniai rašto darbai, darbas porose ir grupėse, įvairių svečių pasikvietimas į klasę ir kt.
- Pradinių klasių mokytojams rekomenduojama ugdyti vaikų meilę tautosakai ir senosioms tradicijoms naudojant kuo daugiau ir įvairesnės liaudies kūrybos rūšių (pasakos, patarlės, mįslės, pasakojimai, legendos, padavimai, sakmės, dainos, šokiai, pamėgdžiojimai, ir kt.), perteikiant tai šiuolaikinės civilizacijos kontekste, neatitrūkstam nuo dabartinio gyvenimo realijų.
- Pradinių klasių mokytojams rekomenduojama dalintis etninės kultūros ugdymo patirtimi su kitų mokyklų mokytojais, aktyviau bendradarbiauti su kitomis mokyklomis (rengti bendrus renginius su kitomis mokyklomis, kuriuose būtų skatinamas etninės kultūros ugdymas ir puoselėjimas).
- Pradinių klasių mokytojai turėtų glaudžiau bendradarbiauti su mokinių tėvais, taip skatindami mokinių tėvus organizuoti veiklas, kurios skatintų etninės kultūros ugdymą ir jose aktyviau dalyvauti (popiečių, vakaronių, švenčių organizavimas į jas pasikviečiant mokinių tėvelius, įtraukiant juos kaip dalyvius).
- Pradinių klasių mokinių tėvams rekomenduojama daugiau dėmesio skirti savo vaikų etninės kultūros ugdymui namuose (sekant pasakas, klausant dainų, menant mįsles, puoselėjant tradicijas ir papročius ir kt.).
- Pradinių klasių mokinių tėvams rekomenduojama daugiau prisidėti prie mokykloje vykstančių renginių ir veiklų, kuriose puoselėjama etninė kultūra organizavimo (pvz. tėvų vedamos pamokos, išvykos su klase, popamokiniai renginiai, viktorinos ir kt.) ir aktyviau dalyvauti mokykloje organizuojamose veiklose.
- Ugdymo įstaigų vadovams rekomenduojama formuoti etninės kultūros ugdymo pakraipos klases (nuo 1 klasės), kuriose būtų gilinamos etninės kultūros žinios (skiriant papildomas 2

val. per savaitę etninės kultūros ugdymui pažinti), taip pat skirti bent vieną papildomą valandą visoms pradinėms klasėms (1-4 kl.) etninės kultūros ugdymui, kurios metu mokiniai plačiau susipažintų ne tik su liaudies kūryba, bet ir su amatais, senaisiais tikėjimais, menais.

- Ugdymo įstaigų vadovams rekomenduojama sukurti platformą internetinėje erdvėje, kurioje būtų galima kurti, kaupti ir dalintis įvairia medžiaga skirta etninės kultūros ugdymui. Pateikti daugiau pasakų, sakmių ir kt. liaudies kūrybos rūšių pradinių klasių lietuvių kalbos vadovėliuose. Sudaryti etninės kultūros ugdymo pratybas, kur būtų pateikta susisteminta medžiaga pradinių klasių mokiniams.
- Ugdymo įstaigų vadovams rekomenduojama skatinti mokytojus aktyviau dalyvauti įvairiose konferencijose, seminaruose, renginiuose, kuriuose dalijamasi etninės kultūros ugdymo žiniomis. Taip pat rekomenduojama skatinti mokykloje dirbančius mokytojus organizuoti daugiau renginių, atvirų pamokų, viktorinų, konkursų, kurie būtų skirti etninės kultūros ugdymui ir puoselėjimui.

DISKUSIJA

Etninės kultūros puoselėjimas ir ugdymas yra labai svarbus veiksnys, su kuriuo vaikas turėtų būti supažindinamas dar ankstyvoje vaikystėje šeimoje. Tęstinumas ugdant etninę kultūrą yra labai svarbus ir reikalingas norint išugdyti brandžios tautinės savimonės asmenybę. Etninės kultūros ugdymo integracijos galimybės į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse yra aktuali teorinę ir praktinę reikšmę turinti tyrinėjimų sritis. Sparčiai kintančiame pasaulyje vis svarbiau yra išsaugoti tautos savitumą.

1. Kaip tyrėjo tyrimo atradimai yra susiję su kitų mokslininkų atradimais.

Etninė kultūra - yra žmogaus santykis su aplinka, pasaulio suvokimas, santykiai su kitais. Taigi etninė kultūra yra visa tai, kas mus supa ir yra mumyse bei leidžia žmogui jaustis savo tautos dalimi (*D. Urbanavičienė, 2015*). Etninės kultūros integravimas į ugdymo procesą yra labai svarbus jauno žmogaus pilietiškumo, kūrybiškumo, meilės savo kraštui ir vertybinių nuostatų ugdymui. Tai patvirtino ir mano kokybinio ir kiekybinio tyrimų rezultatai, nes buvo nustatyta, kad PM ir MT nuomone, vaikas pažinęs savo šaknis, kilmę tampa mylinčiu savo kraštą žmogumi, o tradicijų ir papročių puoselėjimas ugdo vertybines nuostatas, skatina domėjimąsi savo tautos praeitimi ir istorija.

2017 m. vadovaujantis Etninės kultūros globos tarybos nutarimu (2017-04-18) buvo atlikti tyrimai „Etninės kultūros specialisto poreikio Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose – Klaipėdos mieste bei Vilniaus miesto progimnazijose – analizė“ (*Hum. M. dr. A. Bylaitė-Žakaitienė*) ir „Etninės kultūros specialisto poreikio Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose – Kaunos mieste bei Vilniaus miesto gimnazijose ir pagrindinėse mokyklose – analizė“ (*Hum. M. dr. D. Kulakauskienė*). Tyrimų rezultatai atskleidė, kad etninės kultūros integracija palikta savieigai, nėra aiškios struktūros ir susiduriama su nepakankama mokymo priemonių, metodinės literatūros trūkumu. 2018 m. buvo atliktas Lietuvos Kultūros tarybos užsakytas tyrimas „Etninė kultūra ir tautodailė“ (*V. Tumėnas*), kurio rezultatai atskleidė etninės kultūros svarbą puoselėjant ir saugant tautos tapatybę ir savitumą, ugdant bendruomeniškumo jausmą ir formuojant jauno žmogaus požiūrį apimant visas žmogaus gyvenimo sritis. Tai patvirtino ir mano gautų duomenų interpretacija ir analizė, kurios metu gauti rezultatai atskleidė, kad etninės kultūros integracija labai svarbi vaiko kūrybiškumo, pilietiškumo ir kt. ugdymui.

2. Tyrimo atlikimo problemos ir apribojimai.

Atliekant kokybinį ir kiekybinį tyrimus iškilo tam tikrų apribojimų. Nors imties dydis buvo mažas – 6 PM ir 86 MT, bet gauti rezultatai gali būti naudingi pradinių klasių mokytojams, mokinių tėvams ir įstaigų vadovams.

3. Rekomendacijos tolimesniems tyrimams.

Siekiant gauti išsamesnės informacijos apie etninės kultūros ugdymo galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse, būtų tikslinga kiekybiniu tyrimu apklausti visus įstaigoje dirbančius pradinių klasių mokytojus, kad sužinoti jų etninės kultūros ugdymo integravimo ypatumus, ugdymo metodus ir formas.

4. Tyrimo rezultatų panaudojimas praktikoje.

Lietuvos švietimo sistemoje vis daugiau dėmesio skiriama etninės kultūros ugdymui, jo integravimui į kitus mokomuosius dalykus., todėl mano atliktas tyrimas ir pateiktos rekomendacijos galėtų būti naudingos pradinių klasių mokytojams, mokinių tėvams ir ugdymo įstaigų vadovams.

IŠVADOS

Išnagrinėjus etninės kultūros sampratą, jos integravimo galimybes į lietuvių kalbos pamokas, išstudijavus etninės kultūros ugdymo integraciją reglamentuojančius dokumentus bei atlikus empirinį tyrimą, galima daryti tokias išvadas:

1. Mokslinės literatūros ir dokumentų analizė atskleidė, jog etninės kultūros ugdymo integracija į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse užima svarbią vietą Lietuvos švietimo sistemoje ir yra reglamentuojama daugelyje dokumentų. Kadangi etninė kultūra – neatsiejama, per šimtmečius susiformavusi kultūros vertybių visuma, kuri rodo visuomenės, tautos savitumą ir išskirtinumą, tai jos ugdymas puoselėja darnaus bendravimo visuomenėje tradicijas, ugdo pozityvią ir tautišką individo pasaulėjautą. Etninės kultūros integravimas į lietuvių kalbos pamokas yra labai svarbus, siekiant ugdyti žmogaus ir gamtos darną, bei iš kartos į kartą perduodamus papročius, tradicijas ir vertybes.
2. Ištyrus pradinių klasių mokytojų nuomonę apie etninės kultūros integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse, paaiškėjo, kad tyrime dalyvavę pradinių klasių mokytojai labai dažnai integruoja etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas ir naudoja įvairius ugdymo metodus ir formas. Interviu metu mokytojai pasidalijo ne tik etninės kultūros integracijos sėkmėmis, kurios jų nuomone, labiausiai priklauso nuo mokytojo pasirengimo ir asmeninio tobulinimosi, bet ir nesėkmėmis. Informantai teigė, kad etninės kultūros integravimo galimybės būtų didesnės, jeigu vadovėliuose ir kitose ugdymo priemonėse būtų didesnė etnokultūrinių kūrinių gausa, atsirastų leidinių skirtų etninės kultūros ugdymui.
3. Ištyrus pradinių klasių mokinių tėvų nuomonę apie etninės kultūros integracijos galimybes į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse, paaiškėjo, kad tėvams svarbus etninės kultūros ugdymo integravimas, kuris, jų nuomone, ugdo meilę gimtajam kraštui, pilietiškumą, vaikų vertybines nuostatas, skatina norą sužinoti savo tautos praeitį ir supažindina su liaudies kūryba. Tyrimo dalyviai teigė, kad jų vaikų ugdymo įstaigoje organizuojama pakankamai daug etninę kultūrą puoselėjančių ir ugdančių renginių ir veiklų, tačiau jie ne pakankamai prisideda prie šių veiklų organizavimo, ne visada jose dalyvauja. Respondentai įvardijo svarbiausius reikalavimus pedagogui, ugdančiam etninę kultūrą, taip pat išsakė savo nuomonę apie etninės kultūros ugdymo gerinimą.
4. Siekiant dažnesnio ir kokybiškesnio etninės kultūros ugdymo integravimo yra pateiktos rekomendacijos pradinių klasių mokytojams, mokinių tėvams ir mokyklos vadovams kaip gerinti etninės kultūros ugdymo integravimo galimybes lietuvių kalbos pamokose pradinėse

klasėse. Rekomendacijos sudarytos remiantis pradžinių klasių mokinių tėvų ir pradžinių klasių mokytojų tyrimo metu gautais rezultatais.

LITERATŪRA

1. Adomavičienė A. 2003. Etninės kultūros integravimas į ugdymą. Žmogus – tautinės kultūros tradicijų perėmėjas, tęsėjas ir kūrėjas: respublikinės konferencijos pranešimų rinkinys. Kretinga.
2. Bakonis E. 2018 Integruoto ugdymo galimybės. Prieiga per internetą: <http://www.svietimonaujienos.lt/integruoto-ugdymo-galimybes/>
3. Beane, J. A. 1997. Curriculum integration: Designing the core of democratic education. New York: Teachers College Press.
4. Bitinas B., Rupšienė L., Žydžiūnaitė V. 2008. Kokybinių tyrimų metodologija.
5. Bitinas B. 2013. Rinktiniai edukologiniai raštai II t. Edukologinis tyrimas: sistema ir procesas. p.109, 276. Vilnius.
6. Čepienė I. 1995. Lietuvių etninės kultūros istorija. Kaunas.
7. Čepienė I. 2001. Šiuolaikinis etninės kultūros interpretavimas pradinėje mokykloje. Šiuolaikinės pedagoginės idėjos ir jų kelias į mokyklą: respublikinės konferencijos mokslo darbai, pranešimai Vilnius: VPU. p.64- 68.
8. Česnienė R., Valiukevičienė A. 2018. Etninės kultūros temos ugdymo programose. ETNINĖS KULTŪROS TĖSTINUMO IR KAITOS TYRIMŲ 2016 – 2022 METŲ PROGRAMA
9. Dalykų ryšiai ir integracija. Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo metodinė medžiaga. 2011. Projektas „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir perkvalifikavimo sistemos plėtra“. – Nr. VPI-2.2 –ŠMM-02-V-01-006. [žiūrėta:2019-12-04] Prieiga per internetą: http://www.narbuto.salcininkai.lm.lt/wp-content/uploads/2013/01/Dalyku_ryšiai_ir_integracija_mokomoji_medziaga-full.pdf
10. Drake, S. M., Burns, R. C. 2004. Meeting standards through Integrated Curriculum. Alexandria: ASCD.
11. Etninės kultūros vertybinių nuostatų tyrimai valstybės politikai. 2018. Prieiga per internetą: <https://www.ltk.lt/files/etnines-kulturos-vertybiniu-nuostatu-tyrimai-valstybes-politikai0446.pdf>
12. Etninės kultūros ugdymo metodinės rekomendacijos pradinio ugdymo pedagogams, 2018. Prieiga per internetą: http://www.old.ekgt.lt/www3.lrs.lt/pls/inter/w5_showe44a.html?p_r=8749&p_k=1

13. Ethnic composition of the primary school and educational choice: Does the culture of teacher expectations matter? 2016. *Teaching and Teacher Education* Volume 59. P.383-391.
14. Fogarty, R. 2009. *How to integrate curricula*. Thousand Oaks: Corwin Press.
15. Glatthorn, A., Foshay, A. 1991. *Integrated Curriculum*. *The International Encyclopedia of Education*, 1, p. 160 – 161.
16. Hessari R., Hill D. (eBook 2017). *Practical Ideas for Multi-cultural Learning and Teaching in the Primary Classroom*.
17. Jovaiša L. 2012. *Edukologija. II tomas. Hodegetika. Apie tikėjimo ugdymą. Apie mūsų būtį*. Vilnius.
18. Kalbos patarimai.2005. Kn. 4: *Leksika: 1. Skolinių vartojimas*. Vilnius, p. 21.
19. Kiliuvienė D. 2002. *Integruotojo mokymo didaktiniai aspektai*. *Pedagogika* 57.
20. Kiliuvienė, D.2006. *Integruotojo mokymo didaktiniai aspektai*. *Pedagogika*.. 57, 62-68
21. Kiliuvienė, D. 2004. *Integruotasis ugdymas*. 159 p.
22. Klimka L. 2013. *Lietuviškų tradicijų skrynelė*. Vilnius.
23. Kulakauskienė D. 2017. *Etninės kultūros specialistų poreikio Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose – Kauno mieste bei Vilniaus miesto gimnazijose ir pagrindinėse mokyklose – analizė*. Prieiga per internetą:
http://www.ekgt.lt/media/dokumentai/veikla/Tyrimai/2017tyrimai/Kulakauskiene_tyrimas.pdf
24. Lamanuskas V. 2008. *Integruotas ugdymas (gamtamokslinio ugdymo aspektas): samprata, metodologija, praktika*. Kn.: V.Lamanuskas, R.Braziulis, R.Rimavičius (sudaryt.), *Gamtosauginių mokyklų programos tikslų integracija į mokymosi procesą*. Kaunas, p. 12-44.
25. Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymas 1999 (galiojanti redakcija 2019-10-01). Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.86929?ifwid=rivwzvpgv>
26. Lietuvos Respublikos teisės aktuose. Lietuvos Respublikos nacionalinio saugumo pagrindų įstatymas 1997. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.34169/asr>
27. LRŠMM pedagogų profesinės raidos centras. 2008. *Metodinė veikla mokytojo ir mokinio kompetencijoms ugdyti*. Prieiga per internetą: https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/01/9_Metodine_veikla_mokytojo-ir-mokinio-kompetencijoms-ugdyti.pdf

28. Lietuvos pažangos strategijoje „Lietuva 2030“ 2012. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.425517>
29. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Etninės kultūros plėtros švietimo įstaigose strategija 2009. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.358689?jfwid=pflfenc6>
30. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl pradinio ir pagrindinio ugdymo bendrųjų programų patvirtinimo“, 2008(galiojanti redakcija 2016-09-01). Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.326307/jsCLTbgEOx>
31. Makuc G. 2007. Technologijų ir bendrojo lavinimo dalykų integravimo galimybės taikant projektų metodą. Magistro darbas. Prieiga per internetą: <https://vb.vdu.lt/object/elaba:1729974/1729974.pdf>
32. Marshall, J.,2005. Connecting art, learning and creativity: A case for curriculum integration. Studies in Art Education, 46(3), 227–241. Prieiga per internetą: https://www.kutztown.edu/academics/visual_arts/arted/PDF/Marshall,J.-A-Case-forIntegrated-Curriculum-article.pdf.
33. Morkevičius V., Telešienė A., Žvaliauskas G. 2008. Pavyzdinis metodologinis mokomasis studijų paketas. Kaunas.
34. Motiejūnienė E., Žadeikaitė L. 2009. Pedagogika - etalpykla.lituanistikadb.Prieiga per internetą: <https://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2009~1367169329971/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>
35. Padarauskienė A. 2008. Pradedančiam mokytojui – mentoriaus pagalba. Metodinė veikla mokytojo ir mokinio kompetencijoms ugdyti. Vilnius: ŠMM švietimo aprūpinimo centras. p.14-17
36. PAGRINDINIO UGDYMO ETNINĖS KULTŪROS BENDROJI PROGRAMA, 2012. [žiūrėta: 2019-10-04] Prieiga per internetą: <https://www.smm.lt/uploads/documents/svietimas/ugdymo-programos/etnine-kultura/EK%20programa%20Pagrindinis%20ug%20zin120412.pdf>
37. Pečiuliauskienė, P., Valantinaitė, I., Malonaitienė, V. 2013. Z karta: kūrybingumas ir integracija. Vilnius .
38. PRADINIO UGDYMO BENDROJI PROGRAMA, 2016. [žiūrėta: 2019-10-01] Prieiga per internetą: https://www.sac.smm.lt/wp-content/uploads/2016/01/ugdpr_1priedas_pradinio-ugdymo-bendroji-programa.pdf
39. Rimkutė J.; Motiejūnaitė E. 1993. Gamtamokslių dalykų integracija. Švietimo reformos gairės. Vilnius: Valstybinės leidybos centras.

40. Rogers, C. R. 1976. Toward a theory of creativity / The creativity question. Durham N. C.: Duke University Press.
41. Salien V. 2004. Gimtosios kalbos ugdymo didaktika: integruoto mokymo galimybės. Švietimo reforma ir mokytojų rengimas: aktualijos ir perspektyvos. VPU. Prieiga per internetą: <http://www.biblioteka.vpu.lt/pedagogika/PDF/2004/70/saliene.pdf>
42. Sharan S., Ivy Geok Chin Tan 2008. Organizing Schools for Productive Learning. Springer Science + Business Media B.V.
43. Tarptautinių žodžių žodynas, 2008. P.220, 416.
44. Trinkūnienė I. 2010. Etninė kultūra mokyklose : mokytojų patirties tyrimas. Liaudies kultūra. Nr. 4, p. 21-29.
45. Trinkūnienė, I. 2010. Etninė kultūra ir neformalus ugdymas: mokytojų patirties tyrimas. Liaudies kultūra Nr. 6, p. 46-53.
46. Trinkūnienė I. 2005. Etninė kultūra ir tautos integralumas. In Tautinės tapatybės dramaturgija: Lietuvių tautinis identitetas ir integralumas kintančiame pasaulyje: Monografija. Vilnius: VPU.
47. Urbanavičienė D. 2009. Etninės kultūros ugdymas: samprata, siekiniai ir pagrindinės gairės. Prieiga per internetą: https://www.upc.smm.lt/tobulinimas/renginiai/medziaga/etnine/failai/Dr_Dalia_Urbanaviciene.pdf
48. Urbanavičienė D. ir kt. 2018. Etninės kultūros ugdymo metodinės rekomendacijos pradinio ugdymo pedagogams.
49. Vaitkevičienė D. 2012. Apie savas vietas lietuvių prigimtinėje kultūroje. Liaudies kultūra Nr. 4. p. 30-49.
50. Vilkelienė A. 2005. Integruotas ugdymas: disciplinų integralumas nūdienos kontekste. Pedagogika. 80,p. 159-162.
51. Visuotinė lietuvių enciklopedija, 2004. p. 638.
52. Žakaitienė A. 2017. Etninės kultūros specialistų poreikio Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose – Klaipėdos mieste bei Vilniaus miesto progimnazijose – analizė. Prieiga per internetą: http://www.ekgt.lt/media/dokumentai/veikla/Tyrimai/2017tyrimai/Zaikaitienes_tyrimas.pdf
53. Žakaitienė A. 2017. Etninės kultūros integravimas į ugdymo procesą: nauda ar mada. Socialinis ugdymas, 2, p. 56-71.

PRIEDAI

1 PRIEDAS

INTERVIU KLAUSIMAI PRADINIŲ KLASIŲ MOKYTOJAMS

1. Lytis
2. Amžius
3. Išsilavinimas
4. Pedagoginio darbo stažas
5. Kvalifikacinė kategorija
6. Kaip suprantate sąvoką “etnokultūra”/ “etninė kultūra”?
7. Ką jums asmeniškai reiškia etninė kultūra?
8. Kaip manote, kas turi supažindinti vaikus su etnine kultūra?
9. Iš kur įgyjate metodinės patirties, žinių apie etninės kultūros ugdymą?
10. Ar jūs dažnai integruojate etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse?
11. Kuo, jūsų nuomone, svarbi etninės kultūros integracija į lietuvių kalbą pradinėse klasėse?
12. Kaip manote, ar jūsų mokiniams patinka lietuvių kalbos pamokos į kurias integruojama etninė kultūra ?
13. Kokiais informacijos šaltiniais naudojate integrudama etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas? Kokią papildomą medžiagą naudojate supažindindama mokinius su etnine kultūra?
14. Jūsų nuomone, kas labiausiai nulemia etninės kultūros integravimo į lietuvių kalbos pamokas sėkmę?
15. Kokių priemonių ar medžiagos stokojate supažindinant mokinius su etnine kultūra? Su kokiomis problemomis susiduriate integrudama etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas?
16. Kokias etninės kultūros ugdymo formas naudojate lietuvių kalbos pamokose pradinėse klasėse?
17. Kaip manote, kokią reikšmę vaikui turi etninės kultūros ugdymas?
18. Kokias tautosakos/ liaudies kūrybos rūšis naudojate integrudama etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas?
19. Kokias tradicines šventes organizuojate mokykloje, kurios skatina etninės kultūros pažinimą/ ugdymą?
20. Kaip mokykla, kurioje dirbate, skatina etninės kultūros integraciją?
21. Kaip mokinių tėvai prisideda prie etninės kultūros integravimo/ ugdymo?
22. Kaip siūlote gerinti etninės kultūros integraciją į lietuvių kalbos pamokas?

ANKETA TĒVAMS

Gerb. tēveliai,

Esu Klaipėdos universiteto SHMF Pedagogikos katedros *Ikimokyklinio ir pradinio ugdymo pedagogikos magistrantūros* studijų programos II kurso studentė Vaida Urvikienė. Rašau baigiamąjį magistro darbą: „*Etninės kultūros ugdymo integracija į lietuvių kalbos pamokas pradinėse klasėse*“, kurio metu atlieku empirinį tyrimą. Tyrimo tikslas – atskleisti etninės kultūros ugdymo integracijos galimybes lietuvių kalbos pamokose pradinėse klasėse. Prašome Jus nuoširdžiai atsakyti į pateiktus klausimus, pažymėdami labiausiai Jūsų nuomonę atitinkantį atsakymo variantą (*kryželiu X*), o jei tokio atsakymo nėra, įrašykite savąjį prie „*Kita*“. Anketa yra anoniminė, atsakymai bus panaudoti tik tyrimo tikslams. Dėkojame Jums už atsakymus.

1. Jūsų lytis?

- Moteris
- Vyras

2. Jūsų amžius?

- Iki 23
- 23 - 30
- 30 - 40
- 40 - 50
- 50 - 60
- 60 ir daugiau

3. Jūsų išsilavinimas.

- Vidurinis
- Profesinis
- Aukštasis neuniversitetinis
- Aukštasis universitetinis
- Kita

4. Kaip suprantate sąvoką „etnokultūra“ - „etninė kultūra“?

Etninė kultūra – tai..	Visiškai sutinku	Sutin ku	Nei sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
4.1 Liaudies dainos, pasakos, mįslės, patarlės ir kt.					
4.2 Kalendorinės šventės					
4.3 Papročiai ir tradicijos					
4.4 Amatai					
4.5 Senovės tikėjimas					
4.6 Kita (<i>įrašykite</i>)					

5. Jūsų nuomone, vaikus supažindinti su etnine kultūra turi:

<i>Teiginiai</i>	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
5.1 Šeima					
5.2 Šeima ir ugdymo įstaiga					
5.3 Ugdymo įstaiga					
5.4 Žiniasklaida					
5.5 Kita (<i>įrašykite</i>)					

6. Kaip plečiate savo akiratį etnokultūros srityje?

<i>Žinių šaltiniai</i>	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
6.1 Skaitau reikiamą literatūrą					
6.2 Randu reikalingos informacijos žiniasklaidoje					
6.3 Žinių gaunu ugdymo įstaigoje, dalyvaudama etnokultūrinėje veikloje.					
6.4 Kita (<i>įrašykite</i>)					

7. Kaip dažnai jūsų vaikas namuose:

<i>Teiginiai</i>	Visada	Labai dažnai	Nei dažnai, nei retai	Retai	Niekada
7.1 Girdi dainuojamas liaudies dainas, sekamas pasakas, menamas mįsles					
7.2 Mėgsta klausyti lietuvių liaudies dainų ir pasakų įrašų					
7.3 Girdi apie lietuvių tautos etnines kultūrinės tradicijas ir papročius					
7.4 Kita (<i>įrašykite</i>)					

8. Kaip jūs sužinote apie etninės kultūros integravimą į lietuvių kalbos pamokas:

<i>Teiginiai</i>	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku

8.1 Papasakoja vaikas					
8.2 El. dienyne matau mokytojos surašytą informaciją					
8.3 Perskaitau informaciją mokyklos internetinėje svetainėje					
8.4 Kita (<i>įrašykite</i>)					

9. Jūsų vaikui patinka lietuvių kalbos pamokos, į kurias integruojama etninė kultūra?

- Labai patinka
- Patinka
- Nei patinka, nei nepatinka
- Nepatinka
- Labai nepatinka

10. Jūsų nuomone, kokią reikšmę etninės kultūros ugdymo integravimas į lietuvių kalbos pamokas turi jūsų vaikui:

<i>Teiginiai</i>	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
10.1 Ugdo meilę gimtajam kraštui					
10.2 Ugdo pilietiškumą					
10.3 Skatina domėjimąsi liaudies kūryba					
10.4 Skatina norą sužinoti savo praeitį, istoriją					
10.5 Teikia estetinius ir dorovinius išgyvenimus					
10.6 Ugdo vaikų vertybines nuostatas					
10.7 Sudaro palankias sąlygas vaikų socializacijai					
10.8 Kita (<i>įrašykite</i>)					

11. Kokias tautosakas/ liaudies kūrybos rūšis mėgsta jūsų vaikas:

<i>Teiginiai</i>	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
11.1 Pasakas, pasakojimus					
11.2 Patarles, priežodžius, mįsles					

11.3 Padavimus, legendas, sakmes					
11.4 Greitakalbes, skaičiuotes					
11.5 Žaidimus, pasikalbėjimus					
11.6 Dainas, šokius					
11.7 Kita (<i>įrašykite</i>)					

12. Kaip dažnai Jūsų vaiko mokykloje:

<i>Teiginiai</i>	Visada	Labai dažnai	Nei dažnai, nei retai	Retai	Niekada
12.1 Organizuojamos tradicinės kalendorinės šventės, kurios skatina etninės kultūros ugdymą					
12.2 Vyksta įvairios edukacijos, skatinančios etninės kultūros ugdymą					
12.3 Organizuojamos išvykos, ekskursijos, kurių metu yra ugdoma etninė kultūra					
12.4 Kita (<i>įrašykite</i>)					

13. Kaip dažnai Jūs prisidedate prie etninės kultūros ugdymo savo vaiko mokykloje?

Teiginiai	Visada	Labai dažnai	Nei dažnai, nei retai	Retai	Niekada
13.1 Dalyvauju organizuojamose etninėse, kalendorinėse šventėse kaip žiūrovas					
13.2 Prisidedu prie etninių, kalendorinių švenčių organizavimo					
13.3 Padedu organizuoti edukacines išvykas, ekskursijas					
13.4 Dalyvauju organizuojamose edukacinėse išvykose, ekskursijose					
13.5 Dalyvauju projektinėje veikloje susijusioje su etninės kultūros ugdymu ir puoselėjimu					
13.6 Dalyvauju kitoje veikloje (<i>įrašykite</i>)					

13.7 Neprisidedu, nes (<i>įrašykite</i>)				
--	--	--	--	--

14. Jūsų nuomone, kokie reikalavimai yra itin svarbūs pedagogui, ugdančiam etninę kultūrą?

<i>Teiginiai</i>	Labai svarbūs	Svarbūs	Nei svarbūs, nei nesvarbūs	Nesvarbūs	Visiškai nesvarbūs
14.1 Ugdyti vaikų gebėjimus, remiantis lietuvių etninėmis tradicijomis					
14.2 Žinoti tautos kultūros istoriją					
14.3 Praktikuoti tradicijas					
14.4 Kūrybingai plėtoti tradicines vertybes ir tautos papročius					
14.5 Gebėti ugdyti vaikų meilę tautosakai ir senosioms tradicijoms					
14.6 Gebėti senąsias tradicijas perteikti šiandieninės civilizacijos kontekste					
14.7 Kita (<i>įrašykite</i>)					

15. Jūsų nuomone, ką reiktų daryti, kad etninės kultūros ugdymo integravimas į lietuvių kalbos pamokas taptų patrauklesnis ir įdomesnis?

<i>Teiginiai</i>	Visiškai sutinku	Sutinku	Nei sutinku, nei nesutinku	Nesutinku	Visiškai nesutinku
15.1 Pedagogai turėtų daugiau/ intensyviau integruoti etninę kultūrą į lietuvių kalbos pamokas					
15.2 Pedagogai turėtų labiau įtraukti (skatinti) tėvus bendradarbiauti					
15.3 Įstaiga turėtų organizuoti daugiau etnokultūrinių švenčių					
15.4 Pedagogai turėtų ieškoti naujų etninės kultūros ugdymo ir					

integravimo formų ir būdų į lietuvių kalbos pamokas					
15.5 Mokinių tėvai turėtų aktyviau dalyvauti etninės veiklos organizavime ir pačioje veikloje					
15.6 Reikia daugiau bendradarbiauti su kitomis švietimo įstaigomis					
15.7 Kita (<i>įrašykite</i>)					

Dėkoju už atsakymus